

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 EKİM 2011

Bütün Dünya

192297

SAYI: 2011 / 10

FİYATI: 4 TL

2000

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Prof. Dr.
Ahmet Mumcu:
**TBMM
Tarihimizin
En Önemli
Olayıdır** Sh:8

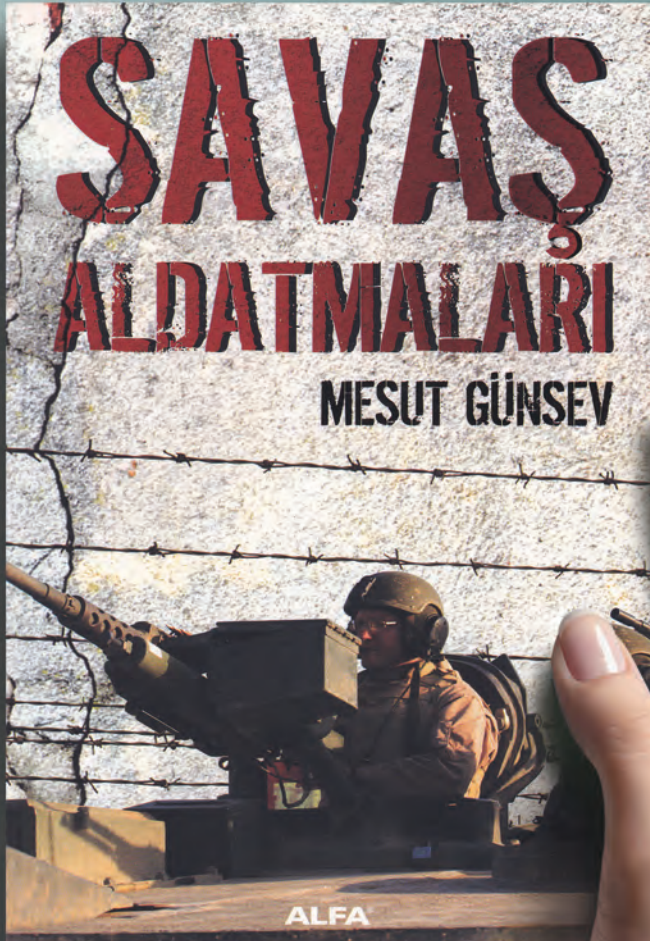
Azerbaycan
Basını'nda
Prof. Haberal:
**Odun Ateşi
Işığında Ders
Çalıştı, Dünya
Çapında Başarı
Kazandı** Sh:16

Mümtaz İdil yazdı:
Başlamadan Biten Bir
Darbenin Öyküsü:
Dekabristler
Sh:22

Sinan Meydan'dan:
Güneydoğu ve
Doğu'da Bir
Atatürk Projesi:
GAP Sh:52

Cengiz Önal:
Cumhuriyet de
Krizle Başladı,
**Çözümü
Mustafa Kemal
Sağladı** Sh:29

Çetin İmir yazdı:
**Ahi Evran ve Ahilik
Kültürü nedir?** Sh:116

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni

Mete Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Örkut

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nühket Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,

Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı

Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Gülbüz Atabek, Necmi Tanyolaç, Mete Tizer,

Kaya Karan, Alaettin Giray, Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Nuray Bartoschek, Cahit Batum,

Haluk Cansın, Ali Murat Erkorkmaz,

Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören,

İlyas Halil, Pelin Hazar, Çetin İmir, Muzaffer İzgü,

Mehmet Muhsinoğlu, Filiz Leloğlu Oskay,

Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Saniye Özden,

Bekir Özgen, Yaşar Öztürk,

Erdoğan Sakman, Songül Saydam,

Rıfat Serdaroğlu, İzlen Şen, İzmir Tolga,

Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver,

Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu,

Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16 (pbx)

Faks: (0312) 234 12 16

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayırımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 26 / 09 / 2011

www.butundunya.com.tr

butundunya@butundunya.com.tr

ATATÜRK VE CUMHURİYET DÜŞMANLARINA BELGELİ YANITLAR

Atatürk ve Cumhuriyet karşıtlığının prim yaptığı günümüzde Atatürk'e ve Cumhuriyet'e yönelik saldırılara, yalan ve yanlışlara belgelere dayanarak yanıt veren, aldatılan ve yanlış yönlendirilen kamuoyuna gerçekleri gösteren bir yapıt.

SİNAN MEYDAN CUMHURİYET TARİHİ YALANLARI

2. Kitap

O yalanları artık söyleyemeyecekler!

İNKILÂP

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

6 Demokrasinin Çocukları Görev Başında

Mete Akyol

8 Türkiye Büyük Millet Meclisi Açılırken

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

16 Cumhurbaşkanlığını Geri Çeviren Adam Mehmet Haberal

Şahin Musaoğlu

21 Bir Cenaze, Bir Katliam, Demokrasi! ve Özgürlük!

Av. Metin Feyzioğlu

22 Dekabristler

Mümtaz İdil

26 Buse

Emre Kongar

29 Cumhuriyet'in İlanı

Cengiz Önal

38 Hakimiyeti Milliye Yazıları

Gülbüz Evren

40 Beyaz Gül

Alaettin Giray

52 Atatürk'ün Gap Projesi

Sinan Meydan

62 Mustafa Kemal'e Hediye Edilen Çanakkale Halısı

63 Osmanlı Ulusçuluğu

Cengiz Özakıncı

79 Amerikan Donanmasının Başedemediği İspanyol Mürettebat

80 Batı Kaddafi'nin

Diktatör Olduğunu

42 Yıl Sonra mı Anladı?

Gülbüz Evren

87 Müsahipzade Celal'in Yapıtlarında Tarihin Öteki Yüzü

Konur Ertop

94 Yara

Refik Halid Karay

100 Konuşma

Orhan Velidedeoğlu

105 Jübile

Metin Gören

16

Cumhurbaşkanlığını
Geri Çeviren
Adam
Mehmet Haberal

Şahin Musaoğlu

52

Atatürk'ün
Gap
Projesi

Atatürk'ün Doğu ve
Güneydoğu Anadolu'daki
Yatırımları

Sinan Meydan

- 108** Yalnızlığın Kolay, Çok Kolay
Tedavisi
- 109** Kasabamız Yaşam
Öykümüzdür
Bekir Özgen
- 116** Ahi Evran ve Ahilik Kültürü
Çetin İmir
- 123** Türk Dili Üzerinde
Oynanan Oyunlar
Nurullah Aydın
- 125** Enrique Granados
Yücel Aksoy
- 133** Kedicik Kedicik
Patileri Minicik
Muzaffer İzgü
- 138** Sokak Sokak Ruhsal Terapi
Mehmet Ünver
- 146** Hayata Dair
Nuray Bartoschek
- 149** Fincan Takımı

- 25** İlk Dersimiz Türkçe
- 51** Fırçalayarak
- 93** Tıp Dünyasından Kısa Kısa
- 99** Bilginizi Denetleyin
- 115** Sudoku
- 130** Ufak Tefek Bilgiler
- 132** Poldi
- 150** Yarının Büyükleri
- 152** Çözümler Sayfası
- 153** Kareler ve Rakamlar
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Ayın Kitapları
- 160** Bir fotoğraf, Bin Sözcüğe
Bedeldir

Bütün Dünya 'DAN SİZE

Mete Akyol

Demokrasinin Çocukları Görev Başında

“**D**emokratım” demek, “Demokrat Partili’yim” demekti 1950 ve 1951 yıllarında. Babamın ağzından sık sık çıkan “Demokrasi” sözcüğünü her duyduğumda kafamın karışmasının nedeni buydu. Sık sık “Demokrasi” diyordu ama, Demokrat Partili değildi, babam; Cumhuriyet Halk Partisi milletvekiliydi. Onun hem Cumhuriyet Halk Partili olup, hem de demokrasiyi savunmasına, işte bu nedenle bir türlü akıl erdiremiyordum.

Birgün, kendisinden sanki hesap sorar gibi oldu ama, gerçekte 15-16 yaşlarımin bilgi susamışlığının verdiği en doğal öğrenme hakkımdan güç aldım ve aylardır kafamı karıştıran bu kördüğümü çözmesi için babama sordum:

“Siz Cumhuriyet Halk Partili’siniz” dedim. “Rakibiniz Demokrat Parti’nin başarısı olan demokrasiyi neden savunuyorsunuz?”

O an bir kuş uçuşu pencenin önünden. Babamın önce gözleri takıldı, sonra işaret parmağı uzandı kuşa. “Demokrasi, işte şu kuşun uçuşması olayıdır” dedi. Onun yanıtının bu kadarla kalmaya-çağını biliyordum. O nedenle bekledim.

“Kuş, uçabildiği için kuştur” diyerek sürdürdü yanıtını babam. “Ona uçabilme yeteneğini sağlayan, kanatlarıdır. Kanatları olmayan bir kuş, bir fareden pek de farklı sayılmaz; ayaklar altından kaçabilmek için o da oradan oraya koşuşturmak zorunda kalır.”

Yeniden kanatlara getirdi sözü: “Bir kuşun uçabilmesi için, yalnızca bir kanadı da yetmez” dedi. “İki kanadı olmayan hiçbir kuş uçamaz. İki kanatlı kuşu demokrasiye benzetmenin nedeni ise, aralarındaki bu ‘doğal’ benzerliktir.”

Babamın o gün anlattıklarını, bugün de koruyorum belleğim-de. “Demokrasi de iki kanatlıymış. Kanatlardan biri iktidar, öteki muhalefetmiş. İktidar iş yaparmış, muhalefet onu denetlemiş. İktidarın yanlış bir davranışını gördüğünde muhalefet görevini yerine getirmiş, eleştirisini yapar, o yanlışın düzeltilmesini önerirmiş. Böylece her iki kanat da çırpmaya başlayınca, işte o zaman demokrasi var olurmuş.

Muhalefet kanadı olmazsa, tek kanadı olmayan kuş örneği, iktidar

kanadı tek başına demokrasiyi sağlayamazmış. Çünkü yaptığı her iş, muhalefet olmadığı için, denetimden geçmemiş olurmuş, hemen her işde olabilecek yanlışlıklar eleştirilmemiş, düzeltilmemiş olurmuş, yanlış yapılan iş de, o yanlışla yapılmış olurmuş; özetle, demokratik olmamış.”

Demokrasinin, aynı önem ve değerdeki “olmazsa olmaz” iki kanadını özetlerken, sözü yine pencerenin önünden uçup giden kuşa getirdi babam: Bir milletin tüm insan haklarına saygı duyularak, uygar bir biçimde yönetilmesi için öncelikle, “kayıtsız şartsız” bir biçimde demokrasi gerekliliği; sonralıkla ise, o demokrasinin var olabilmesi için iktidar kanadı kadar, muhalefet kanadının da “kayıtsız şartsız” bir biçimde var olması gerekliliği.

Çok çok önemli birşey daha öğrendim o gün babamdan... Demokraside “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” ilkesi, hiçbir zaman “daha fazla oy alan” iktidarın “malı” değilmiş. O ilkede, “daha fazla oy alan” iktidar partisi kadar, aldığı oy ne kadar olursa olsun, muhalefet partisinin de eşit payı varmış. Ve bu payın önemi ve değeri de, yine bir kuşun öteki kanadının önemi ve değerindeymiş. Çünkü... O payın gerçek sahibi, hem tek tek, hem bir bütün olarak, “millet”in kendiymiş.

Millet, kayıtsız şartsız sahibi olduğu “egemenlik” yetkisini kullanmaları için, seçimlerde verdiği oylarla iktidar ve muhalefet partilerini görevlendirmiş. Hangi partiden seçilmiş olursa olsun tek tek her milletvekili, Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne gelmek ve milletin verdiği “Egemenliği orada kayıtsız şartsız kullanacaksın” emrini ve görevini yerine getirmekle yükümlüymüş. Babamın bu konudaki son sözü şu olmuştu: “Ben, seçimi kazanan partinin zaferi gibi gösterilen demokrasiyi değil, millete egemenlik yetkisini kullanma olanağı sağlayan demok-

Çok çok önemli birşey daha öğrendim o gün babamdan... Demokraside “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” ilkesi, hiçbir zaman daha fazla oy alan iktidarın “malı” değilmiş. O ilkede, daha fazla oy alan iktidar partisi kadar, aldığı oy ne kadar olursa olsun, muhalefet partisinin de eşit payı varmış.

rasiyi övüyor, onu savunuyorum...”

Bunları öğrendiğimde yıl 1950’ydi ve o günlerde demokrasi bir “yeni gelin”di, Türkiye’de.

Aradan geçen 61 yılın sonunda bugünlere geldik ve... 61 yıl öncesinin “yeni gelin”i demokrasi, doğurduğu çocuklarının sahip çıkmasını bekliyor şimdi, annelerine... •

meteakyol@butundunya.com.tr

Türkiye Büyük Millet Meclisi Açılırken

Yazan: Prof. Dr. AHMET MUMCU

İnsanüstü çabalar sonucu ve son derece dramatik olayların akışı içinde 23 Nisan 1920’de BMM’nin kuruluşu, Türk tarihinin en önemli olayıdır.

12 Haziran 2011 seçimlerinden sonra kısa bir süre çalışarak iç düzenini kuran TBMM tatile girdi. 1 Ekim 2011 günü Yüce Meclis yasama ve denetleme etkinliklerine başlayacaktır. Bu yeni dönemin ulusumuza hayırlı olmasını diliyoruz.

Daha Amasya Tamimi’nden baş-

layarak (22/23 Haziran 1919), Erzurum ve Sivas kongrelerinde ulusu ancak **kendi azim ve iradesinin** kurtaracağı ilan edilmişti. İnsanüstü çabalar sonucu ve son derece dramatik olayların akışı içinde 23 Nisan 1920’de BMM’nin kuruluşu, Türk tarihinin en önemli olayıdır. O gün, daha açılışın

ilk dakikasında, geçici Başkan Sinop Mebusu Şerif Bey, Meclis'in niteliğini anlatıyor ve adını koyuyordu:

“Ulusumuzun iç ve dış bağımsızlığı içinde mukadderatını bizzat üzerine almayaya ve idare etmeye başladığını bütün cihana ilan ederek

Büyük Millet Meclisi'ni açıyorum.” (1)

Böylesi önemli bir kurum, Türk tarihinde ilk kez görülüyordu. Devlet gücü, yani egemenlik, yalnız ulusa ait olacaktı. Ulusun tek temsilcisi ise, TBMM idi. Meclis daha ilk günlerinde şu çok çarpıcı ilke kararlarını almıştı: “Mecliste toplanan ulusal iradeyi, vatanın geleceğine egemen kılmak esas amaçtır. BMM'nin üzerinde bir güç yoktur.” (2)

İşte ulusal kurtuluş savaşı bu gücün verdiği azim ile kazanıldı. Dünyada hiçbir kurtuluş hareketi, ulusun doğrudan doğruya temsilcisi olan böyle bir güç ile yürütülmemiştir. Bu bakımdan TBMM ulusumuzun en büyük yaşam güvencesi olmuştur ve bu olgu sürüp gidecektir. Evet, TBMM'nin azim ve kararı ile iç ve dış bağımsızlığımızı kazandık. Ama bu Yüce Meclis, O'nu kuran bir büyük önderin ışığından da yararlandı. Atatürk'ün Meclis'e saldırdığı ışık, en umutsuz günlerde bile özgüveni yitirmemek, tek ailenin ulusun kaderini etkilemesindeki anlamsızlığı somutlaştırmak ve ulusumuzu kurtu-

İlk Büyük Millet Meclisi binası

luştan sonra uygar, ileri, gönençli bir duruma getirmek ülkeleriyle açıklanabilir.

İşte kurulduğu gündenberi ulustan aldığı yetkiyi kısıkançlıkla kullanan TBMM, bugün, ne kadar sorunlu olursa olsun, gene de bir demokratik rejimi koruyup işletmektedir.

TBMM, ulus iradesinin tek temsilcisi olduğu gerçeğinden hiçbir zaman uzaklaşmamıştır. Şu örnek çarpıcıdır. Siyasal partiler temsil edilmediği halde, umulmayacak ölçüde demokratik bir ortam oluşturan ilk Meclis'in süresi dolup 11 Ağustos 1923'de ikinci Meclis göreve başlayınca büyük devrim adımları da ardarda gelme aşamasına girdi. Cumhuriyetin ilanı, halifeliğin kaldırılması ve 1924 Anayasası'nın kabulü, bu Meclis'in yaptığı en önemli işlerden bazıları. İkinci Meclis'te artık iki siyasal parti de vardır.* Ayrıca karizmatik kişiliği ve dehasıyla önder Atatürk Cumhurbaşkanı'dır.

İşte “herşeye hakim olduğu” söylenen Atatürk, çok önemli bir isteğini bu Meclis'e kabul ettiremedi. 1924

Anayasası hazırlanırken Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa, -ki aynı zamanda iktidar partisinin başıdır- Cumhurbaşkanı'na gerekli zamanlarda Meclis'i fesih yetkisinin de tanınmasını istemiştir. "Önder" in bu isteği, Meclis'in üstünlüğüne gölge düşüreceği gerekçesiyle reddedildi. Öneri sahibi Gazi'yi destekleyenler, sadece birkaç kişi idi. (3)

Öyle sorunlar ortaya çıkar ki, bunların çözümü için azınlığın getirdiği öneriler daha doğrudur; halkın da çıkarınadır. Ama parlamento içindeki çoğunluk- haksız da olsa- haklı kabul edilir.

Çok partili yaşama geçilince, 1924 Anayasası'nın bazı eksikleri olduğu anlaşıldı. Özellikle parlamento çoğunluğunun muhalefet partilerini hiç dikkate almaması, J. J. Rousseau'dan (1712-1778) ve çok büyük kamu hukuku sorunu doğuran bir tartışmayı bizde de gündeme getirdi. Rousseau'ya göre egemenlik, kayıtsız-koşulsuz halka aittir ve halkın çoğunluğu her zaman haklıydı. Bu son sav, elbette bugün savunulamaz. Öyle sorunlar ortaya çıkar ki, bunların çözümü için azınlığın getirdiği öneriler daha doğrudur; halkın da çıkarınadır. Ama parlamento içindeki çoğunluk- haksız da olsa- haklı kabul edilir. Rousseau "Başka çare de yoktur"

diyordu. Belki o zamanlar için bu görüş geçerli sayılabilirdi. Zira hükümdarın egemenliğine karşı cumhuriyeti savunuyordu Rousseau. Öyleyse, halkın rejimi olan cumhuriyette çoğunluğa hak vermekten başka çare yoktu. Bizde de 1950 yılından itibaren, "çoğunluk haksız olamaz" görüşü ağırlık kazandı. Bu da pek çok moderne-çoğ İkinici Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya

çıkan- demokratik denetim araçlarından yoksun olan 1924 Anayasası'na dayanan iktidar partisini çok otoriter bir yola itti.

Bu iktidar 1957 yılında güçler ayrımına dayanan, yargıyı tam bağımsız kılan, insan haklarını ço-

ğunluk haklarının da üzerinde tutan Anayasa değişikliğini gerçekleştirse idi, ne 1960 darbesi olur, ne de bu idamlara karşı acı duygular besledğimiz kişiler yaşamlarını yitirirler, ne de demokrasimiz arada bir önemli duraklamalara girerdi.

Ama olan olmuştu. 1961 Anayasası ile siyasal azınlık hakları da demokratik bir güvenceye alındı. Öyle ki, çoğunluğun çıkardığı bazı antidemokratik yasalar, yeni kurulan Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi. İnsan haklarının kutsallığı tanındı. Fakat ne yazık ki, burada anlatılması ve analizi çok uzun sürecek olaylar, bu güzel gidişi engelledi ve 12 Eylül 1980 darbesine gelindi.

1982 Anayasası, "devlet" in hakla-

1982 Anayasası, “devlet”in haklarını, “insan”ın haklarından daha üstün tutan bir anlayışla hazırlandı.

rını, “insan”ın haklarından daha üstün tutan bir anlayışla hazırlandı. Demokratik yaşam giderek geliştikçe, bu hatalı Anayasa’nın pek çok maddesi değiştirildi, bazı antidemokratik hükümler törpüldü. Ancak bu Anayasa’nın en çok eleştirilen hükümlerinden biri olan ve Adalet Bakanı ile müsteşarının Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyesi (bakan doğal başkan) olmasını öngören 159. maddede hükmü istenilen yönde değiştirilemediği gibi, son yapılan ve halk oyu ile kabul edilen metinle daha da ağırlaştırıldı. Demokrasinin temel ilkelerinden biri yargı bağımsızlığı iken, son değişikliklerle yürütmeye olan bağımlılık daha da arttı.

Şimdi yeni bir Anayasa hazırlığı, siyasal gündemin ilk maddesi. TBMM’nin yeni bir Anayasa yapmaya yetkili olup olmadığı bilimsel tartış-

mayı bir kenara bırakıp, şu nokta üzerinde duralım:

Demokratik bir Anayasa’da güçler ayrımı ne kadar geniş tutulursa tutulsun, her üç gücün birbirinden tam anlamıyla bağımsız olması mümkün

Güçler ayrımının en katı uygulandığı ülke olan ABD’de dahi başkan, pek önemli konularda Kongre’nin, yani parlamentonun denetimine bağlıdır.

değildir. Yasama, yürütme ve yargı, bağımsız ama uyumlu çalışmak zorundadır. Güçler ayrımının en katı uygulandığı ülke olan Amerika Birleşik Devletleri’nde dahi başkan, pek önemli konularda Kongre’nin, yani parlamentonun denetimine bağlıdır. ABD’de yargı bağımsızdır ama, kimi yargıçlar halk tarafından seçilmekte, kimileri

ise yürütme tarafından atan-mak-tadırlar. Ama bu üç güç içinde en üstün, Kongre'dir. Kongre, Başkanı, söylediğimiz gibi, pek çok konuda frenler, hatta engeller, söz gelimi, Başkan'ın sunduğu bütçeyi reddedebilir. Pek çok yüksek makamlara atanmada Kongre'nin onayı aranır. Buna karşılık Başkan, Kongre'nin bu yetkileri karşısında silahsızdır. Evet, Başkan savaş ilan edebilir ama barış yapmak Kongre'nin yetkisindedir. Görülüyor ki her

Bundan dolayı- Cumhurbaşkanı ve TBMM Başkanı seçimleri dışında- nitelikli çoğunluk aranmıyor. Yeni bir Anayasa yapılacak veya şimdiki Anayasa yenilenecekse, sadece bu tür seçimlerin değil, insan haklarına değinen önemli yasaların da nitelikli bir çoğunlukla çıkması sağlanmalıdır. Evet, 1 Ekim 2011 günü açılacak TBMM, önemli bir Anayasa konusu ile karşı karşıya. Diğer yandan, şimdiye kadar hiçbir Meclis'imizde görülmeyen bir durum var: Tutuklu iken seçilen milletvekilleri.

“Egemenlik kayıtsız şartsız millete ait” ise, Anayasa’ya göre seçilme hakkı olan kişilerin Meclis’e girmelerini önleyemezsiniz.

Bu konuda çok yazıldı, çizildi, söylendi. Bizim bunlara ekleyeceğimiz fazla bir düşünce olamaz. Ama “egemenlik kayıtsız şartsız millete ait” ise, Anayasa’ya göre seçilme hakkı olan kişilerin Mec-

lis’e girmelerini önleyemezsiniz. Tutuklu olan milletvekillerinin adaylıklarına Yüksek Seçim Kurulu itiraz etmemiş ve hatta hiç duraklamadan adaylıkları onaylamıştır.

üç organın uyum içinde çalışabilmesi için çok geniş bir siyasal kültüre gereksinim vardır. Bu nedenle yasama ile yürütmenin birbirini denetleyebildiği parlamenter sistem, gerçek bir demokratik yaşam için daha elverişlidir. Bu sistemde yüksek dereceli yargıçlar, parlamento tarafından seçilebilir. Ama bu seçim için mutla, nitelikli çoğunluk gereklidir. Nitelikli çoğunluk ile seçilen yargıçlar da, diğer yargıçları atarlar. Nitelikli çoğunluk sisteminde iktidar ve muhalefet partileri uzlaşmak zorundadırlar. Böylece yargı bağımsızlığına hanel gelmez.

Bizim demokrasi kültürümüzde ise eski “çoğunluk her zaman haklıdır” ilkesi her zaman varlığını koruyor.

Kaldı ki Yüksek Seçim Kurulu’nu düzenleyen 79:cu maddenin birinci fıkrası, çok genel bir kural koymaktadır: “Seçimler, yargı organının genel yönetim ve denetimi altında yapılır”.

Bu hüküm bile, tutuklu milletvekillerinin salıverilmesi için yeterlidir. Çünkü onlar, “Yargı” tarafından tutuklanmışlardır. Yüksek Seçim Kurulu onların adaylıklarını onayladığına göre, tutuklayan mahkemenin de tahliye kararı vermesi mantıksal bir sonuçtur... Böylesine kuramsal yorumlara

da gerek yoktur. Madem ki ulus iradesi her türlü gücün üstündedir, öyle ise Anayasa'ya uygun olarak seçilen tutuklu milletvekillerinin “millet iradesi”ne aykırı olarak özgürlüklerinin yok edilmesi, doğrudan doğruya millet iradesini hiçe saymaktır. Hele üç yıldan beri davaları süren ve bu gidişle daha yıllarca tutuklu kalacak kişileri “milletvekili” olarak nasıl nitelendireceksiniz? Sadece bir güvenlik önlemi sayılan tutukluluğun böylesi dar bir tarzda yorumlanması, yargının takdiridir elbette ama, “Türk Milleti adına” hüküm veren yargının “Millet iradesi”ni de dikkate alması gerektir.

Şimdi gözler, TBMM'ye çevrilmiş bulunuyor. Milletvekilleri tutuklu olan partiler, bir yemin boykotuna girmişlerdi. Meclis'i çalışamaz duruma getiren bu boykotu kaldırmak için AKP ve CHP, 17 Temmuz 2011 tarihinde bir “Mutabakat Zaptı” imzaladı. Yetkili altı milletvekilinin imzaladığı bu metin şöyle:

“Anayasa dahil tüm mevzuatın, hukukun üstünlüğü çerçevesinde ve kuvvetler ayrılığı ilkesi dikkate alınarak, özgürlükleri genişletici bir anlayışla yorumlanması ve gerektiğine inanıyoruz. Sonuç olarak, Meclis'in açılışından bugüne kadar, yasama faaliyetlerine katılmamış olan milletvekillerinin yemin ederek Meclis çalışmalarına iştirak etmelerini ve katkı

sağlamalarını arzu ediyoruz.”

Bu “Mutabakat Zaptı”na göre, CHP milletvekilleri, and içerek görevlerine başladılar. Peki tutuklu milletvekillerinin durumu ne olacak? Zaptın ikinci paragrafında “katılmamış olan” milletvekilleri, kendileri veya partileri istediği için and içmediler. Bu metinde katılmamış ve “katılamamış olan”

Madem ki ulus iradesi her türlü gücün üstündedir, öyle ise Anayasa'ya uygun olarak seçilen tutuklu milletvekillerinin “millet iradesi”ne aykırı olarak özgürlüklerinin yok edilmesi, doğrudan doğruya millet iradesini hiçe saymaktır.

milletvekilleri söz konusu edilse idi, o zaman tutuklu milletvekillerinin iradeleri ve istekleri dışında and içemedikleri belirtilmiş olurdu. “Katılmamış” sözcüğünün kullanılmaması, tutuklu milletvekillerinin tutumunu zorlaştırmaktadır.

Kaldı ki bu “Mutabakat Zaptı”nın hiçbir hukuksal değeri yoktur. İki büyük siyasal parti sadece “iyi niyet” gösterisinde bulunmuşlardır. Zapta uyup uymama, yalnız ahlaki bir vecibe sayılabilir en fazla.

Ancak, TBMM'deki bu iki siyasal parti bu Meclis'te “bütün” milletvekil-

lerinin yemin etmelerini sağlayacak bir çözüm üzerinde anlaşma iradesini de ortaya koymuş olabilirler. O zaman Meclis açılınca, her iki siyasal parti tutuklu milletvekillerinin salıverilmelerini sağlayacak tek cümlelik bir yasa üzerinde anlaşmaya varabilir. Bu sağlanırsa ise, parlamentomuz millet egemenliğine, demokrasiye ve hukuka uymanın gereğini en üstün güç olarak yerine getirmiş ve yapılan bir yanlış,

onurlu bir tarzda düzeltilmiş olacaktır. •

(1) Bk: Mumcu, *Tarih Açısından Türk Devrimi'nin Temelleri ve Gelişimi*, İstanbul 2010, s. 49 satır 1. (2) A.g.e. sa. 50 *Cumhuriyet Halk Partisi ile 1924-1925 yılları arasında varlığını sürdüren Terakkiperver Cumhuriyet Partisi (3) Öneri aleyhine en ağır eleştiriyi Mahmut Esat Bey'in (Bozkurt) yaptığını belirtirsek, Meclis'in yetkilerine nasıl sahip çıktığını anlarız. Bk: A. Şeref Gözübüyük-Sezai Sezgin; 1924 Anayasası Hakkında Meclis Görüşmeleri, Ankara 1957, s: 56 vd.

Bu yazının yazarıyla tanışın: Ahmet Mumcu 1937'de Bursa'da doğdu.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Aynı Üniversitede Hukuk Fakültesi'nin Hukuk Tarihi profesörlüğüne ve 1984 yılında Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Ana Bilim Dalı Başkanlığı'na getirildi. Anadolu Üniversitesi'nde Hukuk Tarihi Ana Bilim Dalı Başkanlığı'nda bulundu. Halen Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölüm Başkanı'dır. Türkiye'de "Eski Eserler Hukuku" dalını kurmuş ve bu konuda Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Hacettepe, Bilkent ve Ankara Üniversiteleri'nde dersler verdi, 1970 yılından beri de Polis Akademisi'nde kamu hukukuyla ilgili çeşitli dersler vermektedir. Prof. Mumcu kuruluşuna katkısı olduğu Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adalet Yüksek Okulu'nun 1982-1985 yılları arasında müdürlük görevini yürüttü. Cumhurbaşkanınca Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yönetim Kurulu Üyeliği'ne seçildi. 1987-2005 döneminde TBMM Başkanlık Danışmanlığı görevini sürdürdü. Ünlü oryantalist Bertold Spuler ile Hamburg Üniversitesi'nde ders verdi, Georgetown (ABD-Washington D.C) ve Münih Üniversitelerinde konuk öğretim üyeliğinde bulundu, Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde dersler verdi, Prof. Mumcu 1995 yılında Federal Almanya Cumhurbaşkanı tarafından Türk-Alman bilimsel işbirliğine katkılarını nedeniyle yüksek liyakat nişanı ile onurlandırıldı. Yurt içinde ve dışında birçok konferanslar veren Ahmet Mumcu'nun pek çok kitap, makale ve çevirileri yayımlanmıştır.

NEFES KESEN BİR ESARET ÖYKÜSÜ

Rum ve Yunan kuvvetleri tarafından bir gece yarısı evlerinden sorgulama bahanesiyle alındılar... Götürülenlerin dışında kimsenin akıbetleri hakkında bilgi sahibi olmadığı 75 mücahit bilmedikleri bir yerde, günde bir dilim ekmek, 3 zeytin ve 1 küçük domates verilerek gizli olarak tutuldu. Bir gün umut ışığı doğdu... Ve bilinir olma mücadelesi o gün başladı...

Türkiye'de ve Kıbrıs'ta
BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bu yazı, 4 Haziran 2011 tarihinde, Azerbaycan'ın tarafsız gazetesi 525. Gazete'de yayımlanmıştır.

Cumhurbaşkanlığını Geri Çeviren Adam **MEHMET HABERAL**

Yazan : ŞAHİN MUSAOĞLU

O cumhurbaşkanlığı teklifini geri çevirdi. “Beni onurlandırdınız. Ama inanıyorum ki ülkemiz demokratik parlamenter sistemle yönetiliyor. Dolayısıyla 10. Cumhurbaşkanının meclis içerisinden seçilmesi gerekir. Bu nedenle beni lütfen mazur görün.” dedi ve bu makama istekli olmadı.

Eğer kabul etseydi... Yıl 2000 idi. Türkiye Cumhuriyeti 10. Cumhurbaşkanı seçilecekti. Ülkenin bütün dikkati ve ilgisi O’nun üzerinde toplanmıştı. O ise kabul etmedi.

Odun ateşi ışığında ders çalışarak dünya çapında ün kazandı. Ama, **“BU BENİM BAŞARIM DEĞİL, ATATÜRK, ARKADAŞLARI VE AZİZ ŞEHİTLERİMİZ TARAFINDAN YOKLUKLARDAN KURTARILIP BİZE EMANET EDİLEN TÜRKİYE CUMHURİYETİ’NİN BAŞARISIDIR.”** dedi.

kılmıştı. O ise istekli olmadı. Eğer kabul etseydi...

ÖZGEÇMİŞİ

1944 yılında ruhunun başkenti Rize’nin ücra bir köyünde dünyaya göz açtı. İlk gittiği okulu, iki-üç yaşıyla birlikte gittikleri, komşu mahalledeki yoksul, soğuk ve hiçbir zaman unutmayacağı bir köy evi oldu. Odun ateşi ışığında ders çalışarak dünya çapında ün kazandı. Ama, “Bu benim başarım değil, Atatürk, arkadaşları ve aziz şehitlerimiz tarafından yokluklardan kurtarılıp bize emanet edilen Türkiye Cumhuriyeti’nin başarısıdır.” dedi.

HAPSE GİRENE KADAR

13 Nisan 2009 tarihine kadar çalıştı.

- 1832 böbrek, 350 karaciğer nakli gerçekleştirdi.
- 22’den çok ülke ve uluslararası bilim konferansına ev sahipliği yaptı.
- 35 ulusal ve uluslararası tıp kuruluşunun üyesi,
- 1428 Türkçe ve İngilizce bilimsel makale, 4’ü Türkçe ve 2’si İngilizce 6 bilimsel kitabın yazarı,
- Tıp dünyasında 26 ulusal ve uluslararası ödülün sahibi,

• 7615 çalışanı olan Başkent Üniversitesi’nin rektörü,

• 9407 öğrencisi olan 11 fakülte, 6 yüksekokul, 7 enstitü ve 2 kolejlin yöneticisi,

• 10 hastane, 1 poliklinik, 13 diyaliz merkezinin, Münih-Almanya ve Londra-İngiltere’deki 2 büronun kurucusu,

• 1 televizyon kanalı (Kanal B) ve 1 radyo istasyonu (Radyo Başkent) ve bir haber ajansının (Başkent Haber Ajansı) sahibi,

• 2 otel ve 6 vakıf yöneticisi.

ŞİMDİ

Hapishanede. 13 Nisan 2009 günü sabah saat 06:33 de Ergenekon ile ilgili olarak evi aranır ve hapse atılır. Üç gün tecritte tutulduktan sonra 16 Nisan 2009 günü saat 12:46 sıralarında ifadesi alınmaya başlanır. Sorgulama, 5-10 dakika kadar kısa aralıklar verilerek 17 Nisan saat 05:30 a kadar sürer. Yaklaşık 96 saat uykusuz ve yorgun haldedir. Sonuçta bilincini yitirerek hastaneye yerleştirilir.

Birkaç ay sonra hasta yattığı oda polisler ve adliye müfettişleri tarafından saatlarca aranır. Üstelik bütün bunlar geceyarısı 01-02 sularında, ka-

balıklar ve aşğılamalarla sürdürölür. Sonunda iş o noktaya gelir ki, yatırıldığı hastanenin başhekimi de hapsedilir ve O da başka hastaneye götürölür.

Bu da yetmez, Haberal'ın odasını koruyan bir başçavuş ve bir hemşireyi de hapsederler. O ise bütün bunlara

lar.” der. Elbette gözaltına alınmak, sorgulanmak, hapse atılmak her insanın başına gelebilir. Hiçkimse kanunun dışında, kanunların üstünde değıl. Lakin, şüpheli kişi olarak sorgulanan insanın da katilden, caniden farklı olarak hakları var. Yoksa hukukçular bu-

Vatan için ölöme meydan okuyanlar, atanı sevmenin bedelini de bilirler. “VATANI SEVMEK YÜREK İSTER GADDAR DOSTLAR(!) HABERİNİZ OLSUN; YALTAKLANANLAR İSE ÇOK KORKAK OLURLAR. ÇÜNKÜ ADALET OLMAYAN YERDE CESARET DE OLMAZ”

karşılık vermez, dayanır, sabreder. Yeni odasına girer girmez “Ben artık hastanelerde kalmak istemiyorum. Ya bıraksınlar, özgürlüğüme kavuşayım ya da suçum neyse gereğini yapsın-

nu bilmiyor mu? Siyasi baskılar yüzünden bu davanın içinden çıkılmaz bir hale geldiğini görmüyorlar mı? Bilmiyorlarsa bilsinler, aydınları, bilge kişileri, yazarları hapse atmakla ken-

Süleyman Demirel ve Kemal Kılıçdaroğlu: “HABERAL BİZİM, ZONGULDAK’IN, TÜRKİYE’NİN ONURUDUR”

dini zor duruma düşüren kardeş ülkeyi aydınlar koruyacak. Öyle ki, dostlarının ve avukatlarının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne göndereceği başvuruyu okumak bile istemeden bir kenara koyup, “Ülkemi yabancılara şikayet etmem, Türkiye’de hakimler vardır. Allah adaleti emreder.” diyen Mehmet Haberal gibi.

Bu ülkede Haberal gibiler ne çok diye düşünen gaddar dostlar (!) unutmayın ki bu sözleri söyleyen kişiler hâlâ ayaktadırlar.

Hâlâ yorulmadılar, güçlü olmaktan usanmadılar, sabırlı olmaktan umutlarını kesmediler, inançlarını yitirmediler Tanrı’ya. Vatan için ölüme meydan okuyanlar, vatani sevmenin bedelini de bilirler. Vatani sevmek yürek ister gaddar dostlar (!) haberiniz olsun; yaltaklananlar ise korkak olurlar. Çünkü, “adalet olmayan yerde cesaret de olmaz.”

SEÇİMLER VE... TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

12 Haziran milletvekili seçimlerine sayılı saatlar kaldı. O, dünyanın bir numaralı organ nakli cerrahı, Prof. Dr. Mehmet Haberal, özüne döndüğü baba ocağı Zonguldak’a şimdi de milletvekili olarak dönmek istiyor. 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel bu gelişmeyi şöyle değerlendiriyor, “Haberal olayı bir milletvekili olma olayı değil, zindandan kurtulma çabası da değil, doğ-

rudan doğruya bir haksızlığa milletin ne diyeceğini anlamamız meselesidir”.

Mehmet Haberal’ın karşılaştığı haksızlık karşısında

vicdanının isyan ettiğini söyleyen Süleyman Demirel daha sonra şunları ekliyor: “Prof. Dr. Mehmet Haberal benim onurumdur, Zonguldak’ın onurudur ve Türkiye’nin onurudur. Ayrıca Mehmet Haberal meselesi Türkiye için bir onur meselesidir.”

Türkiye’nin ana muhalefet partisi olan CHP’nin Zonguldak milletvekili aday listesinin başında olan hocamız hakkında bu partinin genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun sözleri: “O bir yiğit adamdır. İster çıksın ister çıkmamasın, Haberal bizim, Zonguldak’ın, Türkiye’nin onurudur.”

Türkiye’nin ünlü siyaset yazarlarından Emin Çölaşan, Sözcü Gazetesi’nde şunları yazdı: “Benim tanıdığım ve tanımış olmaktan onur duyduğum Prof. Dr. Mehmet Haberal, aslanlar gibi yürekli, yurtsever bir insandır.”. Aziz Hocamız... Sizin suçsuz olduğunuzu biz de biliyoruz, onlar da. Ayrıca yiğit ve yürekli olduğunuzu da. Aslında size yapılan bu haksızlıklar bizi korkutmak içindir. Ama yanılıyorlar. Savaşları kazananlar her zaman güçlüler değildir. Bunu başaran ve buna ilk andan itibaren inanan kişilerdir. Sizin kendinize olan güveniniz bize cesaret veriyor ve biz kendimizi sizinle manen büyük hissediyoruz. Tanrı sizi korusun. Azadlıkta görüşenedek! •

Türkiye Türkçesine Dönüştüren:
ADİL TAMER

Bir Cenaze, Bir Katliam, Demokrasi (!) ve Özgürlük (!)

1. Ülkemizde tutuklama eziyetine son verilip, tutuklama kurumu çağdaş standartlarda uygulanır hale getirilmedikçe özgürlükçü bir rejimden bahsedilemeyeceğini,

2. Kamuoyunda Ergenekon olarak bilinen davada tutuklu yargılanan Gazeteci Doğan Yurdakul'un kanser hastası olan eşinin hastalığı sırasında ve son nefesini verirken dahi onun yanında olmasını engelleyen yasa, yönetmelik, genelge ve uygulamacı duyarsızlığı gibi bütün unsurların, insanlığı temsil eden evrensel hukuk kuralları karşısında değersiz olduğunu,

3. En son kamuoyunda Deniz Feneri olarak bilinen soruşturmada gördüğümüz üzere, hakimleri bağımsız, savcılarını teminatlı olmayan bir ülkede demokrasinin de olmadığını,

4. Avukatın sistemli olarak dışlanmak istendiği bir sistemde, hakların hak olmaktan çıkıp, siyasi iktidarın lütfuna dönüşeceğini,

5. Az sayıda olduğunu temenni etsek de bir kısım hakim ve savcının, ırzına geçilmiş kadınların tecavüzleriyle evlendirilmesini çözüm olarak önerdiği bir yerde, kadınları ve çocukları şiddetten kurtarmak için başta barolar ve diğer demokratik kitle örgütleri olmak üzere çok daha fazla çalışmak zorunda olduğumuzu kamuoyunun bilgisine sunuyorum.

Bir yudum özgürlüğün değerini, onu kaybetmeden önce bilmesi gereken herkese sesleniyorum:

Demokrasi, 4 yılda bir sandıkta oy vermek değildir. Demokrasi, ölüm döşeğindeki can yoldaşınızın elini tutup, saçını okşayabilmektir.

Demokrasi, bir demir yığını içinde bir yerden bir yere nakledilirken kilitli kapının arkasında çığlıklar içinde kavrularak ölmeyeceğini bilmektir.

Demokrasi ve özgürlük...

Çok geç olmadan...

*Av. Metin Feyzioğlu
Ankara Barosu Başkanı*

TARİHTEN DAMLALAR

Mümtaz İdil

Dekabristler

Riliyev avazı çıktığı kadar bağıyordu:
“Hepimiz belli bir ideal peşinde koşuyoruz!
Amacımız çarın despotluğuna son vermek. Bu
nedenle hepinizi ayaklanmaya davet ediyorum.”

Yakoboviç ise tam tersi sesleniyordu ayaklanmacılara: “Sizler hayal peşinde koşan çocuklarsınız. Birer idealistsiniz. Bütün planlarınız bozulmaya mahkûmdur. Halk hareketi böyle olmaz. Sokaktakileri, kahvede oturan işsiz güçsüzleri sokağa dökmeniz gerek. Ancak o zaman başarılı olabilirsiniz!”

Döneminde Rusya’nın en büyük şairi kabul edilen Puşkin ise çok uzaktaydı. Sürgündeydi ve tüm gücüyle Dekabristlerin (Aralıkçılar) ayaklanmasına katılmak istiyordu.

Ayakanmanın olduğu gün Puşkin yatağından kalktığında çok tuhaf bir rüya gördüğünü anımsadı:

Ağzından beş diş dökülmüştü rüyasında. Bunun ne anlama geldiğini o sırada bilmesine imkân yoktu belki, ama yine de hoş olmayan şeylerin kapıda beklediğine yordu.

Beklediği de oldu. Çar Nikola’nın karşısında büyük bir fırsat ele geçiren Dekabristler, iki acemi subay yüzünden bu tarihi fırsatı değerlendiremediler ve başta Riliyev olmak üzere beş elebaşı idam edildi, diğerleri de Sibir-

ya'ya sürgüne gönderildi. Kaçırdıkları fırsat ise şuydu:

Baron Suthov ve yardımcısı Panov kumandasında üç muhafız bölüğü, Çarın Kışlık Sarayının bahçesine gitmekle görevlendirilmişti. Çar Nikola, sadık kullarının kendisine geldiğini sanıyordu.

Çar, “merhaba asker!” diyerek gelenleri selamladı. Gelenler, “merhaba knyaz Nikola” diye yanıt verdiler. (*merhaba prens Nikola*) Nikola cin gibi bir adamdı. Hem men karşısındakilerin kendisine düşman olduğunu yanıtlarından anlamıştı. Bir anda hayatının kararını vererek, tüm soğukkanlılığıyla:

“Benimle berabersiniz sağa! Bana karşıysanız sola! Marş marş!” diyerek sıradan bir komut verdi.

Suthov ve Panov şaşkın-lardı. Çarın önünde olmanın getirdiği bir acemilikle birbirlerine, “sola, sola!” diye bağırarak, geldikleri gibi Kışlık

Saray’dan çıkıp gittiler.

Oysa Çar Nikola tek başınaydı ve onu ele geçirmek çok kolaydı. Korku ve heyecandan damakları kuruyan iki genç subay asla o anda çarı tutuklamak

Çar I. Nikola’nın despotizmden vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. Bu uğurda önüne gelen tüm muhalifleri tek tek veya toplu halde yok etmeye başlamıştı.

veya esir almak gibi bir düşünce içinde değillerdi.

Tarihi bir fırsat böylece kaybedilmiş oldu. Romanovların sonu belki yüz yıl önce gerçekleşmiş olacaktı eğer iki subay acemi olmasaydı.

Puşkin ayaklanmaya yetişemedi. Da-

YAZARIMIZLA TANIŞIN: Mümtaz İdil, 1952 yılında doğdu. İlk, orta ve liseyi Zonguldak’ta tamamladı. A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden 1974 yılında mezun oldu. TCDD ve Ulaştırma Bakanlığı’nda memur olarak çalıştı. 1984 yılında ANKA ajansında gazeteciliğe başladı. Daha sonra aralıklarla Sabah, Günaydın, Siyah Beyaz gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1991-1993 yılında TC Kültür Bakanlığı Telif Hakları ve Sinema Genel Müdürlüğü’nde genel müdür yardımcısı ve genel müdür vekili olarak görev yaptı. 1998 yılında aynı bakanlıkta basın müşavirliği görevini yürütürken Çorum’a gönderildi. 4,5 yıl Çorum Kültür Müdürü olarak görev yaptıktan sonra Müsteşar Yardımcısı olarak Ankara’ya döndü. Mümtaz İdil, 2003 yılında emekli oldu. Halen yazılarını Odatv’de sürdürmektedir. Mümtaz İdil’in özgün 7 kitabı ve çok sayıda çevirileri bulunmaktadır.

ha sonradan arkadaşları için birçok şiir yazdı. "Sibirya Maden Ocaklarının Derinliklerinde" adlı şiiri bunların en ünlüsüdür.

"Sibirya maden ocaklarının derinliklerinde, / O gururlu sabrınızı koruyun..."

Puşkin, ayaklanmaya katılmadığı için Sibiry'a müebbet sürgün cezasından da kurtulmuş oluyordu böylelikle. Gerçi çok kısa süre sonra, D'Anthes tarafından düelloya davet edilecek ve bu usta silahşor tarafından öldürülecekti. Dünya, meydana getirdiği en büyük şairlerinden birini basit bir de-

dikodu ve sonrasında komik bir düello sayesinde kaybedecekti.

Çar I. Nikola'nın despotizmden vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. Bu uğurda önüne gelen tüm muhalifleri tek tek veya toplu halde yok etmeye başlamıştı.

Bu sayede Romanovlar sülalesi bir yüzyıl daha Rusya'nın yönetiminde bulundular. Yüz yıl sonra ise bambaşka bir son bekliyordu onları.

Çar II. Nikola ve ailesi acımasızca yok edilecekti.

Rasputin'in uyarılarına rağmen...•

mumtazidil@butundunya.com.tr

Kim, Nerede, Neyi Bilmiyor...du?

Amerika Birleşik Devletleri'nde, "11 Eylül Olayı"ndan sonra aşağıdaki fıkra dilden dile dolaşmaktaydı:

Birleşmiş Milletler, tüm ülkelerde on yıl önce bir araştırma yapmış ve katılan kişilere şu soruyu sormuş: "Dünyanın, ABD dışındaki ülkelerinde görülen gıda kıtlığı konusundaki kişisel görüşünüzü, Tanrı aşkı adına, lütfen özgür bir biçimde açıklayınız."

Ülkelerin yanıtları değerlendirildikten sonra şu sonuç çıkmış: Çin'de "Tanrı aşkı"nın ne olduğu bilinmiyor.

Rusya'da "Özgür biçimde açıklama"nın ne olduğu bilinmiyor.

Afrika'da "Gıda"nın ne olduğu bilinmiyor.

Batı Avrupa'da "Kıtlık"ın ne olduğu bilinmiyor.

Doğu Avrupa'da, "Kişisel görüş"ün ne olduğu bilinmiyor.

Güney Amerika'da "Lütfen" in ne olduğu bilinmiyor.

Ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, "ABD dışındaki ülkeler" in ne olduğu bilinmiyor.•

Hatalarla Barışmak

Ustaya başarısının sırrını sordular.

"İki sözcük" dedi; "Doğru kararlar..."

Herkesten farklı olarak sürekli nasıl doğru kararlar alabildiğini sordular. "Tek sözcük" dedi; "Deneyim..."

'Bu tecrübe denen şeyin sırrı ne?' diye sordular.

Usta derin bir iç geçirerek yanıtladı: "Yanlış kararlar!"

Gönderi: PINAR ARKAİN

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Salaş (Mac.)

- a-Derme çatma
- b-Kısa ceket
- c-Yaylım ateşi
- d-Nitelik

2 Aferist (Fr.)

- a-Düşünüş yolu
- b-Eylemci
- c-Dalaveracı
- d-Politik hareket

3 Bienal (Fr.)

- a-Ötücü bir kuş
- b-Sanatsal etkinlik
- c-Geniş koltuk
- d-Belgeleme

4 Histeri (Fr.)

- a-Duyu bozukluğu
- b-Cinsel sapkınlık
- c-Göz uyumu
- d-Tutumlu

5 Batik (Fr.)

- a-Ressam sehpası
- b-Gelin duvağı
- c-İnce ayırım
- d-Süsleme yöntemi

6 Deplase (Fr.)

- a-Yer değişikliği
- b-Tel sicim
- c-Poker deyimi
- d-Takım oyunu

7 Dara (İta.)

- a-İlaç miktarı
- b-Kabın ağırlığı
- c-Büyüteç
- d-Bir bitki

8 Kerevet (Rum.)

- a-Tahta sedir
- b-Ağaç kabuğu
- c-Sargı
- d-İpek tül

9 Kaotik (Fr.)

- a-Yenilmez
- b-Ağırbaşlı
- c-Karmakarışık
- d-Taktik ustası

10 İskorpit (Rum.)

- a-Toprak yol
- b-Değersiz mal
- c-Ateşli hastalık
- d-Balık türü

11 Konkur (Fr.)

- a-Yarışma
- b-Süs Eşyası
- c-Deniz subayı
- d-Ortaklık şekli

12 Zangoç (Erm.)

- a-Kırık çizgi
- b-Çan çalan kimse
- c-İstikrarsızlık
- d-Küçük zoka

13 Ruba (İta.)

- a-Kıvrık şapka
- b-Giyecek
- c-Motorsuz taşıt
- d-Sert içki

14 Manga (Alm.)

- a-Ruh hastalığı
- b-Perhiz
- c-Küçük masa
- d-Asker topluluğu

15 Mastika (Rum.)

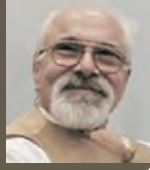
- a-Sakız rakısı
- b-Tel örgü
- c-Loş ışık
- d-Yerleşke

Emre Kongar'ın

17.09.2011 Tarihli

Cumhuriyet Gazetesinde

Yayımlanan Yazısı

Buse

Bizim ikizlerden Ekonomi Profesörü olan Ebru'nun bir sözü vardır; genel olarak ülkedeki işlere canımın sıkıldığını görünce:

“Baba, makroyu bırak, mikroya bak!” der.

Çevremizdeki olumsuzluklara üzülmediğim zaman, “Bunlara üzülmekten vazgeç, özel yaşamımızdaki güzelliklere odaklan” demek ister.

Sevgili okurlarıma bugün bir “özel güzellikten” söz etmek istiyorum. Böylece belki ben de Ebru'nun tavsiyesine uygun olarak, “makrodan” bunalmış okurlarıma “mikro” bir güzellik ve bu güzellığe bağlı bir umut verebilirim.

Denizle kumun vuslat çizgisinde, üzerimde tek bir şortla yürüyorum... Kulaklarımda dalgaların sesi, beynimde nostaljik imgeler, doğanın ve zihnimdeki güzelliklerin içinde kısa bir süre için yok olmaya çalışıyorum.

Birden arkamdan berrak bir çocuk sesi geliyor:

“Siz balık tutmayı biliyor musunuz?”

On-on bir yaşlarında, mavi gözlü, kumral, dünya güzeli bıcır bıcır bir kız çocuğu... Herhalde benden hızlı yürüyerek arkamdan yaklaşmış... Sırtıma vurduğum uzun kazma sapını görünce de muhtemelen balık olmasını anımsayarak benim balık tutmayı bilip bilmediğimi merak etmiş...

Bu soruyu merak etmesinin bir başka nedeni de, kumların üzerinde güneşlenen ailesinden hayli uzakta balık tutmaya çalışan amcasının yanından dönmekte oluşu.

“Evet biliyorum ama bu kıyıda balık tutulmaz ki” diyorum...

“Ama benim amcam şurada derenin ucunda tutuyor” diyerek çoktan arkamızda kalmış olan dere ağzını işaret ediyor...

“Demek ki senin amcan çok yetenekli, çünkü olta atanların balık tutamadıklarını ben yürürken görüyorum” diye yanıt veriyorum.

Arkamdan gelip laf atarak benimle konuşmak isteyen kız belli ki dünyaya açık, iletişim kurmak istiyor, dostluk arayışı içinde.

“Adın ne” diyorum...

“Buse!”

“Biliyor musun?” diyor, “Ben bir yaşında hala oldum!”

Kendinden çok büyük iki ağabeyi varmış. Buse, ailenin üçüncü ve uzun bir aradan sonra olan son çocuğu. Annesi evlerde çalışan bir “temizlik işçisi”. Babası “bir inşaatta bekçi ama güvenlik görevlisi işi yaptığı için polis maaşı alıyor.”

Şimdi işin umutlu tarafına geliyoruz:

“Biz Ankaralıyız, on kişi geldik, amcalarımla filan, on günlüğüne bir ev kiraladık, ama beşi döndü çünkü onların izni bitti, annemlerle beş kişi kaldık, biz de üç gün sonra döneceğiz” diyor.

“Gelişen Türkiye’nin saldırı altındaki yaşam biçimi işte bu: Tam bir emekçi ailesi ama on günlüğüne

bir sahil kentinde ev kiralayıp tatile geliyor” diye düşünüyorum.

“Kaçınıcı sınıftasın?”

“Ortaokul bire geçtim.”

“Okulu seviyor musun?”

“Evet, çok, hem takdir hem teşekkür belgesi aldım.”

“Büyüyünce ne olacaksınız?”

İşte o yanıt bütün dünyamı ıslıdatıyor:

“Cerrah olacağım!”

Buse herhalde bu yazıyı okumayacak... Muhtemelen bu konuşmayı ve beni de anımsamayacak... Kiminle konuştuğunu da hiç bilmeyecek... Ama ben ve siz onu bileceğiz... Onun yeni Türkiye’yi kuracak genç kuşağın temsilcisi olduğunu bilerek umutlarımızı yineleyeceğiz...

Ve belki bir gün Buse’nin cerrah bıçağı hayatımızı kurtaracak...

Aynen yeni Türkiye’yi kurtaracak olan öteki Buse’ler gibi umudumuzu yeniden yeşerterek! •

Lamartine’in Yargısı

Genç bir şair, Lamartine'den şiirlerini okuyup, değerlendirmesini istemişti. Lamartine, şairi evine davet etti, şiirlerini gözden geçirdi ve oldukça ümitli buldu. Lamartine, hava çok soğuk olmasına karşın şairin çok az giyinmiş olduğunu fark etti. Genç adam, yoksul olduğu denli zayıf ve çelimsizdi. Ona bir miktar para vererek şiirlerini satın aldı. Şair sevinç içinde teşekkür ederek dışarı çıkarken, Lamartine arkasından seslendi:

“Paltonuzu burada unutuyorsunuz.” Genç şair, hayretle döndü: “Benim paltom yok ki...” dedi.

Şiddetli kış ortalığı sarmıştı. Lamartine, yumuşak bir sesle şöyle dedi:

“Benim paltomu anı olarak saklamak lütfunda bulunmaz mısınız?” Şairin gözleri yaşarmıştı. Teşekkür ederek paltoyu kabul etti ve giydi. •

Gönderi: CEMİL ÖZDİLEK

Turgut Özakman
CUMHURİYET
roman
Türk Mucizesi
İKİNCİ KİTAP

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

ATATÜRK'ÜN DÜNYASI

Cengiz Önal

"Cumhuriyet, demokratik yönetimin tam ve mükemmel bir ifadesidir. Bu rejim, halkın gelişimini ve yükselişini sağlayan, onlardan esirlik, soysuzluk ve dalkavukluk hislerini uzaklaştıran bir yoldur. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk Ulusu'dur. **"**

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Cumhuriyet'in İlanı 22 (29 Ekim 1923)

Cumhuriyetimizin kurucusu
M. Kemal Atatürk

Mustafa Kemal, TBMM'nin kurulması ve 1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye)'nin kabulüyle, resmen açıklanmamış olsa bile, Halk İdaresi'ne yani Halkın Kendi Kendini Yönetmesi Sistemi'ne bağlı bir Yönetim Şekli'ne geçilmesini sağlamıştı. Bununla birlikte, Türk Ulusu'nun, her şeyiyle beraber canını da ortaya koyarak sürdürdüğü Milli

Mücadele (Ulusal Savaşım), üç yıl kadar kanlı muharebelerle devam etmiş ve sonunda hak edilen zafere ulaşılmış ve Vatan toprakları istiladan kurtarılmıştı.

Emperyalistlerin maşası ve tetikçisi konumundaki işgalci güçler bertaraf edilmiş, Lozan Barış Antlaşması ile tam bağımsız bir devlet oluşturulmuş, Gazi Mustafa Kemal'in düşüncelerinin uygulamasını sağlayacak, devrimleri gerçekleştirip takipçisi olacak Halk Fırkası (Partisi) da kurulmuş ve yeni devletin merkezi Anadolu'nun ortasında Başkent Ankara olarak belirlenmişti.

Ancak, saltanatın kaldırılmasından sonra yönetim şeklinin adını resmen koymak ve yeni devletin adını da buna göre belirlemek konusunda halen bir boşluk vardı. Devletin adı Türkiye

Büyük Millet Meclisi Hükümeti idi. Fakat Lozan Barış Konferansı boyunca Gazi Mustafa Kemal ile koordineli bir çalışma yürüterek büyük başarıya imza atan ve dolayısıyla da bütün dünyanın dikkatlerini üzerinde toplayan İsmet Paşa da mevcut durumun yeterli olmadığını belirtiyordu.

Ismet Paşa'nın ifadesiyle durum; "...İç ve dış dünya, bugünkü hal devam ederse bunun manasının ne olduğunu pek güzel biliyordu. Fakat Cumhuriyetin kurulmasını bir ihtiyaç olarak görenlerin kudretinin, adını söyleyerek onu ilan etmeye kâfi gelmediği zannediliyordu. Mesele buydu... Tabii böyle bir zannın başlıca hedefi de Gazi Mustafa Kemal oluyordu. Bu düşünce devlete zayıflık görüntüsü veriyordu. Dışarıda Hariciye Vekili sıfatı ile yabancılara karşı gördüğüm başlıca zayıf nokta bu idi. Lozan dönüşü, -Devletimize karşı yapılması lazım olan bir vazifeyi yapmamış durumda olduğumuzu, istediğimiz halde, aklımız yettiği halde, yapmaya kudretimiz olmadığından dolayı yapamıyoruz görüntüsü verdiğimiz ve bunun mutlaka düzeltilmesi gerektiği- şeklindeki kanaatimi ortaya koydum. Gazi Mustafa Kemal ile mutabıktık." şeklindeydi.

Fakat ne acı ve gariptir ki, Mustafa Kemal'in diğer bir kısım yakın silah arkadaşları arasında henüz fikir birliği yoktu. Hatta bunların birçoğu Cumhuriyet'in ilanının vakitsiz ve sırasız olduğu düşüncesindeydi. Ayrıca Anadolu'nun dört bir yanından Halk tarafından seçilip de Meclis'e gönderilmiş

milletvekillerinin büyük çoğunluğunun da Cumhuriyet Yönetimi'ne çok yatkın olduğu söylenemezdi.

Acı bir gerçektir ki; Türk Ulusu, uzun yıllar baskı altında ve çağdışı-gerici bir zihniyetin yönetiminde yaşamak zorunda bırakılmıştı...

Yetişmiş insan gücünün önemli bir kısmı da maddi dünyadaki işlerin de dini esaslar çerçevesinde yürütülmesinden başka bir hususu düşünmüyor ve/veya düşünemiyordu...

Sistemden çıkar sağlayan kişi, kişiler ya da kurumların, yani dini her türlü çıkarı için kullanmaktan çekinmeyen Dincilerin, insanların başka türlü düşüncelerini istemedikleri de bir gerçektir... Böylesi daha da işlerine geliyordu...

Hazırlık Çalışmaları

Mustafa Kemal, bütün olup bitenleri ve yaşananları izliyor, Meclis'teki tartışmaları takip ediyor ve konu hakkında konuşanları da dikkatlice dinleyerek gelişmeleri gözlemliyordu.

O, aslında Erzurum Kongresi günlerinden beri Cumhuriyet Rejimi'nin ilan edilmesi ve Türk Ulusu'nun Cumhuriyet İdaresi altında yönetilmesinin gerektiği konusundaki kararını vermişti. Bulunduğu her ortamda da bunu dile getiriyor ve görüşlerini açıklıyordu. Bunu tarihin kayıtlarına baktığımızda ve günümüze değin korunabilmiş belgeleri incelediğimizde açıkça görebiliyoruz.

Bir örnek vermek gerekirse; Mazhar Müfit'in hatıralarına bir göz gezdirdiğimizde; Erzurum'da bulundukları sırada ve Ulusal Savaşım'ın 7/8

Temmuz 1919 akşamında, Mustafa Kemal'in yanında Mazhar Müfit (Kansu) Bey ile Süreyya Bey (İzmit Mutasarrıfı ve Mebusu) bulunduğu bir esnada, Mazhar Müfit'in defterini getirdiğini görünce, o dönem için gizli kalması kaydıyla deftere;

•*Zafer'den sonra hükümet şekli Cumhuriyet olacaktır.*

•*Padişah ve hanedan hakkında, zamanı gelince, gereken işlem yapılacaktır.*

•*Örtünme kalkacaktır.*

•*Fes kalkacak ve medeni milletler gibi şapka giyilecektir. ifadelerini not ettirdiğini görmek mümkündür...*

O Cumhuriyet'in ilan edil-

mesinden birkaç yıl öncesinden başlayarak, yurdun çeşitli yerlerinde yaptığı konuşmalarında, özellikle ve öncelikle Cumhuriyet fikrinin kafalarda oluşmasına yol açmaya çalışıyordu. Özellikle bu konudaki en büyük yetkinin Meclis'te olduğunu ve Saltanat ve Hilafetin bu gücün üstünde olamayacağını öylesine işliyordu ki, konu kendiliğinden Cumhuriyet Yönetimi'ne doğru gitmeye başlamıştı bile...

Zaman hızla ilerliyordu. Mustafa Kemal'in ise, Cumhuriyet Yönetimi konusundaki fikrini gerçekleştirmek için elverişli ortamın oluşmasını beklediğinden kuşku yoktu.

Ortamı hazırlamak amacıyla 27 Eylül 1923 tarihinde Batılı bir gazete

muhabirine verdiği demeçte;

"Egemenlik, kayıtsız şartsız Ulusundur. Yasama kudreti ve yürütme yetkisi Ulusun biricik gerçek temsilcisi olan Meclis'te belirmiş ve toplanmıştır. Bu iki kelimeyi bir kelimede özetlemek mümkündür: Bu da; Cumhuriyet'tir." ifadelerini sarf etmişti.

Ulusal Basın'a da bu konuyla ilgili çok sayıda demeçler veriyordu. Böylelikle Türk Ulusu'nun geneli de yavaş

"Osmanlı Devleti'nin yıkılışının sebebi, kendisini Avrupa uluslarına bağlayan bağları kesmesidir. Bu önemli bir yanlışlıktır. Bunu tekrar etmeyeceğiz. Vücutlarımız Doğu'ya olsa bile düşüncelerimiz Batı'ya dönük olacaktır..."

yavaş Cumhuriyet Yönetimi fikrine alıştırmaya çalışılıyordu.

Konuya ilişkin bir başka gerçeği daha vurgulamakta yarar var:

Mustafa Kemal'in yine Cumhuriyet henüz ilan edilmeden önce Fransız Gazeteci Maurice Pernot'ya verdiği bir demecinde de; "Osmanlı Devleti'nin yıkılışının sebebi, kendisini Avrupa uluslarına bağlayan bağları kesmesidir. Bu önemli bir yanlışlıktır. Bunu tekrar etmeyeceğiz. Vücutlarımız Doğu'ya olsa bile düşüncelerimiz Batı'ya dönük olacaktır... Ulusal Egemenliği ilan ettik. Kelimeler üzerinde oynamayalım. Bugünkü hükümet şeklimiz az çok Cumhuriyet'tir. Uygulanmakta olan siyasetimizi, dine aykırı olmak

şöyle dursun, din bakımından eksik bile hissediyoruz. Türk Ulusu dindar olmalıdır...” şeklindeki sözleri yer almaktaydı.

Bu açıklama da bize açıkça göstermektedir ki, Mustafa Kemal, henüz Cumhuriyet ilan edilmediği için, son derece dikkatli davranmakta, kelimelerin üzerinde durulmaması gerektiğini belirtmekte, mevcut yönetimin Cumhuriyet sistemi içinde yürütüldüğünü ifade etmekte ve kendi düşüncesinin de bu olduğunu samimiyetle vurgulamaktaydı.

Gerçekte yaşanan yönetim şekli Cumhuriyet Rejimi’nden başka bir şey değildi. Yapılacak iş, rejimin adını resmileştirmekti. Bunun için aranan fırsatı Meclis’te meydana gelen bir kriz verdi:

Rauf (Orbay) Bey’in 4 Ağustos 1923’te istifa etmesi üzerine, 14 Ağustos 1923’te İstanbul Mebusu Ali Fethi Bey İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) Başkanlığına seçildi ve üzerinde bulunan Dâhiliye Vekilliği (İçişleri Bakanlığı)’nden 24 Ekim 1923’te istifa etti.

Meclis İkinci Başkanı olan Ali Fuat Paşa da askeri kariyeri tercih ettiğinden görevinden ayrıldı.

Ayrılanların yerine hükümetçe Dahiliye Vekilliği’ne Ferit (Tek) Bey, Meclis İkinci Başkanlığına da Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey aday olarak gösterildi.

Fakat 25 Ekim 1923 tarihinde yapılan oylamada ise, ikinci Başkanlığa Rauf Bey, Dâhiliye Vekilliğine de Erzincan Mebusu Sabit Bey seçildi.

Meclis’teki oylama farklı bir sonuç ortaya çıkarmıştı... Mustafa Kemal’e göre bu bir tepkiydi ve dolayısıyla sonuçtan da memnun kalmadı. Öteden beri varlığını hissettiği Meclis’teki gizli muhalif bir gurubun varlığı artık ortaya çıkmıştı. Onlar da bunu gizlemeye gerek duymamışlardı. Dolayısıyla Meclis çalışmalarına akıl ve gerçeklerden ziyade duyguların hâkim olduğu gerçeği kendini gösterdi.

Bu göz ardı edilemezdi ve en kısa zamanda bir çare bulunmalıydı. Aksi halde sıkıntı daha da büyüyebilir ve içinden çıkılması güç bir noktaya ulaşabilirdi.

Gazi, olayı sorunsuz bir şekilde çözümlmek için Genel Kurmay Başkanı Fevzi Paşa hariç olmak üzere Hükümet üyelerinin istifa etmelerini ve yeni kurulacak hükümet çalışmalarına katılmamalarını istedi. Böylece muhaliflere istedikleri şekilde bir hükümet oluşturma imkânı verildi. Eğer kriz uzarsa, bu vesile ile köklü çözüm getirilmesi bahis konusuydu.

İcra Vekilleri Heyeti Başkanı (Başbakan) olarak Ali Fethi Bey, 27 Ekim 1923’te istifasını verdi. Muhalifler hemen yeni bir hükümet oluşturabilmek için gayretlere giriştilerse de, Meclis’ten güven alacak bir liste oluşturmamışlar. Olumlu bir sonuç alamayacaklarından habersiz oldukları boş çabalarını sürdürmeye devam ettiler... Mustafa Kemal gelişmeleri dikkatle titizlikle izlemekteydi... Yapacaklarını da planlamıştı...

Gelişmeler üzerine 28 Ekim 1923 günü akşamı yemeğe aldığı bazı ar-

kadaşları ile durumu bir kez daha gözden geçirdi. Gecenin ilerleyen saatlerinde, ertesi günü Cumhuriyeti ilan edeceklerini bildirerek ne yapmaları gerektiği hususunda yemekte bulunanların görüşlerini de öğrendi. Hemen herkes Mustafa Kemal'le aynı görüşteydi. Ortamı bir heyecan kaplamıştı... Yemeğin sona ermesinin ardından İsmet Paşa'yı alıkoydu ve sabahın ilk ışıklarına kadar anayasada yapılacak değişiklik metnini hazırladılar.

Cumhuriyet İlan Ediliyor

29 Ekim 1923 günü Meclis, yeni bir hükümet kurmak için toplantıya başladı ise de yine olumlu sonuç alınamadı. Bazı milletvekilleri krize Parti Başkanının bir çare bulmasını istediler. Sonunda, Genel Başkan Gazi Mustafa Kemal Toplantı Salonu'na davet edilerek, krize çare bulunması konusunda tam yetkiyle görevlendirilmesi kabul edildi.

Mustafa Kemal toplantıya geldi ve yaptığı kısa bir konuşma sonunda bulacağı çözüm için bir saatlik bir süre istedi. Öneri kabul edildi...

Gazi, bu süre içinde görüşülmesini gerekli gördüğü kişileri Meclis'teki odasına davet ederek hazırlanan anayasa değişikliği maddeleri konusunda görüş alışverişinde bulundu.

Salona dönüşünde düşündüğü çö-

zümü dile getirdi:

“Anayasaya göre bir hükümet kurulurken bütün milletvekillerinin her birisi bakanları ve hükümeti seçmek zorunda kalıyor. Bu güçlüğü giderme zamanı gelmiştir... Teklif ettiğim çözüm kabul edilirse, kuvvetli ve kendi içinde uyumlu bir hükümet kurmak mümkün olacaktır.” diyerek bir gece önce İsmet Paşa ile hazırladıkları metni Meclis'e sundu.

Teklif Anayasanın bazı maddeleri-

Cumhuriyet'in ilanını Meclis'te Mustafa Kemal yapıyor.

nin değiştirilmesini içeriyordu.

Teklife göre:

•*Türkiye Devleti'nin hükümet şekli Cumhuriyet'tir.*

•*Türkiye Cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından ve kendi üyeleri arasından bir seçim dönemi için seçilir. Görev süresi biten Cumhurbaşkanı yeniden*

Cumhuriyet'in ilanı (29 Ekim 1923)

seçilebilir.

•*Türkiye Cumhurbaşkanı Devletin Başkanındır. Bu sıfatla lüzum gördükçe Meclis'e ve Bakanlar Kurulu'na başkanlık eder.*

•*Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından ve Meclis üyeleri arasından seçilir.*

•*Bakanlar Başbakan tarafından ve yine Meclis üyeleri arasından seçildikten sonra, Cumhurbaşkanı tarafından Meclis'in onayına sunulur. hususları, mevcut Anayasa'nın ilgili maddelerine işlenecekti.*

Tartışmalar sırasında öneriye 2. Madde olarak “Türkiye Devleti'nin dini İslam'dır, resmi dili Türkçedir” ifadesinin eklenmesi önerisinde bulunuldu. Üzerinde şimdilik fazla durul-

madı. Amaç Muhafazakâr çevrelerin tepkisini olabildiğince azaltmaktı.

Mustafa Kemal'in önerisi Meclis'te hararetle tartışmaların yaşanmasına yol açtı. Lehte ve aleyhte konuşmalardan sonra saat 20.30 sularında yapılan oylamayla Meclis kararını verdi ve “Yaşasın Cumhuriyet!” sesleri ve alkış yoğunluğu içinde öneri kabul edildi. TBMM Başkanı ve Ankara Milletvekili olan Gazi Mustafa Kemal oy birliği ile Cumhurbaşkanı seçildi.

Meclis'in, Cumhurbaşkanı seçildiğine ilişkin kararı, 31 Ekim 1923 günü Mustafa Kemal'e yazıyla bildirildi. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal de ilk Cumhuriyet Hükümetini kurmakla İsmet Paşa'yı görevlendirdi. Cumhuriyet'in ilanı Türk Ulusu'na büyük coşku ile kutlandı. Yurdun dört bir yanındaki Müdafaa-i Hukuk Cemi-

yetleri ile Batı Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden, İstanbul Üniversitesi öğrencilerinden ve bir kısım Derneklerden gelen telgraflar, şimdiye kadar eşi benzeri görülmedik yoğunluktaydı...

Türk Ulusu, tıpkı Ulusal Savaşı-m'a başlandığı ve Büyük Zaferlerin kazanıldığı günlerde olduğu gibi, adeta bayram havasındaydı. Olay, yurt dışında da olumlu karşılandı ve birçok ülke kutlama mesajları gönderdi.

Cumhuriyet'in ilanından Sonraki Gelişmeler

Gazi, Cumhurbaşkanı seçildikten sonra 19 Kasım 1923 tarihinde Halk Fırkası Genel Başkanlığını vekâleten İsmet Paşa'ya devretti. Bir gün sonra da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin, teşkilat ve görevlerinin Halk Fırkası (Partisi)'na devredilmesini sağladı. Bu suretle Müdafaa-i Hukuk'çular Halk Fırkası ile bütünleştiler. Cumhuriyet'in ilanı şerefine 26 Aralık 1923'te bazı suçlar hariç, genel af çıkarıldı.

Mustafa Kemal'in, kurulmasını sağladığı Halk Fırkası, ciddi bir disiplin içinde, yapılacak yeniliklerin gerçekleşmesinde siyasi dayanak vazifesi görecek, dolayısıyla devrimler daha hızlı yürütülecekti.

Ancak İstanbul siyaset ortamının görüşü oldukça farklıydı. İstanbul Ba-

sını'ndan birkaçı Cumhuriyet ilanını vakitsiz buluyor ve uygulamayı acele ve usule uymayan bir hareket olarak gösteriyordu. Bu arada halife ile gösterişli temasların çoğaldığı ve ziyaretlerin artarak, ilgilenenlerin de arttığı görülmüyordu.

Bu rahatsız edici gelişmeler yetmiyormuş gibi bir de Rauf Bey'in İstanbul gazetelerinden birine verdiği bir demeç Halk Fırkası'nda sert tartışmalara yol açtı.

Rauf Bey'in demecinde; Cumhuriyet'in ilanında acele edildiği, sorumsuz kimselerin buna sebep olduğu ileri

Türk Ulusu, tıpkı Ulusal Savaşım'a başlandığı ve Büyük Zaferlerin kazanıldığı günlerde olduğu gibi, adeta bayram havasındaydı.

Olay, yurt dışında da olumlu karşılandı ve birçok ülke kutlama mesajları gönderdi.

sürülüyordu. Haber Ankara'da gerginliğe ve üzüntüye yol açtı.

Halk Fırkası'nda, "Rauf Bey'in İstanbul gazetelerinde çıkan, Cumhuriyet'in ilanına karşı gelme yolundaki demecinin, Cumhuriyet'i sarsıntıya uğrattığı ve bunun, -demeç sahibinin çevresinde muhalif bir parti kurduğuna kâinatın belirmesine sebebiyet verdiği..." vurgulanarak Fırka Grubunda açıklama yapması istendi.

Grup Toplantısı başladı ve İsmet

Paşa; Fırka Başkan Vekili sıfatıyla Rauf Bey'e hitaben yaptığı konuşmasında, "Cumhuriyet ilan edildiği günlerde, başlangıçtan beri ulusal davanın temsilcisi sayılan başlar arasında anlaşmazlıklar olduğu manzarası görülürse, bundan, başların Cumhuriyet'in ilanından sonra ikiye ayrıldıkları anlamı çıkar. Dolayısıyla Cumhuriyet üzerinde tereddütler hâsıl olur. *'Cumhuriyet idaresi başarılı olacak mıdır, olmayacak mıdır?'* tartışmalarına yol açılır ve bu tartışmalar ortamı tehlikeli maceraya sürükleyebilir." diyerek, bir anlamda ona Cumhuriyetçi olup olmadığını, Fırka içinde kalıp kalmayacağını sordu.

Rauf Bey de, "Ulusal Egemenlik'ten yana olduğunu, milletvekilinin görüşlerini her türlü etkinin dışında ifa etmesi gerektiğini belirterek, mutlak muhalefet yapmam isteniyor, ama yapmayacağım. Karar sizindir. Beni fırkadan ihraç ederseniz yapacağım şey mezuniyet alıp gitmektir. Ben

buradan gidiyorum. Kararınızı serbest olarak veriniz." diyerek toplantıyı terk etti. Konuşmadan duyulanan Halk Fırkası Grubu, verilen bilgiyi yeterli buldu. Konu da böylelikle kapatıldı.

Fakat bu geçici çözüm yoluydu. Olayın neticesinde Rauf Bey Mustafa Kemal'den gittikçe uzaklaştı. Aslında kafalardaki gerçek sebep, Rauf Bey ile birlikte Gazi'nin bazı yakın silah arkadaşlarının, yapılan devrimleri tam manası ile benimsememeleri ve devrimden yana olmamalarıydı. Ayrıca bunlar, Ulusal Savaşım'daki değerli hizmetleri dolayısıyla, eskiden olduğu gibi, yapılacak işlere askeri cephede bulunuyormuş gibi ve beraberce karar verilmesini istiyordu.

Bu sebeple, bir anlamda da Mustafa Kemal'in hızlı temposunu frenlemeyi düşünüyorlardı. Aslında bu davranış şekli Cumhuriyet ve aydınlanma karşıtlarının bir başka taktiği olarak da değerlendirilebilir... Bunun sinyali-

leri zamanla Meclis'te kendini göstermekle beraber, işaretlerden en önemlisi, saltanatın kaldırılmasından kısa bir süre önce Rauf Bey'in, Refet Bele Paşa'nın Ankara Keçiören'deki evine Gazi Mustafa Kemal'i davet ettiğinde yapılan konuşmalarda kendini açıkça göstermektedir... Burada Gazi'ye karşı oluşturulan ortak düşünce, "...hepimiz Saray'ın ekmeği ile büyüydük. Damarlarımızda o ekmeğin kırıntıları var." şeklindeydi...

Cumhuriyete geçiş olayı bazı İstanbul gazetelerinde de gerekli kabulü görmemekle birlikte bir de halifelüğün statüsü ve geleceği tartışmalarına yol açtı.

Bu arada Hint Müslüman liderlerinden Ağa Han ve Emin Ali'nin Londra'dan İsmet Paşa'ya gönderdikleri mektubun henüz Mustafa Kemal'in eline geçmeden bazı İstanbul gazetelerinde yayımlanması, Mustafa Kemal'in harekete geçmesi için yeterli oldu.

Üstelik Şii olan bu iki şahıs, halifenin, çoğunluğunu sünnilerin oluşturduğu Müslüman ülkelerin güven ve saygısına layık bir yere konulmasını da istiyorlardı.

Bu kışkırtıcıların amaçları açık seçik ortadaydı... Suyu bulandırmak ilk amaçlarıydı. Çünkü İngiltere'nin kucağında oturuyorlardı... Onların dolaylı taleplerini dillendirmelerinden daha doğal ne olabilirdi?

Haber Ankara'da gerginlik yarattı. Ulusal Dava'nın başarısına engel olmak isteyen iç ve dış düşmanların

hain emellerine set çekmek için İstiklal Mahkemeleri hemen çalışmaya başladı. Konuyla ilgili görülenler yargılandılar...

Görülebileceği üzere Cumhuriyet ilan edilir edilmez kışkırtıcılar ve işbirlikçileri hemen harekete geçtiler... Hedeflerinde henüz ilan edilmiş olan Cumhuriyet vardı.

Olayların gelişmesinden hilafetin geleceğinin yakında gündeme geleceği anlaşıyordu.

Sonuç:

Ne acıdır ki; üzerinden bunca yıl geçmiş olmasına karşın, bu zihniyet bugüne değin olduğu gibi, bugün bile bir türlü yok edilememiştir. Devrimlerin ard arda gerçekleştirilmesine ve aydınlanma çabalarının bütün yurt sathına yaygınlaştırılması gayretlerine karşın; bilakis, içerideki işbirlikçilerinin ek olarak dış desteklerin de sağladığı güç ile işi farklı boyutlarıyla daha da ileri noktalara taşıma gayretlerine soyunmuşlardır... Zamanla iç isyanların çıkmasını sağlamışlar, hatta Gazi'ye suikast düzenleme alçaklığına bile cüret etmişlerdi...

Ancak herkesin tartışmasız bilmesi gerektiği gibi; "kimsesizlerin kimsesi" olan Cumhuriyet bekasını sürdürecektir ve Türk Ulusu, Tam Bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'ni, Atatürk İlkeleri ve Devrimleri sayesinde ve O'nun gösterdiği ufuklara ulaştırarak, sonsuza değin yaşamasını sağlayacaktır...•

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: TBMM'nin II. Dönem Çalışmaları ve Siyasi devrimler)

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

SÜKÛTUN ZARARI

Milliyet Gazetesi'nin dünkü yayınında Dışişleri Bakanımız Tevfik Rüştü Bey'in Paris'in büyük gazetelerinden birine verdiği açıklamayı okuduk. Her yönden ilginç ve tam bir Devrimci Türk Devlet Adamı'na uygun olan bu açıklamayı ne yorumlamaya, ne de tahlil ve ayrıntılı incelemeye niyetimiz vardır.

Ancak bu vesileyle söylemek istediğimiz şudur ki, gerek devlet adamlarımız, gerekse belli başlı siyasi şahsiyetlerimiz, Avrupa ve Amerika basınının bize uzattığı kulağı doldurmaktan asla çekinmemelidirler. Çünkü bu vesileler bizim için kendimizi dünyaya tanıtmak ve fikirlerimizi etrafa yaymak hususunda birer büyük fırsattır.

Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Ulusu daha çok bu sayededir ki, dünya içindeki gelişmiş, güncel ve henüz yeni olan kıymetini, itibarını muhafaza edip, devam ettirebilir...

İtiraf edelim ki, yakın doğuda kendisinden dünyaya en çok bahsettiren milletlerden biri Türkiye'dir.

Bulgaristan sınırını batıya doğru aştınız mı; Türkiye'nin sözü artık işitilmez olur. Oralardayken, size kendi ülkeniz bile, Hint Denizi'nin öbür ucundaki bir ada kadar uzak görünür.

Paris'te, Türkiye'nin halen bir nevi Osmanlı İmparatorluğu yaşadığını zannedenler pek çoktur. Geçen sene burada gördüğümüz bir Fransız Milletvekili, bizde bir Ayan Meclisi(*) olmadığını Gazetemiz yazarlarından öğrendi.

Avrupa'daki Türkiye'ye karşı bu ilgisizlik, her şeyden önce bizim sessizliğimizin ve nedense çekingenliğimizin doğal bir sonucudur...

Hayatta başarılı olan adamlara bir bakın. Bunlar hep girişken, konuşkan ve sıcakkanlı kimselerdir.

Uluslar için de bu böyledir. Bunu bir örnekle belirtmek gerekirse şöyle denilebilir:

Bir toplantıda bir köşeye sinip, susan kişi ile hiç kimse ilgilenmez. Dönüp de yüzüne bile bakmazlar.

Orada öylece unutulur gider...

Böyle bir durumda kalmaktan ne kişiler, ne de uluslar için hiçbir yarar beklenemez. Aksine, böylelerinin bazı zararlarından korkulabilir...

Özellikle, biz her millettten daha çok girişken olmak zorundayız. Eski Osmanlı İmparatorluğu'nun, nesilden nesile, asırdan asra zihinlerde ve ruhlarda bıraktığı o korkunç, gülünç ve acıklı Türk Tipi etkisini tamamen silmek ve yok etmek için pek çok gayret sarf etmemiz gerekiyor.

Çünkü bu etki Avrupalılar arasında anadan babadan kalma gelenekler halini almış, irsi karakterler gibi sarsılmaz bir kanaat şekline girmiştir.

Avrupalı bu anlayıştan kendi kendine ve tamamen kendi gayretiyle kurtulmak zorunluluğunda değildir.

Çünkü konu onları doğrudan ilgilendiren bir husus değildir.

Onlar için, kafalarında Türk'ü şöyle veya böyle şekillendirmekte hiçbir sakınca yoktur. Hatta belki işlerine bile gelir...

Fakat bizim için durum öyle midir?

Olduğumuzdan fazla veya başka türlü görünmekten veya öyle addedilmekten epeyce büyük sıkıntılar çıkabilir.

O halde, tıpkı bir toplantıda köşeye sinmiş, hiç konuşmayan, sohbetlere veya konuşulan hususlara katılmayan durumuna düşülmemeli ve istenmeden bile olsa böyle durumlarda kalınmış ise, o halden bir an önce sıyrılıp, çıkılmalıdır.

Konuşmazsak, konulara katılıp,

görüşlerimizi söylemez, düşüncelerimizi açıklamazsak, bizi kim bilecek ve ne olduğumuzu anlayacak ki?

Buna ihtiyaçları mı var? Olabilir veya olmayabilir...

Ancak şunu da belirtelim ki; kendimiz için ne yapılacaksa, biz yapacağız. Bildiğimiz konuda, görüşümüzün istendiği hususlarda çekimser kalıp, bir köşeye sinip kalmayacağız.

Sessiz durmanın ve suskunluğumuzun böyle durumlarda bize zarar verebileceğini unutmayacağız... •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
2 Mart 1929

(*) Osmanlı Devleti'nde Senato benzeri bir kurumdur. Mebusan Meclisi'yle birlikte Genel Meclisi meydana getiren ve 23 Aralık 1876 tarihli Kanun-i Esasi (Anayasa)'ye göre kurulmuş yasama organıdır.

Filozof Olmak

Ünlü bir filozofa sordular:

“Servet ayaklarının altında olduğu halde neden bu kadar yoksulsunuz?”

Filozofun yanıtı şu biçimde oldu:

“Ona ulaşmak için eğilmek gerek de ondan.”

Gönderi: SANİYE ÖZDEN

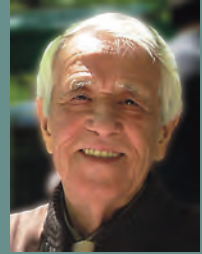
Beyaz

Onlar, "Beyaz Gül" adlı bildirileri dağıtanlar, Hitler'in tehlikeli diktatörlüğüne karşı görüşlerini yalnızca yazılı olarak açıklayan bildirilerini dağıtarak, ülkelerindeki silahlı ve acımasız sisteme karşı bir yandan "sessizce" direnirken, bir yandan da bu sistemin yöneticilerine karşı halkı uyarıp uyandırmaya çalışan,gerçekten "bir avuç" üniversite öğrencisi idiler.

Gül

Yazan: ALAETTİN GİRAY

Bir yılı aşkın süredir hemodiyaliz hastası olarak, haftada 3 gün ve her seans 4 saat tedavi görmekteyim. Bu süre içinde kolumun birinin devamlı hareketsiz kalma zorunluğu bulunuyor. Diğeri ile yemek yiyebiliyor, kitap, gazete gibi yayınları biraz güç de olsa okuyabiliyorum.

Alaettin Giray

İki ay önce, 50 yıldır üyesi olduğum Alman Kültür Derneği Kütüphanesi'nde yeni yayınları gözden geçirirken, Almanca "Beyaz Gül" kitabını görünce, Almanya' da 60 yıl önceki öğrencilik günlerim gözlerimin önüne geldi. Bu kitap bana "Beyaz Gül" adını ilk kez kendisinden duyduğum ve bu deyim anlamını kendisinden öğrendiğim ev sahibem hanımı anımsattı.

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi'ndeki hocam Prof. Neumark'ın önerisi ve teşvikiyle öğrenimimi sürdürmek için Almanya'ya gitmiştim. Goethe Enstitüsü'nde bir yıl kadar Almanca'mı geliştirdikten sonra Münih Maxmilian Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne kaydoldum. "Savaş sonrası yılları Almanya'sı"nda, bir öğrencinin kalabileceği yer bul-

ması büyük bir sorundu. Üniversite yakınlarında, bir ailenin yanında kalabileceğim tek oda bulabilmişim. Ev sahibim bayan, kendisiyle sohbetlerimizde zaman zaman, savaş yıllarında yaşadığı ve hâlâ unutamadığı olayları sanki dün olmuş gibi anlatırdı. Özellikle 1942 ve savaşın kaybedileceğinin anlaşılmaya başlandığı 1943 yılının ilk aylarındaki olayları anlatırken onun gözlerinden akan yaşlar, çok zaman benim gözlerimi de yaşartırdı.

Sabahları işe giderken, gece üniversite duvarlarına katranlı boyayla yazılmış “Sistemi eleştiren sloganlar” arasından geçtiğini, öğleden sonra iş dönüşünde ise 10-15 Rus esir kadının bu sloganları silmekte olduklarını izlediğini anlatırdı. Kimi günler ise, otobüs duraklarına ya da kent meydanlarına, özenle bırakılmış “Beyaz Gül” bildirilerinden birini kimse görmeden aldığı ve evde defalarca okuduğunun öyküsünü dinlerdim.

Bir sabah işe giderken, ilan panolarında ikisi erkek, biri kız üç üniversite öğrencisinin, o gece idam edildikleri haberinin, isimleri ve fotoğraflarıyla ilan edildiğini görünce günlerce uyuyamadığını, haftalarca kendine gelemediğini anlatırken hıçkırarak ağlamasını günlerce, haftalarca aklımdan çıkaramadığımı anımsıyorum.

“Beyaz Gül”ün adını ve anlamını ilk kez kendisinden öğrendiğim ev sahibemden, idam edilen üniversite öğrencileri Hans Scholl, kızkardeşi Sophie Scholl ve Christoph Probst’un adlarını da ilk kez duymuştum. Ankara’da, Alman Kütüphanesi’nde bir ay kadar önce “Beyaz Gül” adlı bir kitap görüp içine şöyle bir baktığımda, sayfalar arasında bu üç üniversite öğrencisiyle karşılaştım. Hans Scholl, Sophie Scholl ve Christoph Probst

bir anda gözlerimin önünde canlanıverdiler.

Beyaz Gül’ü Hans ve Sophie’nin kız kardeşi Inge Scholl 1954 yılında yazmış. Inge, ağabey ve ablasının hayatını, onların henüz çocuk yaşlarında yaşadıklarını, gördüklerini ve savaştan sonra SS (Özel Kuvvetler) teşkilatı ile mahkeme kayıtlarından kurtarılabilen belgelere dayanarak kaleme almış. “Beyaz Gül” adlı sessiz direniş örgütü ve onun amaçları uğrunda yaşamlarını yitiren üç üniversite öğrencisi, en adil yargıyı ve hakettikleri en büyük övgüyü, İkinci Dünya Savaşı’nda Almanya’nın karşısındaki en büyük “güç” Winston Churchill’dan almışlardır.

İngiltere Başbakanı’nın bu yargısı ve övgüsü şöyledir:

“‘Beyaz Gül’ adlı bildirileri yayınlayanlar, dışardan da, içerden de hiçbir yardım almamışlardır. (Almanya’nın karşısındaki) biz müttefikler için onlar, tamamen yabancı idiler. Ölümle ile Almanya’da yeni bir dirilişin temelini oluşturmuşlardır.

Kimdi bu bir avuç insan? Ne yapıyorlardı ve suçları ne idi?

Onlar, Hitler’in tehlikeli diktatörlüğüne karşı görüşlerini yalnızca yazılı olarak açıklayan ve bu görüşlerinin yeraldığı bildirileri dağıtarak, ülkelerindeki silahlı ve acımasız sisteme karşı bir yandan “sessizce” direnirken, bir yandan da bu sistemin yöneticilerine karşı halkı uyarıma ve uyandırmaya çalışan, gerçekten “bir avuç” üniversite öğrencileri idiler. Başlattıkları bu “sessiz” direnişin ülke kapsamında genişlemesi sonucunda, Führer’in de, sisteminin de sarsılabileceğine ve halkın, üzerine çöken korkaklıktan kendini kurtararak, eski günlerdeki onurlu yaşamına kavuşabileceğine inanıyorlardı.”

Beyaz Gül adıyla bildiriler hazırlayıp, bunları gizlice dağıtarak, yalanlara inanmaması, gerçekleri görebilmesi için Alman halkını sadece ve sadece uyarmaya ve uyandırmaya çalışan bu üç gencin onurlu ve trajik öyküsünü, ilgiyle okuyacağınıza inanıyoruz.

Beyaz Gül kitabı, Scholl kardeşlerin en küçüğü Inge Scholl tarafından 1954 yılında yayımlanmıştır. Ağabeyi Hans Scholl ve ablası Sophie Scholl ile birlikte geçirdikleri

çocukluk günlerinin anılarıyla başladı-ğı kitabında Inge Scholl, önce Hitler dönemi günlerinin evlerine yansımalarını, daha sonra ise ağabeyi, ablası ile arkadaşları Christoph'un "onurlu ve üzücü" öykülerini anlatmaktadır. Kardeşlerinin anılarını kurduğu "Scholl Vakfı"yla da yaşatan Inge Scholl, Beyaz Gül kitabındaki bilgileri, SS (Özel Kuvvetler) Örgütü'nün ve mahkeme kayıtlarının kurtarılabilen belgelerine dayandırmaktadır.

Aşağıda, Alaettin Giray'ın Türkçe'ye çevirdiği Beyaz Gül'den birkaç bölüm yayımlıyoruz:

•“Beş kardeş sıra ile okula başlamıştık. 1933 yılında bir gün, okul merdiveninde bir kız arkadaşım bana şöyle dedi: 'Şimdi Hükümet'in başına Hitler geldi. Almanya'da artık her şey daha güzel olacak...' Onun bana dediklerini evde anne, babama ve kardeşlerime anlattım. Evimize ilk kez politika giriyordu.”

•“Hans 15 ve Sophie 12 yaşında

idi. Her tarafta Hitler'in Almanya'yı daha çok büyüteceği, Alman halkını daha mutlu ve daha iyi yaşatacağı söyleniyordu. Hitler sayesinde daha iyi yaşayacağımıza biz de inanıyor-

duk. Biz, maddi ve manevi olarak buna katılıyorduk. Ağabeyim, ablam ve ben Hitler Gençliği'ne (HJ) ve Kızlar Birliği'ne (MD) katılarak geziler ve yürüyüşler yapıyorduk.”

•“Fakat babamın, nedense, bazı tereddütleri vardı. O bizim kadar coşkulu değildi.”

"Hitler sayesinde daha iyi yaşayacağımıza inanıyorduk"

Hans Scholl, Sophie Scholl, Christoph Probst

●“Hans güzel gitar çalıyordu. Ayrıca, birçok yöresel şarkılar toplamıştı. Hatta (HJ) bayrağını taşıyarak Nürnberg’e de gitmişti.”

●“O günlerde genç bir öğretmenimizin birden ortadan kaybolduğunu duyduk. Annesine sorduk. Hiç bir şey bilmediğini söyledi. Oğlu nasyonal sosyalist olmak istememiş. 'Acaba bu bir suç olabilir mi?' diye bize sordu. Biz de bilmiyorduk bunu.”

●“Bazı söylentilere göre öğretmenimiz, 'Toplama Kampı'na gönderilmişti.”

●“Birgün Hans babama, Toplama Kampı'nın ne olduğunu sordu. Babam kısaca, 'Aynı halka karşı bir savaştır, kendisini koruyamayan bir kişiye karşı savaştır, kendi ülkesinin çocuklarının mutluluk ve özgürlüğüne karşı savaştır' dedi.”

●“Babamın bu yanıtını pek anlamadık ama, üstelemedik de... Belli ki üzülmüştü. Onu daha fazla üzmemek istemedik.”

●“Birkaç aydan beri ortalıkta tuhaf söylentiler dolaşıyor. 'Kimi hastanelerde ya da huzur evlerindeki yaşlı hastaların sahiplerine, hastanın öldüğü, cesedinin yakıldığı ve isterlerse külünü alabilecekleri' söyleniyormuş.”

●“Ablam Sophie bu arada liseyi bitirdi. Üniversiteye gitme hazırlıkları başladı evde, fakat öğrenime başlaması için 6 ay süreli 'Savaşta yardımcı hizmet' kursu görmesi gerekiyormuş.”

●“Sophie bu kursu tamamladıktan sonra, Münih'de biyoloji ve felsefe öğrenime başladı. Ablam Sophie Münih'de, doğal olarak ağabeyim Hans'ın yanında kalıyordu. Bu arada 'Tıp eğitimi alan gençlerin sömestr tatilinde

Batı ve Doğu cephelerinde seyyar hastanelerde görev yapacakları ve kendilerini buna göre hazırlamaları' gerektiği konusunda askeri emir yayınlandı.”

•“Ağabeyim Hans, 'Führer'in, Alman halkının ve Almanya'nın geleceği ve yüceliği için kahramanca ölmeye hazırım' diye başlayan Askerlik Andı'nı içerek askerlik hizmetine başladı. Önce Fransa'da, sonra Rus cephesinde seyyar hastanelerde görev yaptı, okul zamanı ise öğrenimine üniversite kliniklerinde devam etti.”

•“Hans, sonbaharda Rus cephesi'nden dönmüş, fakültede öğrenimine kaldığı yerden başlamıştı. Cephe- de geçirdiği üç ay, onu daha da olgunlaştırmıştı. Hans, ayrıca 'sertleşmiş'di de.”

•“Hans ve arkadaşları, 'Beyaz Gül' adı altında bir bildiri hazırlayarak gizli gizli dağıtmaya başladılar. İlk bildiri- yi 1942'de, Münih şehir merkezinde dağıttılar.”

•“Konu olan “Beyaz Gül” ismi altında bildiri yazarları ve dağıtanları bulmak için Devlet Gizli Teşkilatı, Hitler Gençlik Teşkilatı ve Semt partizanları (SA) yurt çapında çalışma sürdürmekteydi. Herşeye rağmen çeşitli aralıklarla altı adet bildiri dağıtılmıştır.

•“Bu bildirilerin ana konusu özetle şöyleydi:

Biz “Beyaz Gül” olarak asla ve

asla yabancı bir manda istemiyoruz. Nasyonal Sosyalizm'in askeri kuvveti artık tükenmiştir. Hitler'e, yandaşlarına ve parti üyelerine karşı pasif direniş başlatılmalı ve bu savaşa da artık son verilmelidir. İnsanlarımız, tarihi yapılarımız ve şehirlerimiz daha fazla tahribata uğramadan bu savaşa son verilmelidir. Biz “Beyaz Gül” olarak asla susmayacağız. Führer, Alman halkını yok etmeye karar vermiş durumda.

"Biz “Beyaz Gül” olarak asla ve asla yabancı bir manda istemiyoruz. Nasyonal Sosyalizm'in askeri kuvveti artık tükenmiştir. Hitler'e, yandaşlarına ve parti üyelerine karşı pasif direniş başlatılmalı ve bu savaşa da artık son verilmelidir...”

➤ Savaş belki biraz uzatılabilir, fakat artık kazanılamaz. Savaşın uzatılması, daha çok Alman şehirlerinin ve daha çok sanayi tesislerinin yok edilmesine neden olacaktır.

➤ Parti üyeliklerinden ayrılın, parti toplantılarına artık katılmayın. Özgürlük, hürriyet ve şeref gibi en iyi sözleri Hitler ve Propaganda Nazırı ve yandaşları on yıl boyunca ağızlarından düşürmediler. Bizim bugünkü devletimiz bir diktatörlüktür. Amacımız, sessiz direnişimizle onlara doğru yolu göstermektir. Führer, hem Kuzey Afrika'da ve hem de Rus Cephesi'nde

Sophie Scholl

başarılı olduğunu sanıyor. Oysa şu anda şehirlerimiz bombalarla yok ediliyor. Şehirlerde yüzlerce insan ölüyor ve her iki cephede de her gün binlerce askerimiz ölüyor. Hitlerin her sözü yalandır. O, barış istiyorum dediğinde, bilin gerçekte ki savaş istiyordur. O demokrasi istiyorum diyorsa, bilin ki katliam istiyordur.”

●“1943 yılı Ocak ayında Stalingrad yenilgisinden sonra Hans Scholl, bildirilerini Münih'den sonra, Berlin, Viyana, Frankfurt, Salzburg, Hamburg başta olmak üzere birçok şehirde de dağıtmaya başlamıştı.

“Beyaz Gül” bildirilerinde bu kez, şunlar yer alıyordu:

> Almanya savaşı kaybetmiştir.

> Hitler ve yandaşları, savaşı kendi güvenlikleri ve çıkarları için sürdürmektedirler.

> Alman Halkı, elindeki tüm olanakları kullanarak savaşın bitirilmesi için çaba göstermelidir. Partiden ayrılma, toplumlara katılmama kararları, bu doğrultuda atılacak ilk adımlardır.

●“Hans Scholl ve kızkardeşi Sophie Scholl, üniversitede arkadaşlarına bildiri dağıtırken görüldüler ve 'üst makamlar'a bildirildiler.”

●“Aynı saatte üniversitenin telefonlarına el konuldu, tüm giriş çıkış kapıları kapatıldı ve gizli polis, binada arama yaptı.”

●“Ağabeyim Hans ve ablam Sophie o gün, 18 Şubat 1943, Saat: 12:00'de gözaltına alındılar.”

●“Hans ve Sophie üniversiteden, o günlerde adı sık sık duyulan Wittelsbacher Palais'ye (Cezaevi) götürüldüler; o gece ve ertesi gün aralıksız sorguya çekildiler.”

●“Gestapo ve cezaevinde görevli din adamı başta olmak üzere, Hans ve Sophie'nin sorgulanmasına tanık olan tüm görevliler, bu iki kardeşin metanet ve cesaretine hayran kaldılar.”

●“İkinci günün sonunda, Hans ve Sophie'nin Christoph Probst adlı yakın bir arkadaşları da tutuklandı ve o da aynı cezaevine getirildi.”

●“Nazi Partisi ve Hükümet, bildiri dağıtan bu üç üniversite öğrencisinin yakalanmalarını gizli polisin büyük bir başarısı olarak ilan ettiler.”

•“Üniversiteli üç gencin idam edilecekleri haberi, duruşma henüz başlamadan halk arasında kulaktan kulağa yayılmıştı.”

•“Hans ve Sophie’nin duruşmalarını izlemek için annem, babam, cepheden gelen ağabeyim Werner ve ablam Elisabeth ile ben (Inge), Justis Palais adlı mahkeme salonuna gittik.”

•“Özel davet edilmiş Nazi Partisi ileri gelenleri ile SA’lar, salonda kendileri için ayrılmış özel bir yere alınmışlardı. Yargıçlar ve Berlin’den uçakla getirilen özel yetkili ağır ceza başkanı ünlü Freisler, asık yüzleri ve çatık kaşlarıyla içeri girdiler, kürsüde yerlerini aldılar.”

•“Önceden bildikleri verecekleri kararın gerginliği, yüzlerine yansımıştı. Karşılarında ise, haklarında onların verecekleri kararı umursamayan korkusuz ve sakin üç genç duruyordu. Onlar, kendilerine sorulan sorulara hiç heyecana kapılmadan, sakin bir biçimde ve olgunlukla cevap veriyorlardı.”

•“Ağabeyim ve ablam ile arkadaşları Christoph için yargıçlar kurulunun verdiği 'ölüm' kararını duyunca annem fenalaştı. Onu dışarı çıkardılar; sağdan soldan çeşitli sesler yükseldi, salon bir anda karıştı.”

•“Babam, 'Ben Führer’in adaletini istemiyorum, kabul etmiyorum. 'Adaletin adaletini istiyorum' diye bağırma-ya başladı.”

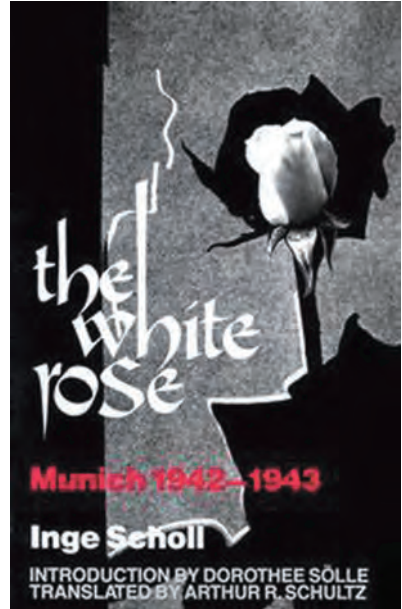
•“Bu arada annemi yeniden içeri getirdiler. Kendini oldukça toparlamış

gibiymi. Çocuklarını görmek ve onlarla konuşmak için dilekçe vermek istediğini söyledi. Onun bu isteğini kabul ettiler.”

•“Cepheden gelen ağabeyim Werner, Hans ağabeyimin, Sophie ablamın ve Christoph’un oldukları yere doğru yürüdü ve yanlarına giderek üçünü de önce kucakladı, sonra tek tek ellerini sıkarak tebrik etti.”

•“Werner ağabeyimin onları tebrik ettiğini gören Yargıçlar Kurulu Başkanı Freisler, 'Hans Scholl, Führer’e sadık iyi bir nasyonal sosyalisttir” diyerek Hans ağabeyimi birdenbire övdü.

•“Başyargıç Freisler’in bu sözlerine sinirlenen Hans ağabeyim, salondaki

Scholl Kardeşlerin en küçüğü Inge Scholl tarafından yayımlanan 'Beyaz Gül' adlı kitabın kapağı

çok kişinin duyacağı bir ses tonuyla asker kardeşime, şöyle dedi: 'Her zaman kuvvetli ol, onurunu ve sukûnetini koru ve her ne koşulda olursa olsun, hiçbir zaman onları övme, onları haklı çıkarma...'

•“Mahkeme Başkanı, üçüne de son olarak söylemek istedikleri birşey varsa söylemelerini bildirdi. Ağabeyim Hans ve ablam Sophie hiçbir şey söylemediler. Christopher ise, sakın bir biçimde, 'Yaşamım, eşim ve çocuklarım için feda olsun' dedi.”

•“Karardan sonra üçü de, mahkeme salonundan Münih Stadelheim “Ceza İnfaz Kurumu” denilen cezaevine götürüldüler.”

•“Orada yasa gereği, birer veda mektubu yazmalarına izin verildi. Christoph, annesine şu kısa veda mektubunu yazdı: 'Anne sana çok çok teşekkür ediyorum. Çünkü beni bu dünyaya sen getirdin. Birazdan Allah'a ulaşacağım. Ben oraya senden daha erken gidiyorum. Orada seni çok iyi

karşılacağım.'”

•“Hans ve Sophie ise kısa bir veda mektubu yazdılar annem ve babama: 'Bize sağladığınız güzel bir yaşam için size teşekkür ediyoruz. Tanrı bizimle beraberdir. Her ikinize son selamlarımızı iletiyoruz.'”

•“Annemin mahkemece kabul edilen dilekçesindeki isteği yerine getirildi ve saat 16:00'ya doğru biz tüm aile bireyleri cezaevine alındık.”

•“Önce Hans'ı getirdiler anne ve babama. Üzerinde cezaevi giysisi vardı. Rahat, sakın ve dik yürüyordu. Anne ve babamın ellerini sıkı.”

•“Babam, onu kollarının arasına aldı, sıkı sıkı göğsüne bastırdı: 'Sizler hepiniz tarihe geçeceksiniz. Bu adalet Führer ve yandaşlarının adaleti.

Ama onlar Allah'ın adaletini muhakkak görecekler, buna asla kuşkun olmasın, oğ-

lum' dedi.”

•“Babamdan sonra Hans, annemle ve bizle kucaklaştı. 'Arkadaşlarımın hepsine son selamlarımı iletin’ dedi ve son olarak bir kız ismi söylerken gözlerinden akan iki damla yaşın görülmemesi için masaya doğru eğilerek yüzünü sildi. Sonra da sırtını döndü, hücrelerine geri gitti.”

•“Hans gittikten sonra görevli bir bayan, Sophie'yi getirdi. Üstünde kendi giysisi vardı. Sophie anneme ve

babama bakarak gülüyordu. Yüzü bir güneş gibi ıslık ıslık. Sağlıklıydı. Anemin getirdiği şekerlemeleri aldı, ağzına atarken teşekkür etti. 'İyi oldu bunları getirdiğin. Bugün öğle yemeği yememiştin' dedi."

•Sophie de, Hans gibi 'Biz hepsini, ama hepsini kendi üzerimize aldık. Bizim 'Beyaz Gül' bildirilerinde yazdıklarımız ve söylediklerimizin hepsini, aynı bütün Alman halkı düşünüyor, fakat bunu söylemeye cesaret edemiyor. Biz onların adına yazdık, söyledik bunları. Bu dalga durmayacak, devam edecek" diyerek, korkusuz ve gülerek görevlilerle hücrasına döndü."

•"Hapishane görevlilerinin söylediklerine göre, infaza götürülürken üçü de güne kadar görülmek bir cesaret ve metanet göstermişler."

•"Görevlilerin kendilerine teklif ettiği son sigarayı üçü paylaşarak içmişler. Christoph, 'Birkaç dakika sonra öbür dünyada birbirimizi tekrar göreceğiz, ölümün bu kadar kısa olabileceğini asla düşünmemiştim' demiş."

•"İnfaza önce Sophie'yi götürmüşler. O, hep gülüyormuş. Hans, onurlu bir tavırma ve kimseden yardım almadan başını giyotine uzatmış ve bütün cezaevini çınlatan bir sesle 'Yaşasın Hürriyet' diye bağırmış."

•"Cezaevindeki din görevlisi pa-

paz, üç gencin idam edilmelerinden sonra öfkesini önleyememiş ve görevlilere yüksek sesle şöyle çıkmış:

'Bu üç gencin ölümü ile şimdi her şeyin düzeldiğine, Almanya'nın tüm sorunlarından kurtulduğunu mu sanıyorsunuz? O sorunları toprağın altına gömseniz de, onlar yine varlar ve asla yok olmayacaklar. Gördüğüm kadarı ile bu ülkede hiç kimse, bu üç genç kadar sevgi ve saygı hak etmemiştir. Çünkü onlar, kendileri ile beraber olan hiçbir arkadaşını ihbar

"Sizler hepiniz tarihe geçeceksiniz. Bu adalet Führer ve yandaşlarının adaleti.

Ama onlar Allah'ın adaletini muhakkak görecekler, buna asla kuşkun olmasın, oğlum..."

etmemişlerdir." Bunları söyledikten sonra da, 17:30'a doğru yavaş yavaş batmak üzere olan güneşi göstererek, "Bu güneş yarın yine doğacak ve yine gelecek" demiş ve şimdi gidip, bu üç genç için dua edeceğini söylemiş."

•"Ertesi gün tüm gazetelerde üçünün fotoğrafları, ayrıntılı bilgilerle yayımlanmıştı. Ayrıca, Münih şehrinin meydan, kavşak ve tramvay duraklarındaki tüm duyuru panolarında "Vatana ihanet suçundan ölüm cezasına mahkûm edildiler ve bu cezaları 22 Şubat 1943 günü infaz edildi" yazısı ve üç gencin fotoğrafları, adları ile yaşları yer almıştı:

Hans Scholl 25 yaşında, Christoph Probst 24 yaşında, Sophie Scholl 22 yaşında”

• “İki kardeşimin ölümünden sonra annem, babam, kardeşim Elisabeth ve ben Inge, akrabalık nedeniyle tutuklandık ve günlerce sorguya çekildik. O günleri tekrar yaşamak ve hatırlamak istemiyoruz hiçbirimiz. Basının yazdığı gibi kısa bir süre sonra yeni tutuklamalar başladı.”

• “İkinci bir davada Prof. Huber, Alexandra Scmorell, Will Graf da 'Vatana ihanet suçu'ndan ölüm cezasına çarptırıldılar ve 19 Nisan 1943 tarihinde onlar da başları giyotinle kesilerek idam edildiler.”

• “Adlarını burada sayamadığımız binlerce kişi daha, toplama kamplarına ya da hapisanelere gönderilerek, yasa haklarından yoksun bırakıldılar.”

• “Hitler yasaları ile Alman toplumu korkutulmuş ve sindirilmişti. Sessiz direnme yapmak isteyen üniversiteli birkaç gencin yaşamları da, ölüm cezasıyla sonuçlandırılmıştı.”

• “Onlar her yıl etkinliklerle anılıyorlar ve anılacaklar.”

• “Baş Suçlu”, intihar ederek kendi açısından sorumluluklarından kurtulmuş olabilir. Fakat Alman halkı, savaş zararlarını karşılama fonuna savaştan sonra her yıl bütçeden katkı sağlamaktadır. Bu paralar toplama kamplarında ölen ya da öldürülen insanlar ile savaş zamanı çalıştırılan esirlerin ailelerine, tazminat olarak ödenmektedir.”

• “Führer'in 12 yıl süren iktidarından sonra Almanya, tarihinin en büyük

yenilgisini imzalamıştır.”

• “Savaşta 13 milyonu Alman olmak üzere 55 milyon kişinin yaşamını yitirmiş olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca, Almanya'nın da uzun yıllar doğu ve batı olarak ikiye ayrıldığını hepimiz biliyoruz.”

• “Savaşın sona ermesi ile müttefikler, savaş suçluları için tarihi bir karar alarak, onların Nürnberg şehrinde yargılanmalarını öngördüler.”

• “Tarihe Nürnberg Duruşmaları adı ile geçen yargılamada birkaçı dışında tüm savaş suçlularına idam cezası verildi ve infaz edildi.”

• “Müebbet cezası alanlar ise, müttefikler tarafından yönetilen Berlin Spandau cezaevine gönderildiler. Son mahkûmun da eceli ile ölmesinden sonra Spandau cezaevi kapatıldı.”

• “Nürnberg duruşmaları tamamlanınca, mahkemenin Amerikalı savcısı ülkesine dönmek üzere havaalanında bekleyen uçağına giderken yolunu değiştirmiş ve idama mahkûm edilen Alman Adalet Bakanı'nı hücresinde ziyaret etmek istemişti. Bu son görüşmesinde Amerikalı savcı ona, tarihe geçen şu sözleri söylemişti:

“Siz Adalet Bakanı, yalnız Almanya'da değil, tüm Avrupa ülkelerinde ceza hukuku konusunda tek otoritesiniz. Kitaplarınız Avrupa Hukuk Fakülteleri'nde ders kitabı olarak okutulmaktadır. Führer için yasa hazırlayarak kendi idamınızı onaylamış oldunuz. Size bunu söylemek için buraya geldim. Şimdi ülkem Amerika'ya dönüyorum. Uçağım beni bekliyor.” •

FIRÇALAYARAK

Serdar Günbilen

Atatürk'ün Gap Projesi

Atatürk'ün Doğu
ve Güneydoğu
Anadolu'daki
Yatırımları

Atatürk, çağdaş bir Türkiye yaratmak istemiştir; hurafeler yerine akıl ve bilimin egemen olduğu, kulluktan kurtulup birey olan insanların özgür iradeleriyle kendi kendilerini yönettiği, eğitim seviyesi yüksek, herkesin birlikte çalışıp, birlikte üretip, birlikte bölüştüğü, eşitlikçi ve tam bağımsız bir Türkiye yaratmak istemiştir.

Atatürk, böyle bir Türkiye yaratır-ken, öncelikle Türkiye'deki Ortaçağ kalıntısı "kemikleşmiş" feodal yapıyı kır-makla işe başlamıştır.

Ancak, "tarikat" ve "cemaat" yapısı içinde kimliğini ve kişiliğini kaybetmiş, kaderini ağaya, şeyhe ve şıha bırakmış, ekonomik özgürlüğü olmayan, okuma yazma bilmeyen, dinle kandırılmış, emperyalist oyunlarla kışkırtılmış Kürt vatandaşları, 500 yıllık "feodalist" ve "emperyalist" kıskaçtan bir anda çekip almak çok da kolay olmamıştır.

Yüzlerce yıllık alışkanlıklar ve çıkar-lar, genç Cumhuriyetin karşısına "dev bir hayalet" gibi dikilmiştir. Atatürk, "Kürt sorununu" besleyen Doğu'daki "feodal yapıyı" kırmak için herşeyden önce "toprak ağası" durumundaki "aşiret reislerinin" topraklarını ellerinden alarak yoksul köylüye dağıtmanın, yani "top-rak reformu"nun hesaplarını yapmıştır.

Bu amaçla, 1934 yılında İskan Kanu-nu çıkarılmıştır.[1] Bu kanuna göre yok-sul ve topraksız köylüye toprak dağıtıl-a-caktır.[2] Kanunun 10. maddesine göre "Aşiret reisliği, beyliği, ağalığı ve şeyh-liği" kaldırılmıştır. Kanun, "Aşiretlerin şahsiyetlerine veya onlara gönderme yaparak, reis, bey, ağa ve şeyhlere ait olarak tanınmış, kayıtlı ve kayıtsız bütün taşınmazların teminatsız kamulaştırılıp,

göçmenlere, mültecilere, naklolanlara, topraksız veya az topraklı yerli çiftçilere dağıtılıp tapuya bağlanmasını” öngörmüştür. [3]

1935 yılında toplanan (9-16 Mayıs) CHP 4. Büyük Kurultayı’nda ilk kez Toprak Reformu’na yer verilmiştir.[4] 14 Mayıs 1935 tarihinde kabul edilen CHP Programı’nın 34. maddesi şöyledir: “Her Türk çiftçisini yeter toprak sahibi etmek partimizin ana gayelerinden biridir. Topraksız çiftçiye toprak dağıtmak için özgü istimlak kanunları çıkarmak lüzumludur.” [5]

1935 ve 1937’de İçişleri, Sağlık

ların istimlak bedelleri ve bu bedellerin ödenmesi sureti özel kanunlarla tayin edilir.” [8]

Sonuçta, 1934-1938 arasında toplam 90 bin civarında aileye 3 milyon dönüm kadar toprak dağıtılmıştır.[9]

Genç Cumhuriyet 1923-1938 arasında toplam, 246.431 aileye toplam 9. 983.750 dekar toprak dağıtmıştır. Ancak, Atatürk’ün ve genç Cumhuriyetin bütün iyi niyetli çabalarına karşın ortaya çıkan bu tablo yetersizdir. Her şeye rağmen feodalizm canavarı Cumhuriyete meydan okurcasına hal-

kın kanını emmeye devam etmiştir. Atatürk, Kürtleri, Türkiye Cumhuriyeti’nin “eşit yurttaşları” yapmak için kültürel, eko-

Genç Cumhuriyet 1923-1938 arasında toplam, 246.431 aileye toplam 9. 983.750 dekar toprak dağıtmıştır.

ve Tarım Bakanlıkları Toprak Kanunları hazırlamıştır.[6]

1935’te Vakıflar Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla Vakıf toprakları eylemli olarak tasfiye dilmiş, böylece feodal, dinsel kurumların temelini oluşturan büyük vakıf toprakları devlet mülkiyetine alınıp satış yoluyla özelleştirilmiştir. Ancak bu toprakların varlıklı alilerin eline geçmesi istenilen sonucu vermemiştir. [7]

1937’de kamulaştırma ve toprak dağıtımı için Anayasa değişikliği yapılmıştır.13 Şubat 1937’de Anayasa’nın 74. maddesine şu fıkra eklenmiştir: “Çiftçiye toprak sahibi yapmak ve ormanları devlet tarafından idare etmek için istimlak olunacak arazi ve orman-

nomik, siyasal ve toplumsal birçok adım atmıştır.

Bu adımlara geçmeden önce 1920’lerde ve 1930’larda bölgenin temel özelliklerine bakmak yerinde olacaktır. İşte o günlerin Güneydoğusu:

•Bölgenin imkânsızlıklarından dolayı, bölgeye yöneticiler ve memurlar gitmemektedir.

•Bölge halkı hükümet ile eşkıya arasında sıkışıp kalmış ve iki taraflı “korku psikolojisi” içine girmiştir. Köylü hükümete, eşkıya hakkında bilgi verince, eşkıyanın baskını ile karşılaşmaktadır.

•Bölgede sıkça isyan çıkmaktadır.

•Bölgede dikkate değer esnaf, tüccar ve sanat erbabı yoktur. Bu durum

halkı mağdur etmektedir.

- Yol durumu çok kötüdür.
- Okuma yazma oranı çok düşüktür.
- Tabiat şartları çok zordur. Bölgenin bazı illerinde kış, 8 ay sürmekte ve yollar ulaşımına kapanmaktadır.
- Erzurum sathı 1900, Van gölü sathı 1720 m irtifadadır. Böyle olunca ürünler şehirlere gidemediği için köylünün elinde kalarak çürümektedir.
- Topraklar, toprak ağalarının elindedir, köylü ağaların hizmetkârı durumundadır.

Cumhuriyet tarihi yalancılarının sıkça dile getirdikleri, “Atatürk döneminde genç Cumhuriyetin Doğu ve Güneydoğu Anadolu’ya yatırım yapmadığı!” tezi doğu değildir. Sürekli isyanlarla çalkalanan, dolayısıyla sürekli “asayiş sorunlarının” yaşandığı, coğrafi ve toplumsal yapıdan kaynaklanan zorlukların geçit vermediği bir bölgeye yatırım yapmanın güçlüğüne karşın, genç Cumhuriyetin yine de en çok yatırım yaptığı bölgelerden biri Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmuştur. Nitekim, aynı dönemde ülkenin diğer bölgelerinde asayiş sorunu yaşanmamasına karşın, Doğu illeri ortalamalarının altında kamu harcaması almış iller vardır. [10]

Bu nedenle o dönemdeki göreceli “yatırım azlığını”, “Genç Cumhuriyet doğuya yatırım yapmadı!” yalanıyla değil de, ülkenin genel ekonomik koşullarıyla açıklamak daha doğru olacaktır.[11]

Ayrıca bölgedeki isyanlar, ülke ekonomisine ciddi yükler getirmiştir.

İngiliz The Times gazetesine göre Türkiye’nin sadece Şeyh Sait İsyanı’ndaki kaybı 20 milyon Paund’dur. Buna rağmen, genç Cumhuriyet, bölgenin asayişini sağlamak ve bayındırlık hizmetleri götürmek için, uzun yıllar boyunca bölgeye “özel ve olağanüstü” ödenekler aktarmıştır. [12]

Hatta “Tunceli” adında yeni bir il bile kurmuştur. [13] Bu ilin kurulmasına ilişkin yasa teklifi, dönemin İçişleri Bakanı tarafından “...Cumhuriyet devri memleketin esaslı ihtiyaçlarını temin ederek asıl hastalığı tedavi etmek şiarı olduğu için, burada da medeni usullerle bir tedbir düşünüldü. Ve bu program ile memleketin her yerinde olduğu gibi buraların da Cumhuriyetin feyizlerinden istifade etmesini gözetti” denilerek Meclis’e sunulmuştur. [14]

Özakıncı’nın deyişiyle, Dersim’i yeniden yapılandırmayı amaçlayan 25 Aralık 1935 tarihli “Tunceli Vilayeti’nin İdaresi Hakkında Kanun” ile, “Cumhuriyet, aşiretlerin Dersim’ini, insan ve yurttaş haklarının Tunçeli’ne dönüştürmek” istemiştir. [15]

“Cumhuriyet, aşiretlerin ‘Dersim’ini, insan ve yurttaş haklarının ‘Tunç Eli’ne dönüştürmek üzere; yöreyi köprüler, yollar, okullar, hastahaneler, sinemalar, tiyatrolar, halk evleri, bankalar, ziraat kurumları, hükümet binaları, adliye örgütü, karakol ve kışkılarla donatmaya başladı. Başka yöreden işçi getirilip çalıştırılması yasaktı. Bütün yapılar dolgun bir gündelik verilerek yöredeki aşiret üyelerine yaptırılacak; aşiret üyesi, reisinden bağımsız bir birey olarak çalışıp eme-

ğinin karşılığını para olarak alacak; yüzyıllar boyu yalnızca kendi ailesinin yaşamı için gerekli şeyleri tüketebileceği kadar üreten, bundan fazla üretim yapmadığı için pazara götürüp satacak bir varlığı bulunmayan, dolayısıyla özel mülk nedir, parasal birikim nedir, mülkiyet özgürlüğü nedir tatmamış olan aşiret üyelerinin ceplerine para girecek; aşiretten bağımsız kendisine özel birikim yapmayı ve kendi birikimini dilediği gibi kullanmayı öğrenen aşiret üyeleri böylelikle aşiret düzeninden uzaklaşıp, insan ve yurttaş haklarına adım atacaktı.

Aşiretler Dersim'inin, özgür birey yurttaşlar Cumhuriyet'inin "Tunç Eli"ne dönüştürülmesi, tasarının biricik amacıydı.

Aşiretler Dersim'inin, özgür birey yurttaşlar Cumhuriyet'inin "Tunç Eli"ne dönüştürülmesi, tasarının biricik amacıydı. Çalışmalar coşkuyla sürüyor, yapımı bitirilen bir köprünün Atatürk tarafından açılacağı söyleniyordu. Fakat öyle olmadı. O günleri yaşayan İhsan Sabri Çağlayangil anılarında o günleri:

‘Atatürk Sıngeç Köprüsü’nü açmaya gidecek. O tarihte Seyit Rıza Dersim’in lideri. Devlet, Fırat üzerine bir köprü yapmış. Köprünün başında da bir karakol. Karakolda 33 askerimiz, başlarında İsmail Hakkı adında bir yedek teğmen var. Köprüye Dersimliler saldırı düzenliyor. Karakol yakılıyor ve 33 askerimiz şehit oluyor. İşte

bu olay isyanın başlamasıdır. Atatürk olayla ilgileniyor ve kesin talimat veriyor: ‘Bu meseleyi kökünden hallediniz’ diye anlatmıştır.” [16]

İşte Atatürk Cumhuriyeti’nin Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki bazı yatırımları [17]:

• **1924’te Diyarbakır-Ergani Madeni devletleştirilerek işletmeye açılmıştır.**

• **1925’te -köylüyü ezen- Aşar Vergisi kaldırılmıştır.**

• **1925’te 3 milyon lira sermaye ve %50 nispetinde Alman sermayesiyle “Ergani Bakırı Türk Anonim Şirketi” kurulmuştur.** [18]

• **1925’te tütün rejisi yabancıardan alınmıştır.**

• **1929’da Elazığ’da “Elazığ İpek Mensucat Türk Anonim Şirketi”nin” kurulmasına karar verilmiştir.** [19]

• **1929’da “Yol ve Köprüler Yapımına İlişkin Kanun” çıkarılarak Güneydoğu Anadolu’da pek çok yol ve köprü inşa edilmiştir.**

• **1932’de Ankara’da Birinci Tütün Kongresi toplanmıştır.**

• **1934’te Diyarbakır-Siirt yolunda Pasur köprüsü açılmıştır.**

• **1934’te Elazığ’a demiryolu ulaştırılmıştır.**

• **1934’te Fevzipaşa-Diyarbakır**

demiryolu tamamlanmıştır.

•1934'te Yolçatı-Elazığ demiryolu işletmeye açılmıştır.

•1934'te Siirt'te 7 yeni cadde ve 21.384 m yeni kaldırım yapılmıştır.

•1934'te Elazığ'ın Maden ilçesi Alacakaya (Guleman) krom sahası "Şark Kromları İşletmesi" idaresinde 1936'dan itibaren işletilmiştir.

•1935'te Adıyaman Göksün köprüsü açılmıştır.

•1935'te Munzur suyu köprüsü açılmıştır.

•1935'te Van gölü işletmeye açılmıştır. [20]

•1935'te Keban maden köprüsü açılmıştır.

•1936'da Erzurum'da Kız Sanat Okulu açılmıştır.

•1936'da Erzurum-Sivas demiryolu hattının temeli atılmıştır.

•1936'da Yazıhan-Hekimhan demiryolu işletmeye açılmıştır.

•1936'da Malatya'da Sigara Fabrikası kurulmuştur. [21]

•1936'da Bitlis'te Sigara Fabrikası kurulmuştur.

•1937'de Malatya Bez Fabrikası'nın temeli atılmıştır. [22]

•1937'de Hekimhan-Çetin demiryolu işletmeye açılmıştır.

•1937'de Islahiye demiryolu işletmeye açılmıştır.

•1937'de Atatürk Tunceli'de Singeç köprüsünü açmıştır.

•1937'de Diyarbakır- Cizre demiryolunun temeli atılmıştır.

•1938'de Ankara-Erzurum demiryolu Erzincan'a ulaşmıştır.

•1938'de Sivas Çimento Fabrikası'nın yapımına başlanmıştır. [23]

•1938'de Erzurum'da 900.000 TL'lık bir imar çalışmasıyla ilçeler dahil 30 ilkokul, sinema şehir elektrigi vs. yatırımlar gerçekleştirilmiştir.

•1938'de Erzurum'da Ilıca nahiyesinde posta ve telgraf merkezleri açılmış,

Atatürk'ün kurduğu genç Cumhuriyet'in kısıtlı imkânlarıyla Güneydoğu bölgelerimize bir çok yatırım yapılmıştır.

14 derslikli ilkokul binası ihale edilmiş, gazino ve lokantası olan bir otel de planlamaya alınmıştır.

•1938’de Erzurum’da Doğu Kültür Kongresi açılmıştır.

Atatürk ve Fethi Okyar eşleri ile birlikte

Atatürk’ün genç Cumhuriyeti, Türkiye’de görülen “trahom hastalığıyla mücadele” konusunda Güneydoğu Anadolu’da büyük bir çalışma başlatmıştır. Adana, Gaziantep, Malatya, Urfa ve Maraş’taki mücadele sırasında toplam 120 yataklı trahom hastaneleri kurulmuş ve yalnızca 1934 yılında müracaat eden 87.000 kişiden 2215’i tedavi, 4318’i ameliyat edilmiştir.[24]

Fethi Okyar Hükümeti’nin önemli hedeflerinden biri Doğu Anadolu’da “dokuma sanayine” hız kazandırmaktır. Hükümet programında, bölgede 10.000 işlik bir iplik fabrikası kurma hedefinden söz edilmiştir. [25]

Atatürk, 1937’de Celal Bayar baş-

kanlığındaki hükümete “en kısa yoldan, en ileri ve en refahlı Türkiye idaline ulaşmak” için yeni ekonomik hedefler göstermiştir. Bu hedefler doğrultusunda hazırlanan Celal Bayar’ın üç yıllık maden işletme ve dört yıl-

lık sanayileşme planları, [26] kamuoyunda büyük heyecan yaratmıştır. [27] Bayar’ın sanayileşme planında, Doğu Anadolu’yu doğrudan etkileyecek Trabzon limanı ile Sivas’ta çimento ve Motor fabrikaları, Iğdır pamuklarını işlemek için Erzurum’da iplik fabrikası kurulması da yer almıştır. Ayrıca programda öngörülen üç şeker fabrikasından ikisinin Doğu illerinde

inşası planlanmıştır. [28]

Erzurum’da kurulacak iplik fabrikası için gereken elektrik enerjisinin Tortum şelalesinden elde edilmesi için mühendisler grubuna incelemeler yaptırılmış ve buradan elde edilecek enerjiyle “bütün Doğu’nun, bilhassa Erzurum’un mühim bir sanayi merkezi olması kabiliyetini kazanacağı” anlatılmıştır. [29]

Atatürk döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde 6.124 işyeri açılmıştır. [30]

Atatürk, 1930’larda Doğu’da bir “üniversite kurma” talimatı vermiştir. Bu doğrultuda bugünkü Erzurum Atatürk Üniversitesi kurulmuştur. [31]

Rahmi Doğanay, “1930-1945 Dö-

nemi Doğu Anadolu Bölgesinde Uygulanan Sanayi Politikaları” çalışmasının sonucunda, genç Cumhuriyetin Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da birçok yatırımı yaptığını doğrulamıştır:

“Doğu Anadolu, Birinci Sanayi Planı çerçevesinde maden, dokuma ve sigara sanayi gibi birçok endüstriyel kuruluşa kavuşmuştur. Kaldı ki; bu dönem kalkınma ve sanayileşme hedefleri bölgesel gelişmeyi değil, bütün ülkenin topyekün gelişmesini hedeflemiştir. İkinci Sanayi Planı ise daha geniş kapsamlı olmakla birlikte uygulamada dünya ve Türkiye’nin olağanüstü şartları içinde daha etkisiz kalmıştır.(...)”

İzmir İktisat Kongresi’nden itibaren ülkenin tümüyle bayındır ve marmur hale getirilmesi konusunda izlenen iktisadi politikalar hem devletin sorumluluk alması, hem de özel teşebbüsün yatırımlar için teşvik edilmesine yöneliktir. Birkaç kez çıkarılan Sanayii teşvik Kanunları da iktisadi gelişmeyi sağlamak amacını taşımaktadır.

Birinci ve İkinci Beş yıllık Sanayi Planları da ülkenin her tarafı için olduğu kadar, Doğu Anadolu’da devlet ve özel teşebbüs yatırımlarının yaygınlaştırılması yönünde hedefler koymuş, Atatürk de yurt gezilerinde bölgenin özelliklerine göre yapılacak yatırımlar açısından görüşlerini beyan etmiştir. Ayrıca bu gezilerde yatırımları teşvik amacı da dikkate alınmıştır.” [32]

Ramazan Topdemir de, “Atatürk’ün Doğu-Güneydoğu Politikası ve GAP” adlı kitabında, Atatürk döneminde genç Cumhuriyetin ayırım yapmadan “yurdun her tarafını” kalkındırmak için çok büyük yatırımlar yaptığını, özellikle tarımla uğraşan köylüye büyük kolaylıklar sağladığını ifade etmiştir:

“Ülkenin en uzak köşelerinde bile halkın huzuru ve güvenliği öylesine sağlanmıştır ki bunu geçmişin en sakin dönemleriyle karşılaştırmak bile yersiz olur. Herkes güven içinde tarlasında çalışmakta ya da zanaatını yürüttüğü yerde işin başındadır. Bu insanlar çalışmalarının sonuçlarından yararlanabileceklerinden emin ve bunların ellerinden zorla alınamayacağının güve-

"Ülkenin en uzak köşelerinde bile halkın huzuru ve güvenliği öylesine sağlanmıştır ki bunu geçmişin en sakin dönemleriyle karşılaştırmak bile yersiz olur..."

ni içindedirler. Ekonomi, eğitim sosyal yardım konularında şimdiden somut sonuçlar alınmıştır. Daha önceden var olan tarım okullarına Bursa’da, Balıkesir’de İzmir’de, Adana’da, Erzincan’da beş yenisi eklenmiştir. Savaşın ve değişmelerin işlemez hale getirdiği Ziraat Bankası yeniden çalışır hale getirilmiş ve birçok yerde şubeler açılarak halkın yardımına koşulmuştur. Pek çok sığınak ve göçmen refahları yönünden uygun yerlere gönderilerek yerleştirilmiştir. Bu işin daha çok yü-

rütülmesi için özel yardım bankaları kurulmak üzeredir. Köylülere önemli düzeyde iki buçuk milyon liralık tarım aletleri dağıtılmıştır ve dağıtım sürdürülmektedir. Ayrıca köylülere tarım araç, gereçleri vermek gerektiğinde bunları onarmak amacıyla sermayesinin yüzde 70'ine katıldığımız bir şirketle anlaşma yapılmak üzeredir. Bu anlaşma çiftçileri çok memnun edecek ve onların yararına olacaktır.”

Atatürk'ün Güneydoğu Anadolu bölgesine yönelik en önemli projesi, Atatürk öldükten sonra hayata geçirilen GAP Projesi'dir. Tarihin en büyük

arasında gerek Fırat gerekse Dicle üzerinde Elektrik İşleri Etüd İdaresi tarafından sondaj çalışmalarına ağırlık verilmiştir” [34]. Böylece GAP'ın alt yapısı hazırlanmıştır.

Atatürk, Doğu'yu nasıl görmek istediğini; Diyarbakır, Malatya, Elazığ ve Tunceli gezisinde yanındaki Sabiha Gökçen'e şöyle ifade etmiştir:

“İnsan ömrü yapılacak işlerin azameti karşısında çok cüce kalıyor Gökçen... Geçtiğimiz yerlerde fabrikaları görmek istiyorum, ekilmiş tarlalar, düzgün yollar, elektirkle donanmış

Atatürk'ün Güneydoğu Anadolu bölgesine yönelik en önemli projesi, Atatürk öldükten sonra hayata geçirilen GAP Projesi'dir. Tarihin en büyük dehalarından Atatürk, **"Buraya bir insanlık gölü inşa edelim" diyerek GAP'ın ilk adımını 1934 yılında atmıştır."**

dehalarından Atatürk, "Buraya bir insanlık gölü inşa edelim" diyerek GAP'ın ilk adımını 1934 yılında atmıştır.

[33]

Atatürk'ün talimatıyla, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki mevcut su kaynaklarından elektrik elde edilmesi için 1936 yılında Elektrik İşleri Etüd İdaresi kurulmuştur. “İdare, ‘Keban Projesi’ ile yoğun etüdlere başlamış, Fırat Nehri'nin her açıdan tetkiki ve sonuçlarının tespiti için rasat istasyonları kurmuştur. 1938 yılında Keban boğazında jeolojik ve topoğrafik etüdlere başlanmıştır. 1950-1960 yılları

köyler, küçük, fakat canlı tertemiz, sağlıklı insanların yaşayabileceği evler, büyük yemyeşil ormanlar görmek istiyorum. Gülbüz çocukların, iyi giyimli çocukların yüzleri saramamalı, dalakları şiş olmayan çocukların okuduğu okullar görmek istiyorum.

İstanbul'da ne medeniyet varsa, Ankara'ya da ne medeniyet getirmeye çalışıyorsak, İzmir'i nasıl mamur kılıyorsak, yurumuzun her tarafını aynı medeniyete kavuşturalım istiyorum. Ve bunu çok ama çok yapmak istiyorum. Dedim ya, insan ömrü çok büyük işleri başarabilecek kadar uzun değil.

Mamur olmalı Türkiye'nin her bir tarafı, müreffeh olmalı...

Devletin yapmadığını, millet; milletin yapmadığını devlet yapmalı. Her şeyi yalnız devletten ya da her şeyi yalnız millettten beklemek doğru olmaz. Devlet ve millet ülke sorunlarını göğüslemede daima elele olmalıdır.

Ben yapabildiğim kadarını yapayım, sonra ne olursa olsun, benim kitabımda yok. Geleceği, geleceğin Türkiye'si'ni, düşünmek görevim. Bir iş aldık üzerimize, bir savaşın üstesinden geldik, şimdi ekonomik alanda savaş veriyoruz, daha da vereceğiz... Bu heyecanı yaşatmak, bu heyecanın ürünlerini görmek lazım."

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da fabrikalar, ekili tarlalar, düzgün yollar, elektirli köyler, tertemiz, canlı ve sağlıklı insanların yaşayacağı evler, gülbüz çocuklar ve büyük yemyeşil ormanlar görmek isteyen Atatürk'ün en büyük amaçlarından biri bütün Türkiye'nin olduğu gibi Doğu'nun da kalkınmasıdır!...

Atatürk'ün ve genç Cumhuriyetin tüm Türkiye'yi olduğu gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerini kalkındırmak için yaptığı bu çalışmalar, asırlardır bölge halkını sömüren feodal unsurların; ağaların, şeyhlerin ve şihlaların tepkisini çekmiştir. Genç Cum-

Atatürk manevi kızı
Sabiha Gökçen ile

huriyetin bu yatırımları devam ederse bölge halkı üzerindeki nüfuzlarını tamamen kaybedeceklerini düşünen bu feodal unsurlar, Türkiye'yi bölüp parçalamak isteyen ayrılıkçı unsurlarla anlaşarak, genç Cumhuriyete başkaldırmışlardır. Genç Cumhuriyetin "çağdaşlaşmaya" yönelik devrimlerini, "dinsizlik" olarak adlandırıp, bu yönde propaganda yapan feodal unsurlar, bölgede yapılan yolları, köprüleri, santralleri tahrip ederek karakollara saldırmışlardır.

İşte, 1937-1938 Dersim isyanı, böyle bir ortamda patlak vermiştir. •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Not: Ayrılıkçı Kürtçü hareketi, yakın tarihimizdeki Kürtçü isyanları, Kürtçü hareketin arkasındaki emperyalizm desteğini ve Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı sırasındaki Kürt politikasını bütün bilinmeyenleriyle Cumhuriyet Tarihi Yalanları, 2. Kitap'ta derinlemesine anlattım....

Dipnot ve kaynakça bilgilerine butundunya.com adlı web sitemizden ulaşabilirsiniz.

Mustafa Kemal'e Hediye Edilen Çanakkale Halısı

Feshane'de özel olarak dokutulan ve Sadrazam Talât Paşa tarafından Anafartalar kahramanı Mustafa Kemal'e armağan edilen yukardaki halının çevresi, barışı simgeleyen dallarla sarılı top motifleriyle bezenmiştir. Köşelerinde "Ey gaziler" sözcüklerinin yer aldığı bu değerli halının orta bölümündeki haritanın çerçevesi üstünde eski harflerle "Harb-i Umumî" sözcükleri ve Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıç ve bitişini belirten "1331-1334" (1914-1918) yılları yer almaktadır. Haritanın çerçevesinin altındaki bölümde ise, yine eski harflerle, "Çanakkale Muzafferiyatı Hatırası" sözcükleri bulunmaktadır.

Bu halı, halen, Başkent Üniversitesi, ATAM-Abdülrahim Tuncak Atatürk Müzesi'nde sergilenmektedir.

Osmanlı Ulusçuluğu

Osmanlı Devleti'nin Çöküş
Sürecinde Uygulamakta
Geç Kaldığı Son Çözüm:

“Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti”nin günümüzden yüzyıl
önce halka dağıttığı 17 Şubat 1325 / 2 Mart 1910 günlü risale:

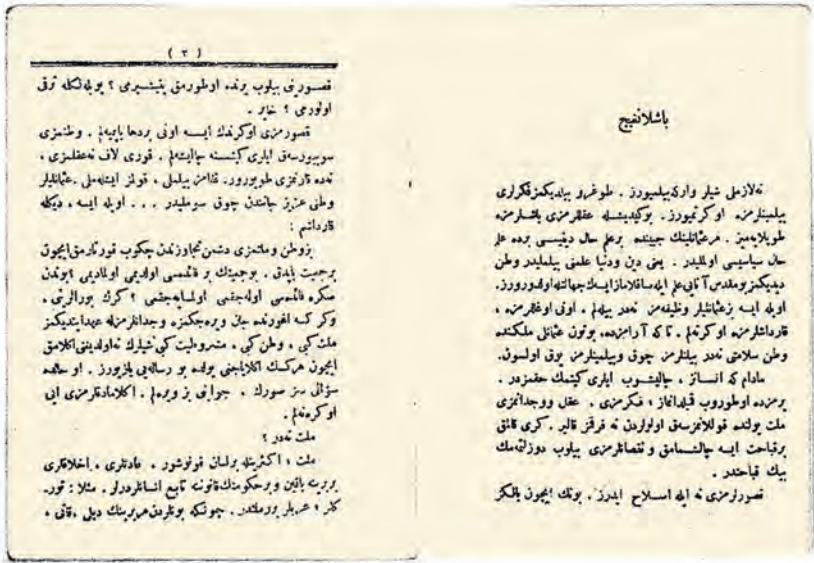
Hayye Ale'l-Felah

Günde beş kez duyarız; “*Hay-ye Ale'l-Felah*” sözleri, ezanda geçer; çoğu çevirmenler bu Arapça sözleri “hayye=koşun”, “ale'l felah=kurtuluşa”; “koşun kurtuluşa” biçiminde anlamlandırmıştır.

Osmanlı Devleti, 1820'lerden sonra etnik ayrılıkçılıkla dağılma eşiğine geldiğinde; parçalanmayı önleyebilmek amacıyla, kurtuluşu “ulusçuluk”ta, bir “Ulus Devlet”e dönüşmekte görmüş; 1839'dan başlayarak “Osmanlı Uluğu” oluşturmaya yönelmiş; ancak bunu gerçekleştirebilmek için çok geç kalmıştır. Dahası, Osmanlı'yı parçalayıp paylaşmayı amaçlayan devletler, ikiyüzlü davranarak, bir yandan Osmanlı devletinde din-ırk ayrımı yapılmamasını, tüm uyrukların yasa önünde eşit olmasını isti-

Hayye Ale'l-Felah kitapçığının kapağı

Hayye Ale'l-Felah kitapçığının 1. sayfası (sağda) 2. sayfası (solda).

yormuş gibi görünürken; öte yandan, bunu sağlayacak biricik yol olan “Osmanlı Ulusçuluğu”nu önlemek amacıyla, etnik ve dinsel ayırmacılığı sinsice kışkırtarak örgütlemiş, silahlandırmış, ayaklandırmış; ve “Osmanlı Ulusu”nun oluşumunu, sürekli olarak baltalamışlardır. 1908’de, “İttihad ve Terakki Cemiyeti”nin örgütlediği hareketle, 1876 Anayasası yeniden yürürlüğe konup, 1878’de kapatılan Meclis’in yeniden açılması için milletvekili seçimi çalışmalarına başlanmış; ve bu süreçte “Osmanlı Milleti” (Ulus-u) kavramıyla Osmanlı Devleti’nin “Hakimiyet-i Milliye” (Ulusal Egemenlik) ilkesi üzerinde yeniden yapılanmasına girişilmiştir.

İttihad ve Terakki Cemiyeti’nin, tam metnini günümüz Türkçesi’ne çevirerek aktardığım 2 Mart 1910

tarihli “Hayye Ale'l-Felah” (Koşun Kurtuluşa) kitapçığı (1), bu bakımdan önem taşımakta; birleştirici kimlik = “Osmanlılık”; birleştirici toplumsal örgütlenme biçimi = “Osmanlı Milleti” (Ulus-u); devletin dayanacağı ilke = “Hakimiyet-i Milliye” (Ulusal Egemenlik); “Resmi Dil: Osmanlıca” kavramlarının ortaya konulduğu, ve açıklanarak topluma benimsetilmeye çalışıldığı görülmektedir:

Başlangıç. Öyle gerekli şeyler var ki bilmiyoruz. Doğru bildiğimiz düşünceleri bilmenlerimize öğretmiyoruz. Bu gidişle aklımızı başımıza toplamalıyız. Her ‘Osmanlı’nın cebinde bir ‘İlmihal-i Diniyye’ (Dinsel Yol Gösterici Kılavuz) bir de ‘İlmihal-i Siyasi’ (Siyasal Yol Gösterici Kılavuz) olmalı; özcesi,

hem 'din'i hem 'dünya işleri'ni bilmelidir. 'Vatan' dediğimiz bu kutsal anayı bilimle koruyamazsak, bilgisizlikle öldürürüz. Öyleyse, biz 'Osmanlılar', görevimizi bilelim ve onu öğullarımızla, kardeşlerimize öğretilim ki; bütün 'Osmanlı Ülkesi'nde, 'vatanın selameti' (ülkenin içbarışı) nedir bilenlerimiz çoğalsın, bilmeyenlerimiz yok olsun.

Madem ki insanız, çalışıp ileri gitmek hakkımızdır. Yerimizde oturup kıınıldamaz; düşüncemizi, akıl ve vicdanımızı millet yolunda kullanamazsak, ölümlerden ne ayırımımız kalır? Geri kalmak bir kabahat ise, çalışmamak ve eksiklerimizi bilip düzeltmemek büyük kabahattir.

Yanlışlarımızı, eksiklerimizi neyle düzeltiriz. Bunun için yalnız yanlışını eksikliğini bilip yerinde oturmak yetişir mi? Böylelikle ilerleme olur mu?

Hayır.

Yanlışlarımızı, eksiklerimizi öğrendikse, onu bir daha yapmayalım. Yurdumuzu seviyorsak, ileri gitmesine çalışalım. Kuru laf, ne aklımızı, ne de karnımızı doyurur. Kafamız bilmeli, kolumuz işlemeli; 'Osmanlılar' yurdu kendi canından çok sevmelidir...

Öyle ise, dinle kardeşim:

Biz yurdumuzu ve ulusumuzu düşman saldırısından çekip kurtarmak için bir dernek yaptık. Bu derneğin bir yararı oldu mu, olmadı mı? Bundan sonra yararı olacak mı olmayacak mı? Gerek buralarını, ve gerek uğrunda can vereceğimize vicdanlarımızla and içtiğimiz, 'millet' (ulus) gibi, 'vatan' (yurt) gibi, 'Meşrutiyet' (yetkileri Ana-

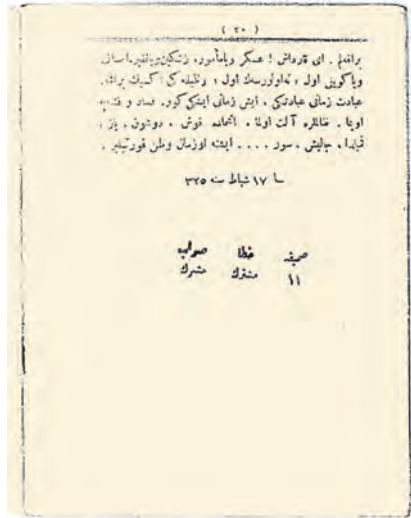
yasa'yla ve Millet Meclisi'yle sınırlandırılmış Padişahlık düzeni) gibi şeylerin ne olduğunu anlamak için, herkesin anlayacağı yolda bu kitapçığı yazıyoruz. Öyleyse soruyu siz sorun, yanıtını biz verelim. Anlamadıklarımızı iyi öğrenelim:

- 'Millet' (ulus) nedir?

- 'Millet' (ulus); çoğunlukla bir dil konuşur, gelenekleri, görenekleri, töreleri, erdemleri birbirine yakın ve bir hükümetin kanununa tabî (bağlı) insanlardırlar. Örneğin: Türkler; Araplar birer ulustur; çünkü bunlardan her birinin dili, kanı, gelenekleri, görenekleri, erdemleri, tarihleri birdir.

- 'Millet-i Osmaniye' (Osmanlı Milleti, Ulusu) ne demektir?

- 'Millet-i Osmâniyye' (Osmanlı Milleti, Ulusu), çeşitli din ve milliyetlerden Türk, Arap, Arnavut, Kürt, Ermeni, Rum, Bulgar ve Yahudi, vs. kavimlerin (soy ayrımına dayalı toplu-

Hayye Ale'l-Felah kitapçığının son sayfası

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi'den sonra, din liderleri (imam, papaz haham) Osmanlı bayrağı altında, birlikte.

lukların) bir araya gelmesinden oluşan bir toplumdur.

- Bu soy ayrımına dayalı topluluklar arasında, gerek dil bakımından ve gerekse din ve mezhepçe ayrılıklar bulunduğu göre; bunların hepsine nasıl olur da 'Millet-i Osmâniyye' (Osmanlı Milleti, Ulusu) denir?

Gerçekten de soy ayrımına dayalı çeşitli toplulukların ayrı ayrı dilleri varsa da; birbirlerine diyeceklerini anlatmak, yazmak için ikinci bir dile gereksinimleri vardır. Örneğin: Ermeni'nin Rum'a diyeceğini anlatması için her ikisinin de birbirlerinin dilini bilmelerine gerek var. Bunun gibi Yahudiler'e, Bulgarlar'a, Sırlar'a, Araplar'a dillerini anlatmaları için de aynı gereksinim vardır. Bu durumda, '*Osmanlı Ülkesi*'nde bulunan her bir anasır (soy ya da din ayrımına dayalı topluluk), kendi düşüncesini soy yada din ayrımına dayalı diğer topluluklara bildirmek için, ayrı ayrı her birinin dilini

öğrenmek zorunda kalır ki, buna olanak yoktur. Bu olanaksızlığın önünü almak için '*Osmanlıca Lisanı*' (Dili) vücuda gelmiştir. '*Osmanlıca*'yı öğrenen kimse; Arap, Kürt, Türk, Ermeni, Bulgar, Rum, vs. hepsine diyeceğini kolayca bildirebilir. İşte bu çeşitli soy topluluklarının anadilleri

başka olmakla birlikte, '*Resmi Dil*' birdir; o da '*Osmanlıca*'dır.

- Yalnız din ve mezhep uyuşmazlığı, bir 'millet' (ulus) oluşturmaya engel olabilir mi?

- Hayır, 'millet' (ulus) oluşumuna engel olamaz. Çünkü, din ve mezhep konusu daha çok öte yaşama (ahirete) ilişkin bir konudur. Oysa, dünya işleminde insanlar çıkarlarını unutmazlar. Ve çıkarları ortak olanların birleşmeleri gerekir. Örneğin: Bir Müslüman ve bir Hristiyan tüccar, ortak olurlar; birlikte çalışır ve birlikte kazanırlar. Şimdi bunlardan birinin Müslüman, ötekini Hristiyan olması, ne din yasalarına ve ne de aklen ortaklıklarına engel oluşturmaz. Çünkü, ibadet zamanı gelince, Müslüman olan camiyeye, Hristiyan ise kilisesine gitmekte özgürdür.

Bunun gibi, bir toprak üzerinde, bir ülke içinde yaşayanların arasında –ister Müslüman olsun, ister Hristiyan- ayrıştırılamayacak ölçüde güçlü

bir ortak çıkar vardır. Varsayalım, dışarıdan bir düşman, vatana, ülkeye saldırsa; çıkarları, vatanları ortak olan Müslüman ile Hristiyan, anında birleşip, düşmanlarının karşısına çıkmaya zorunludur.

Böyle olmayıp da, birbirleriyle ayrılık, gayrılık iddiasında olsalar; dışarıdan gelen düşman, her ikisini de ayrı ayrı mahvedebilir. Bir örnek daha gösterelim: Bir kente, Allah korusun kolera hastalığı, açlık, yangın, zulüm, deprem gibi büyük felaketler yayılsa; “bu Müslüman’dır, şu Hristiyan’dır” gibi ayrımlara bakmaz; hastalık, açlık; Hristiyan’a gelse Müslüman’a da gelmiş demektir; birini ağlatsa, ötekini güldürmüş olmaz. İşte bu gibi toplumsal yıkımlardan kurtulmak için, arada ortak bir yarar olduğunu anlayıp, yangını birlikte söndürmeğe, açlığı birlikte defetmeğe, zalim hükümetin zulmünü birlikte kaldırmağa elbirliğiyle çalışmazsak, her iki taraf da bilgisizlik yüzünden güçsüz düşer, helak oluruz ki, bu da çıkarımızın ortak olduğunu anlamamak yüzündendir. Özetle, başkasının derdini kendi derdi, başkasının sevincini kendi sevinci gibi bilen insanlar toplumuna, ‘millet’ (ulus) derler.

- ‘Osmanlı Milleti’ni (Osmanlı Uлуу’nu) oluşturan Müslüman ve Hristiyan ayrı soya dayalı topluluklar, birbirinden ayrılabilir mi? Şayet ayrılmış olsalar; yarar mı görülür, zarar mı?

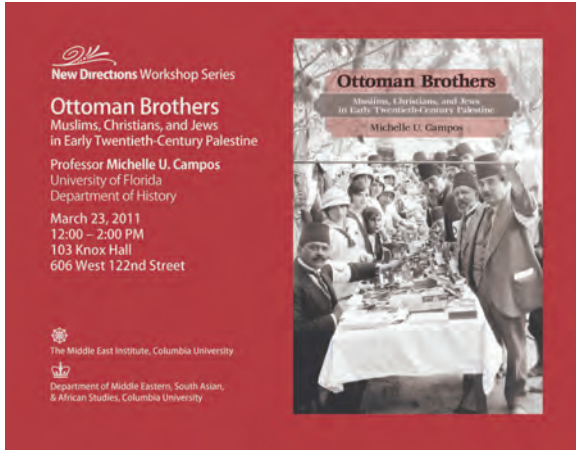
Osmanlılık’ı oluşturan ayrı soya dayalı topluluklar birbirinden ayrılmazlar; buna olanak yoktur. Çünkü bu ayrılık, kendi çıkarlarına zarar verir. O ölçüde ki, bunlardan birisi ayrılır ayrılmaz, mahv ve helak uçurumuna kendi kendini atmış olur. ‘Memâlik-i Osmâniyye’ (Osmanlı Ülkesi), Avusturya, Rusya, İngiltere gibi büyük Avrupa devletleriyle kuşatılmıştır. ‘Osmanlılık’tan ayrılan parça, tıpkı bir lokma gibi, kendini bu güçlü devletlerin hırs ve tama’ dişleri arasında ezilmiş bulur.

-Tarihte bunların örneği var mıdır?

-Evet vardır: Kırım, Kafkasya, Mısır, Bosna Hersek, Tunus gibi büyük büyük ülkeler, o dönemdeki hükü-

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi’ni kutlama kartpostallarından: Abdülhamid Meclis’i açış konuşmasında.

Mart 2011'de Amerika'da Yayınlanan Osmanlı Kardeşler Kitap Tanıtımı Afişi

metin zulmü nedeniyle fırsat bulup, önce benlik davasıyla Osmanlı Devleti'nden ayrıldılar. Ancak, sonra, çok geçmedi; Mısır, İngilizlerin; Kırım ve Kafkasya, Moskofların (Rusların); Bosna Hersek, Nemseli'nin (Avusturya'nın); Tunus, Fransa'nın pençesine düştü. Ayrılanlardan hiç birisi bağımsız olamadı, tersine, ayrılmanın cezasını çekti. Osmanlı Devleti'nin bir yöresi iken, oralarda özgürlük ve rahatlık vardı; şimdi ise başkalarının tutsağı oldular. Şimdiye dek, son zamanda, Hristiyanlardan Romanya, Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ hükümetleri gibi ufak ufak devletler oluştu.

-Bunlar ayrıldığı gibi, Rumeli'ndeki Hristiyanlar da Osmanlı Devleti'nden ayrılabilirler mi?

-Buna olanak yoktur. Gerçekten de Rumeli'nde Bulgar, Rum, Sırp, Ulah milletleri varsa da, bunlar ayrı ayrı vilayetlerde bir 'millet' (ulus)

olarak toplanmış durumda değildirler. Söz gelimi; bir ilçede Rum, Bulgar, Ulah, gibi ayrı soy toplulukları bulunduğu gibi, çoğunluğu da Müslümanlar oluşur. Bunun için Osmanlı anasırı (Osmanlı'daki soy topluluklarından) hiçbiri, *"bu toprak bizindir, çünkü burada halk yalnız bizdendir"* iddia-

sında bulunamaz. Eğer Rumlar o ilçeye *"Bizdendir"* deseler; bundan kat kat çok olan Müslüman, Bulgar, vs. topluluklar, bu Rumlara karşı ayaklanarak, kendi haklarını ispat ederler. Oysa ki, Rumeli'nde Osmanlı Devleti'nden ayrılıp ayrı devlet olan Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan gibi eski Osmanlı vilayetlerinin halkı, böyle başka soylarla karışık biçimde değildi; oralarda çoğunluk ya Bulgar, ya Yunan, ya Sırp idi; ve o dönemde Osmanlıların yönetim idaresizliğini gören ve bizden adam olmak ümidini kesen Avrupa devletleri; bunlara yardım ettiler; ve bu hükümetleri oluşturdular.

-Bizden ayrılan bu küçük Hristiyan devletlerinde, Müslüman halk yok muydu? Onların hakları (orada ayrı özerk yönetim kurma hakkı) neden aranmadı?

-Gerçekten de oralarda pek çok Müs-

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi'ni kutlama kartpostallarından.

lûman vardı. Ancak, bunların gözleri açılmamış, aralarına birlik sokulmamıştı; ve bunların o dönemdeki ‘İstibdad’-tan (Yetkileri Anayasa ve Millet Meclisi ile Sınırlanmamış Dizginsiz Padişahlık Düzeni’nden), zulmünden, vatan hainliğinden haberleri yoktu.

Bulgar, Sırp ve Yunan hükümetleri kurulduktan sonra, bu hükümetler orada yaşayan Müslümanlara haksızlık ederek, onlara türlü türlü zulümler, işkenceler yaparak, pek çoğunu kaçmak zorunda bıraktılar; yerlerini terketmeyip orada kalan Müslümanları ise yoksul ve eğitimden yoksun bırakarak, aralarına ayrılık sokarak, önemsizleştirdiler. Bugün Kırım ile Kafkasya'da sekiz milyon, Bulgaristan'da ise altı yüz binden çok Müslüman halk varsa da, aralarında birleşmek ve bilgisizlikten

kurtulmak için hiçbir çaba görülemiyor.

-‘Vatan’ nedir ve neden sevilir?

-‘Vatan’, bir ‘millet’in kılıncıyla fethettiği, ele geçirmek uğrunda kanlar döktüğü topraklardır. Vatan, sevilir; çünkü ‘vatan’ olmazsa ırz ve namus olmaz; ‘millet’ olmaz; iman ve ibadet olmaz; selamet olmaz. Vatan, sevilir; çünkü ‘vatan’ olmazsa, insanlık olmaz. Bakınız (...)’lerin (2) saygınlığı yoktur; çünkü bunların ‘vatan’ı yoktur. Vatani sevmeyen ve uğrunda ölmekten korkanların, köpekler (3) kadar bile olsun önemi olamaz.

-‘İstibdat’ ne demektir?

-‘İstibdat’; bir padişahın, padişahlığı olduğu ülkeyi, kendi keyfine göre ve kendi adamlarıyla, zulüm ederek yönetmesidir.

-‘İstibdad’ın ne gibi zararları var?

-Bir ülkede İstibdat olursa, (Padi-

şahın yetkileri Anayasa'yla, Millet Meclisi'yle dizginlenmezse) orası yoksulluktan, zulümden, açlıktan ve bilgisizlikten kurtulamaz. Çünkü zalim padişahla adamlarının, ne Allah'tan ve ne de kuldan korkuları olmadığından; milletin verdiği vergileri kendi beğeni ve eğlenceleri, kendi mutluluk ve istekleri doğrultusunda harcar; halkı sağmal inek gibi çıkarlarına göre kullanırlar. Millete okul açmazlar. Demiryollarını, lokomotiflerini, yollarını yapmazlar.

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi, daha önce Amerika'ya kaçan bir Osmanlı'nın, Amerika'daki dükânının önüne astığı şu ilanla duyuruldu: Türkiye'de Özgürlük! Sultan Anayasa'yı yürürlüğe koydu. Dinsel ya politik nedenlerle sürülenler özgürce ülkeye dönebilir. Şam'a, evime yurduma döneceğim. Gidebilmem için stoktakilerin tümünün satılması gerek. Gerçek kelepçirler için duyuru.

Halkın çok vergi vermeğe gücü var mıdır, düşünmezler; yeniden vergiler alırlar. Yalandan yardım kampanyaları açar; topladıkları yardımlarla kendi ceplerini doldururlar. Mahkemelerde halkın haklarına bakmazlar; rüşvet alan memur, jandarma ve tahsildarları vs. cezalandırmazlar. Yoksullara önem vermez, mütegalibeye (zoralara) ezdirirler. Bir yörede kıtlık olsa; "Bize ne? Halk tembellik etmeseydi!" derler. Hiç yardım

etmezler. Eşkiyayı yola getirmeye çalışmazlar, tersine bunlarla ortak olurlar, asker çocuklarımızın aylıklarını, yiyeceklerini, giyeceklerini tam vermezler; bunları kendi ceplerine doldururlar; arslan yavrularımızı boşu boşuna hastalıktan, açlıktan kırarlar. Yurtsever, yardımsever bir Osmanlı çıksa da, "bu yaptığınız zulümdür," dese; onu "devlet haini"dir diye zindanlarda çürütürler, dayak altında öldürürler; sonuçta millet varlıktan, güçten düşer. Düşmanlar bu fırsatı kaçırmazlar, anında koşar gelir sevgili yurdumuzu elimizden kaparlar. İşte bu yüzden nice topraklar yitirdik, yüz binlerce şehit kanı döktük. -İstibdad, şeriat (İslam dinine) uygun mudur?

-İstibdad şer'ân (İslam dinine göre) zulüm demektir. Cenâb-ı Hakk, Kitâb-ı Kerîm'-inde (Yüce Kur'an'da) zalimlere lanet etmiştir. "İnnallahe lâ yahıbbüz-zalimin" (Allah

zalimleri sevmez). Çünkü ‘müstebit’ (istibdadçı) o kimsedir ki, şer’ ve kanunu uygulayarak yönetmez; kendi keyfine göre hüküm eder; bundan—hâşâ—“Cenâb-ı Hakk’a ortaklık” iddiası çıkar. Çünkü “la yüsel amme yefal”, yani “yapıp ettikleri nedeniyle sorgulanamaz, sorumlu tutulamaz” olmak; yalnız Cenâb-ı Kibriya’ya (Tanrı’ya) özgüdür. Bir padişah’tan bir çobana kadar her kim kendisini böyle konumlandırırsa, ona ‘Müşrik’ (Allah’a ortak koşan) demek caizdir.

- ‘Meşrutiyet’ nedir?

- **‘Meşrutiyet’**, (Anayasa ve Millet Meclisi’yle Sınırlandırılmış Padişahlık Düzeni) milletin işlerini ‘meşveret’le (milletin oylarını alarak) görmektir. Yani millet için yapılacak yasaları, milletin akıllı, vicdanlı, namuslu ve imanlı adamlarının dikkat ve onayı altında yapmaktır. Hükümetin adaletsiz ve kanunsuz iş görmesine ve halka zulüm etmesine meydan bırakmamak demektir.

- Meşrutiyet’in ne gibi yararları vardır? Şer’i Şerif’e (İslam dinine) uygun mudur?

- Meşrutiyet, ‘ahkâm-ı şer’iye’ye (şariat hükümlerine) bütünüyle uygun bir yöntem, bir yönetim biçimidir. Çünkü meşveret, ‘sünnet-i seniyye’ (Peygamberin uyguladığı bir yönetim biçimi)dir. Hazret-i Peygamber, çoğu işleri hep Müslüman toplumunun âkilleriyle (bilge

kişileriyle) danışarak yaptılar. Sahabe-i Kiram bir “meclis-i meşveret”in (parlamentonun) üyeleri idi. Savaş ve barış zamanlarında bunların oy ve düşüncelerini aldılar. [‘ve şâvirhüm fi’l-emr’] (yönetimde oylamaya dair - Kur’an / Al’i İmran Suresi, 159. ayet) - ‘ve emruhum şûra beynehüm’ (yönetimde oylamaya dair - Kur’an: Şura Suresi, 38. ayet)]. Meşrutiyet (Padişah’ın yetkilerinin Anayasa’yla ve Millet Meclisi’yle sınırlandırıldığı yönetim biçimi) bulunan ülkelerde zulüm kalkar; çünkü “milletin vekilleri” olan ‘mebus’lar (seçilmişler), hükümetin zulüm etmesine meydan vermezler. Böyle bir durum görürlerse derhal hükümetin bakanlarını sorguya çekerler, gerek duyarlarsa bunları değiştirir, yerlerine daha adaletli, daha bilgili adamları getirirler. Haksız vergi alınmamasına son derecede dikkat ederler. Devletin hazinesindeki akçanın bir parasını bile boş yere kullanmazlar. Devletin bir yıllık gelir-giderini

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi, coşkuyla kutlanıyor.

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi'nin simgesi Resneli Niyazi (ortadaki üç kişinin sağ başında) ve ünlü geyiği (solda)

önceden belirlerler. Buna "bütçe" adı verilir. Hükümeti, yollar, lokomotifler, demiryolları yapmağa; okullar, fabrikalar açmağa; madenleri işletmeğe; doğru memurlar kullanmağa; yoksullara iş bulmağa; ticaret ve tarımın ileri gitmesine zorunlu kılarlar.

Meşrutiyet (Padişah'ın yetkilerinin Anayasa'yla ve Millet Meclisi'yle sınırlandırıldığı yönetim biçiminde) halk zulüm görmez, kazancından yararlanır, rüşvet kalkar, iş bulur, okulda okur, bilim sahibi olur. Ordumuz, donanmamız güçlenir, devlet ve milletin şan ve şevketi artar, başka devletlerin bize saygısı artar, her iş adalette görülür. ["el-Adl esâsü'l-imrân" (Bayındırlığın kaynağı adalettir)]. Bugün viran olan köyler birkaç yıl sonra şenlenmeğe, güzel yurdumuzun verimli topraklarından altın fişkıрмаğa başlar.

Tarımın ilerlemesi, tarlaların yeni aygıtlarla sürülmesi yoluyla ürün artışı ve bolluk dünyayı kaplar. Çalışkan çiftçi, bu yurdun o gayretli çocuğu, pek çabuk anlar ki, artık ekmeğini çalan zalimler, sırtını kamçılarla çürüten tahsildarlar, zaptiyeler kalmamıştır; bundan sonra "millet babası" bir hükümet vardır. Onun kapıları büyük küçük bilmez, herkese açıktır. Onun mahkemesinde, zalim ile mazlum, haklı ile haksız birbirinden ayrılır. Kanun karşısında herkes eşittir; iyi misin, kanuna uyuyor musun, Meşrutiyet'e (Padişah'ın yetkilerinin Anayasa'yla ve Millet Meclisi'yle sınırlandırıldığı yönetim biçimine) sevgin var mı, ibadet ediyor musun, çalışıyor musun; senden iyisi, senden büyüğü yoktur. İşte bunlar 'Meşrutiyet' düzeninin bereketidir.

- Hükümet ne demektir?

- Hükümet; milletin haklarını koruyan, kanunun buyruğunu tümüyle yerine getiren, halkın rahat etmesine çalışan, kimsenin kimseye zulm etmesine saldırmamasına ortam bırakmayan, vergileri süresinde adaletle toplayan, yakınmalarını dinleyen, bir yöreye bir felaket, "hastalık, kıtlık" gelirse, önünü almağa çalışan, ülkenin varssılaşması için bilimi ve eğitim-öğretimi sağlamak yolunda çözümler bulan bir kuldur.

- Kanun neye derler?

Milletin dinine, geleneklerine, göreneklerine, erdem töresine ve gereksinimlerine uygun olmak ve milletin rahatını ve ilerlemesini sağlamak üzere, yine kendi isteğiyle kabul ettirdiği şey kanun denilir.

- Kanun'u onaylamak ve kabul etmek kimin yetkisindedir?

- Bir memlekette Kanun yapmak, 'Kuvve-i Teşriiye' (Yasama Erki) adı verilen meb'ûsân (halk tarafından seçilmiş milletvekilleri) ve Ayan'ın (Padişah tarafından atanmış senatörlerin) yetkisindedir. Bunlardan doğrudan doğruya milletin vekil ve eminleri olan meb'ûsân (seçilmiş milletvekilleri) kanunu kabul eder. Padişahın vekilleri sayılan Ayan (Padişah tarafından atanmış senatörler) ise, bunu onaylar. Artık bu tamamen kanun olur. Padişah bile olsa, hiç kimse bunun hükmünü bozamaz.

- Kanuna uymak, ne demektir?

- Bir vatan içinde yaşayan herkesin kanuna uyması zorunludur. Çünkü kanuna uyulmayan bir ülkede herkes

keyfine, gücüne göre iş görür. Güçlü olan, güçsüzü ezer. Kabahat, cinayet, saldırı, çalma olayları çoğalır. Güvenliksizlik nedeniyle kimse evinden çıkamaz duruma gelir. Ticaret olmaz, ilerleme gerçekleşemez, meydan eşkiya ile kötülere kalır. Milletin düzeni bozulur. Ortada bir deli döğüşüdür gider. Halk birbirine geçer. Fakat iş bu kadarla kalmaz. Yabancı devletler, o ülkedeki kendi uyruklarının tehlikede olduğunu, ticaretlerinin mahvedildiğini öne sürer -İran'a yaptıkları gibi- Allah korusun ordu veya donanmalarıyla birlik olup yurdumuzu işgal ederler. Bunun için, her Osmanlı, kanunu her şeyden ve herkesten büyük bilmeli ve ona uymayı üzerine farz olarak kabul etmelidir.

- Cemiyet (dernek) neye derler? Yararı nedir?

- Yararı, bir millete ya da bir ülkeye dokunan işleri sürekli olarak düşünüp taşınmak isteyen insanların bir araya gelmesine denir. Cemiyet (dernek) yoluyla halkın dağınık olan görüş, düşünce ve amaçları bir noktaya toplanır, istenilecek yapılacak şeyler topluca düşünülür. Bir karar verilir. Eğer böyle olmayıp da, herkes vatan, ticaret, siyaset, bilim ve eğitimle ilgili şeyi kendi bildiği gibi yaparsa, düzen olmaz, amaç dağılır; bunun içindir ki, tutsak olmayan milletlerde yurdun esenliği yolunda çabalamak üzere cemiyetler (dernekler) kurma hak ve gereksinimi, kabul olunmuştur.

Ancak, burada pek çok dikkat olunacak bir nokta vardır. Bir insan bir cemiyete (derneğe) üye olacağı zaman, uzun uzadıya düşünüp taşınmalıdır. Bu

derneği kuranlar kimlerdir, iyi adamlar mıdır, Meşrutiyet'e (Padişahın yetkilerinin Anayasa ve Millet Meclisi'yle sınırlandırıldığı yönetim biçimine) bağlı mıdır; halkı aldatmak ve bozgunculuk çıkartmak için mi bu derneği kuruyorlar; programlarında neler yazılıdır; hükümet resmen kabul ve tasdik etmişmidir; buralarını sorup öğrendikten sonra kararını vermelidir. Çünkü çoğu kez bir takım yalancı ve dolandırıcı kimselerin böyle dernekler kurarak ve halkın saflığından yararlanarak fırladık çevirdikleri görülmüştür.

Geçen Otuzbir Mart (1325) (13 Nisan 1909)'da, İstanbul gizli polislerinin başlarına sanki sarıdıklarını, İstibdadı (yetkileri Anayasa'yla, Millet Meclisiyle sınırlandırılmamış Padişahlık düzeni'ni) geri getirmek ve Müslümanları birbirine kırdırmak için "İttihat-ı Muhammediye" (Hz.

Muhammed Birliği) kutsal adı altında tertemiz şeriatı âlet ederek, bozguncu bir dernek kurduklarını unutmamalıdır. Allah korusun, bu yüzden az kaldı din ve vatan elden gidiyordu. Ülkemiz bölünecek, ırz ve namus ayaklar altında kalacaktı. Amacı millete ve ülkeye hizmet etmek olan bir derneğe girmek, akla ve şer'e (İslam dinine) uygun bir davranıştır. Çünkü, "yedâhü mea'l-cemaâti", yani "Allah'ın güçlü koruyucu eli dernekle birlikte", buyruluyordu.

- İttihat ve Terakki Cemiyeti (derneği) nedir ve ne için çalışıyor?

- 'Osmanlı Milleti'nin ('Ulus'unun) resmi bayramı olan 10 Temmuz sene 324 (23 Temmuz 1908) tarihinde, milletin hâkimiyetini (Ulus'un Egemenliği'ni) ilân eden ve ülkeyi zalimlerin pençesinden kurtaran İttihat ve Terakki Cemiyeti (Birleşme ve İlerleme Derneği), bugün hayır (yardım) işleriyle uğraşır; yani bilimin, teknoloji-

nin, ticaretin, tarımın vs. ileri gitmesini sağlayan bir dernektir. Bundan başka, bir de 'Siyasi Görevi' vardır. O da 'Osmanlılık'ı (Osmanlı Ulus'unu) oluşturan çeşitli soy ve dinlerden toplulukların birbirini anlamasına ve aralarında nifak (ayrılık) oluşmamasına çalışmaktır. Dernek, 'Meşrutiyet'in (yetkileri anayasa'yla, Millet

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi, kutlama kartpostalı. Sağda, Resneli Niyazi ve Enver, özgürlüğü simgeleyen kızı zincirlerinden kurtarıyor.

Meclisi'yle sınırlandırılmış padişahlık düzeninin) ne demek olduğunu her-kese anlatır. Milletvekillerinin seçiminde, milletin mutluluğuna, yoksulların rahatına yarayan kanunlar yapacak düzeyde âkil ve dernek üyesi kişilerin milletvekili olmasına yardım eder. Meşrutiyet'e düşman olanların amaçlarını 'vatandaşlar'ına (yurttaşlarına) anlatır, gözlerini açar, onlara gidecekleri yolu gösterir, milletin haki-miyeti (Ulus'un Egemenliği) için, halkın her türlü iyiliği için çalışır bir dernektir.

-İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne (Birleşme ve İlerleme Derneği'ne) giren bir kimseye "Ne yapmak için buraya girdik?" diye sorulsa, ne yanıt vermelidir?

Milletin ilerlemesini, zulüm ve tutsaklıktan kurtulmasını, iki şeyin güzelce anlaşılmasında gördüm: Bunlardan birisi adalet ve Meşrutiyet (Yetkileri Anayasa'yla, Millet Meclisi'yle sınırlandırılmış Padişahlık Düzeni) ve diğeri 'Osmanlılık' (bütün Osmanlı devleti uyruklarının, aralarında din-ırk ayırımı yapılmaksızın bir tek ulus oluşturması)'dır.

"İttihat ve Terakki" (Birleşme ve İlerleme) derneğini seviyorum ve ona var gücümle çalışmak üzere dinim ve imanım üzerine and içtim. Çünkü, "İttihat ve Terakki" (Birleşme ve İlerleme) derneği, Meşrutiyet (Anayasalı Parleментар Padişahlık Düzeni) ile Osmanlılık'ın (Osmanlı Ulus'unun) korunmasına çalıştı ve bundan sonra da çalışacaktır. "İttihat ve Terakki

Cemiyeti"ni seviyorum; çünkü memleketi, zalim memurlardan, 'Beyt ül-mal-ı Müslimiyn'i (Müslümanların verdiği vergilerden oluşan devlet hazinesini) yiyen(4) gizli polislerden, "Reval" şehrinde yabancı devletlerin 'Abdülhamid İstibdadı'nı görerek Rumeli'yi bölmelerinden kurtardı. "İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni" seviyorum; çünkü, devlet ve milletin saygınlığını yükseltti, İstibdadın gözünde bir çift öküz kadar değeri olmayan ve türlü türlü işkencelere, hareketlere uğrayan zavallı halkımıza vatanın gerçek sahibi, velinimetini olduğunu anlattı. Yoksullara zulmedenlerin, "Buhariyi Şerif'i (Buhari'nin yazdığı Hadis kitaplarını) Allah'ın kutsal sözlerini, İstanbul hamamlarında ateşlere yakanların cezasını verdi." yanıtını vermelidir.

- Kulüp ne demektir?

- Bir derneğe girenlerin, işlerini görmek, düşündüklerini söylemek, yararlı gazete ve kitapları okumak, konuşmaları ve öğütleri dinlemek, ülkede ne oluyor, ne bitiyor, bilgi almak için edep ve terbiye ile toplan-dıkları yerdir. Derneğe girenler, istenildiği zaman eğer çok önemli işleri yoksa kesinlikle kulübe gelmeli ve söylenen şeyleri can kulağıyla dinlemelidir; çünkü kulüp, bütün ülkenin evidir. İnsan kendi evinde yalnız kendi işlerini düşünür; kendi çocuklarının rahatını hazırlar; oysa ki kulüp denilen yerde bütün milletin işlerini düşünür; bütün ülkenin çocuklarına, esenliğine, eğitimine, birleşmesine elinden geldiği ölçüde çalışır. Kulüplere gitmekten

1908 Osmanlı Anayasa Devrimi'nin simgesi Resneli Niyazi'nin 1912 yılında yayınlanan anı kitabı: "Hatırat-ı Niyazi"

kaçmamalı, burada vatan için yararlı olmağa borçlu olduğumuzu bilmeli ve bunu bilmeyenlere anlatmalıyız ki; insan olanın kendinden çok yurt ve ulusunu sevmesi ve ona çalışması görevidir. ["Hubbül-vatan mine'l-iyân" (vatan sevgisi, imandandır.)]

Ey vatandaş, ey sevgili kardeş, ülke ve ulus senin kollarından, senin aklından, senin hamiyetinden bir şey bekliyor. Artık tembellik zamanı yetiştir; işte güzel vatanın sabahı oldu. Bu ülke sana atalarından mirastır. Onu korumak için çalış. Vatan çocukları Osmanlı kahramanları çalıştıktan sonra, bir an bile bu ülke ileri gitmez diye düşünme.

Vatanı hasta görenlere inanma; tersine, vatan pek sağlam ve pek güçlüdür. Yüreğinde titreyen nedir? Vatan sevdası değil mi kardeş? Vatan bizim nitemiz, namusumuzdur. Onu düşmanlara vermeyiz. Bu topraklarda yatan; bizim şehitlerimiz, bizim babalarımızdır. Atalarımızın altıyüz yıllık tarihi var. Onlar altıyüz yıl daima ileriye, daima ileri gittiler. Yakışır mı ki biz yerimizde duralım; bu zengin vatanın altın gibi topraklarını boş ve işlenmemiş bırakalım. Ey kardeş! Asker veya memur, zengin veya fakir, esnaf veya köylü ol, ne olursan ol, görevini eksik bırakma; ibadet zamanı ibadetini, iş zamanı işini gör. Bozgunculuğa ve kötülüğe uyma. Zalimlere alet olma. İttihad'a (birleşmeye) koş, düşün, yaz, kımılta, çalış, sür... İşte o zaman vatan kurtulur.

Fî 17 Şubat sene 325 (2 Mart 1910)

Sahife 11- Dizgi yanlış:

"müşterek"; doğrusu: "müşrik".

Yukarıda tam metnini günümüz Türkçesine çevirerek aktardığım İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin "Hayye Ale'l-Felah" kitapçığı; Resneli Niyazi'nin "Hatırat-ı Niyazi" adlı kitabında cemiyetin hatibi (söylevci) olarak ünlenen "Mülazım Ömer Naci" tarafından yazılmış olarak anılmaktadır.⁽⁵⁾ Kitapçıkta, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün toplumsal birliğinin ancak "Osmanlılık", "Osmanlı Milleti" (Osmanlı Ulusu) kimliğiyle; "Ulusal Egemenlik" ilkesine dayalı anayasal-parlamente düzenle; ve Osmanlıca'nın Resmi Dil

olmasıyla korunabileceği savunulmaktadır.

Ancak, bu ilkeleri savunmak başka, gerçekleştirmek başkadır. Yabancı devletlerin dizginsizce at koşturdukları bir Osmanlı devletinde, emperyalistlerin büyük paralar dökerek kışkırttıkları etnik, dinsel, mezhepsel ayrılıkçılığı; “yurttaşlık” ve “yurt kardeşliği” kavramlarıyla ortadan kaldırmak, toplumda “ulus” bilinci oluşturmak; ve “ulusal egemenlik” ilkesine dayalı “ulus devlet” kurmak, oldukça güçtür. Nitekim, İngiliz diplomat E. Grey’in 23 Temmuz 1908 devriminden çok değil hemen bir hafta sonra yazdığı 31 Temmuz 1908 tarihli gizli rapor; Osmanlı Devleti’nin anayasal parlamenter ulus-devlete yönelmesinin İngiliz

Kutlama kartpostalında 1908 Osmanlı Anayasa Devrimi’nin sembelleri Resneli Niyazi ve Enver.

1908 Osmanlı Anayasa Devrimine karşı 31 Mart (13 Nisan) 1909 karşı devrim ayaklanması.

çıkarları açısından sakıncalı bulunduğunu; İngiltere'nin bir yandan 1908 Devrimi'ni alkışlıyor görünürken, öte yandan sinsice karşı devrim örgütlemeye başladığını göstermektedir:

Sir E. Grey'den Sir G. Lowther'e / 31 Temmuz 1908 (...) Eğer Türkler anayasayı tam olarak ayakta tutar ve kendileri de güçlenirlerse, bunun sonuçları bizim şimdi göremeyeceğimiz kadar uzaklara gidebilir. Bu hareketin (İngiliz egemenliği altında bulunan) Mısır'daki etkisi inanılmayacak kadar büyük olacaktır; bu etki (İngiliz egemenliği altında ve halkının bir bölümü Müslüman olan) Hindistan'da da duyulacaktır. (...) Türkler bir anayasa yapar, parlamento kurar ve yönetim biçimini değiştirir (ulusal egemenliğe dayalı bir yönetim kurarlar) ise, (İngiliz egemenliği altındaki) Mısırlılar da anayasa isteyeceklerdir. Bizim buna karşı koymamız çok güç olacaktır. Eğer Türkiye'de anayasa iyi çalışır ve işler iyiye giderse, (İngiliz egemenliği altında bulunan) Mısır'da da (anayasalı parlamenter yönetim kurulması için) ayaklanmalar olacaktır ve bu da bizim Mısır'daki durumumuzu bozacaktır. Biz asla ne Mısır halkıyla ve ne de Türk hükümetiyle mücadeleye girmeyeceğiz. **Bizim mücadelemiz Türk halkının hisleriyle olacaktır.** (yani, Müslüman-Türklerle, anayasal parlamenter ulusal egemenlik düzeninin ve "ulus devlet"in, İslam dinine göre kafirlik olduğu şıngısı yapılacaktır.) Bunu, çok dikkatle ele alına-

cak bir konu olarak veriyorum. Görünüşte, bütün reform (anayasal parlamenter ulus devlet oluşturma) hareketlerini destekliyormuş gibi görünün ve bana bilgi verin. (...) (6)

Nitekim, 31 Temmuz 1908 tarihli bu İngiliz diplomatik gizli belgesinden çok değil 8,5 ay sonra, 13 Nisan 1909 günü, eski takvime göre "31 Mart Olayı" (1325) adıyla anılan bir karşı-devrim ayaklanması patlak vermiş; kışlalarda kışkırtılan askerler, yeni düzenin İslam şeriatına aykırı olduğu haykırışlarıyla ayaklanmışlardır. Ayaklanmanın baş kışkırtıcısı Kıbrıslı Derviş Vahdeti; İngiliz güdümlü Volkan gazetesinin sahibidir.

Sonuç olarak: Ülkenin toprak bütünlüğünün ve toplumsal birliğinin ancak "ulusal egemenlik"le, parlamenter laik demokratik "ulus-devlet"le korunabileceği gerçeği; daha Osmanlı döneminde, yalnızca aydınlarca değil, son dört padişah tarafından bile kabul edilmiş; ancak, toplumun ve devletin bu ilkeye göre yeniden yapılandırılması; özellikle emperyalist devletlerin açık ya da gizli çabalarıyla engellenmiştir.

Tıpkı emperyalist boyunduruk kırıldıktan sonra "ulusal egemenlik" ilkesine dayalı olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti de, aynı emperyalist dalaverelerle karşılaşarak, parçalanmanın eşiğine sürüklendiği gibi... •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Konu ile ilgili kaynaklar internet

sitemizdedir

Amerikan donanmasının baş edemediği İspanyol mürettebat

İspanyolların A-853 gemisi ile Amerikalı USS Lincoln'un karşı karşıya geldikleri bir noktada, her iki geminin mürettebatının konuşmaları, Deniz Navigasyon Kanalı 106 (Finisterra/Galicia) tarafından kayıt altına alındı.

İspanyollar: “Burası A-853, çarpışmamak için lütfen rotanızı 15 derece güneye çevirin. Şu anda 25 deniz mili uzaklıtasınız ve tam üzerimize doğru gelmektesiniz.”

Amerikalılar: “Asıl siz kendi rotanızı 15 derece kuzeye çevirin.”

İspanyollar: “Negatif! Tekrarlıyoruz. Rotanızı 15 derece güneye çevirin.”

Amerikalılar: “ABD gemisinin kaptanı konuşuyor. Rotanızı derhal 15 derece kuzeye çevirin.”

İspanyollar: “Öneriniz mümkün görülmedi. Bize çarpmak istemiyorsanız rotanızı 15 derece güneye çevirin.”

Amerikalılar: (Artık sesini yükselterek) “Sizinle ABD Deniz filosunun büyüklükte ikinci uçak gemisi USS Lincoln'un Kaptanı Richard James Howard konuşuyor. Beraberimizde iki kruvazör, avcı uçakları, dört denizaltı var. Ayrıca bizi hücum botlar destekliyor. Size tavsiye etmiyorum, emrediyorum! Rotanızı 15 derece kuzeye çevirin, aksi halde filomuzun emniyeti için tedbir alacağız. Derhal rotamızdan çekilin gidin.”

İspanyollar: “Sizinle Juan Manuel Salas Alcantara konuşuyor. Burada iki kişiyiz. Beraberimizde bir köpek, akşam yemeğimiz, iki şişe bira ve bir de kanaryamız var. Kanarya şu anda uyuyor. Ayrıca bizi radyo istasyonu Cadena Dial La Coruna destekliyor. Şu anda İspanya'nın Finisterra Galicia kıyısında ve A-853 numaralı deniz fenerinde olduğumuzu göz önünde bulundurarak, buradan hiçbir yere gitmeye niyetimiz olmadığını söyleyelim. Deniz fenerimizin İspanya'daki deniz fenerleri arasında büyüklük açısından kaçıncı sırada olduğu konusunda hiçbir fikrimiz yok. Kayalık sahillerimize kafadan geçirmek üzere yönelmiş lanet olası geminizin emniyeti için istediğiniz tedbiri alabilirsiniz. Ama yine de ısrarla tavsiye ediyoruz. Rotanızı 15 derece güneye çevirin.”

Amerikalılar: “Tamam, anlaşıldı. Teşekkürler...”

EVRENSEL BAKIŞ AÇISI

Gürbüz Evren

Batı Kaddafi'nin diktatör olduğunu 42 yıl sonra mı anladı?

Aralık 1911; Mustafa Kemal Libya'da. Sömürge arayan İtalyanlar Libya'ya saldırmış. Emperyalistlere karşı savaşan Libyalıların başında ise Mustafa Kemal var. Aradan tam 100 yıl geçmiş. Yıl 2011; emperyalistler yine Libya'ya saldırmış. Bu kez Mustafa Kemal yok, kurduğu Türkiye Cumhuriyeti var. Ama kimlerin yanında ve ne hesaplar peşinde.

Türkiye ile Libya arasındaki ilişkiler kimi zaman Albay Muammer Kaddafi'nin Bedevi damarı kabarıp sert çıkışlar yapmasına rağmen genellikle iyi yolda ilerliyordu. Libya'da iş yapan Türk firmalarının alacaklarının üstüne ya-

tılmak istendiğinde patlak veren krizlerde bile bir yolu bulunup anlaşma sağlanıyordu.

Kaddafi'nin Türkiye'ye yaptığı en büyük yardım ise Temmuz 1974'deki Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında, Türk Silahlı Kuvvetleri gereksinim

duyduğu yedek parçaları hiçbir ülkeden alamazken, Libya'nın depolarını sonuna kadar Türk Hükümeti'ne açması olmuştur.

Kaddafi, Türk yöneticilere yönelik kaba tavırları ile de gündeme gelmiştir. Ekim 1996'da, Başbakan Necmettin Erbakan'ı, çadırında, herkesin önünde azarlaması kamuoyuna yansınca tepkiler yükselmiş, ama böylesine ağır bir davranış bile kimileri tarafından normalmiş gibi gösterilmeye çalışılarak, unutturulma yolu seçilmişti.

Şimdi bugüne dönelim. Libya'daki iç savaş süreci 42 yıllık Kaddafi rejimini devirdi. Hemen anımsatalım. Şubat 2011'de aniden Bingazi'de or-

Erdoğan Almanya ziyareti sırasında gazetecilerin sorularını yanıtlarken, “Şimdi bize basın mensupları soruyor, NATO Libya'ya müdahale etmeli midir? Böyle saçmalık olur mu? NATO'nun ne işi var Libya'da?” diyordu.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün tavrı da farklı değildi. Gül, 14 Mart 2011'de, konuyla ilgili olarak, "NATO'nun Libya'ya doğrudan müdahalesi söz konusu olamaz. Zaten Libya halkı, hükümet, muhalefet yabancı ülke askerlerini istemiyor" açıklamasını yapmıştı.

Tavrı bu kadar net olan Türkiye, Kaddafi'ye yönelik herhangi bir operasyona karşı çıktığını açıkça dünyaya duyurmuştu.

Şimdi biraz geriye giderek iki ülke

Tavrı bu kadar net olan Türkiye, Kaddafi'ye yönelik herhangi bir operasyona karşı çıktığını açıkça dünyaya duyurmuştu.

taya çıkan muhaliflere yönelik sert yöntemlere başvurulması üzerine Kaddafi yönetimine karşı 19 Mart 2011'de Fransa, ABD ve İngiltere'nin başı çektiği koalisyon güçleri tarafından başlatılan hava harekâtı, 24 Mart'tan itibaren NATO'ya devredilmişti.

Türkiye ise üyesi olduğu NATO'nun Libya'ya yönelik politikaları karşısında Kaddafi'den yana gözükmüyordu. Hatta dünya kamuoyunda Libya'ya müdahalenin konuşulduğu sırada, tarihler 28 Şubat 2011'i gösterdiğinde, Türkiye en yetkili ağızdan bu olasılığa karşı çıkıyordu. Başbakan

yöneticileri arasındaki iyi ilişkileri birkaç örnekle anlatalım. Örneklere dikkat edin, çünkü bunlar Türkiye'nin 'Nereden nereye' geldiğini göstermesi bakımından anlamlıdır.

Başbakan Erdoğan'ın 24 Kasım 2009'daki Libya ziyareti çok önemlidir. Kaddafi, tam 13 yıl aradan sonra Libya'ya gelen ilk Türk başbakanı olan Erdoğan'ı, sarayının bahçesinde kurulu Bedevi çadırının önünde öperek karşıladı. Çok samimi görüntülerin olduğu buluşma sırasında Başbakan Erdoğan, Cumhurbaşkanı Gül'ün özel selamını ve Kaddafi'yi Türkiye'ye

davet eden mektubunu da ilettiler.

Bu ziyaretten tam bir yıl sonra ise Başbakan Erdoğan'a 'Kaddafi İnsan Hakları Ödülü' verilmesi ilişkilerin ne denli iyi olduğunun kanıtlarından biriydi. Kaddafi Başbakan Erdoğan'ı, '3. Avrupa Birliği-Afrika Zirvesi'ne onur konuğu olarak davet etmişti. Bu nedenle Libya'ya giden Erdoğan, 29 Kasım 2010'da düzenlenen törende yaptığı konuşmada, 'Kaddafi İnsan Hakları Ödülü'nü almaktan büyük memnuniyet duyduğunu söylüyordu.

Libya'da olaylar başladığında Başbakan Erdoğan'a, Kaddafi İnsan Hakları ödülü ve beraberinde aldığı 250 bin dolarlık para ödülünü iade etmesi çağrısı yapıldı. Başbakanlıktan yapılan açıklamada ise ödülün iadesinin söz konusu olmadığı duyuruldu.

Şimdi tekrar Başbakan Erdoğan'ın NATO'yu eleştirdiği 28 Şubat 2011'e dönelim. Erdoğan'ın, 'NATO'nun Libya'da ne işi var' sözlerinin hemen ardından Hükümet herkesi şaşırtan bir adım attı. NATO'nun deniz gücünde görev almasına karar verilen Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait gemiler, meclisten izin tezkeresi beklemeden yola çıktı.

Bu gelişme Libya politikasındaki değişikliğin ilk önemli sinyaliydi. Ama bunun ardından NATO'ya destek

Başbakan Erdoğan 2009'da Libya'yı ziyaret etmişti

kararıyla çelişen bir açıklama yapıldı. İngiltere Başbakanı David Cameron ile 26 Şubat 2011'de görüşen Başbakan Erdoğan, Libya'da muhaliflerin silahlandırılmasına olumsuz baktıklarını söyledi.

Bu sözlere tepki gösteren Libyalı muhalifler Erdoğan karşıtı protesto gösterileri düzenledi. Gösterilerin hemen ardından, 28 Mart 2011'de İngiliz Guardian gazetesi Başbakan Erdoğan'ın, "Kaddafi yanlıları ile muhaliflerin istemeleri halinde, Türkiye'nin ateşkes için arabulucu olabileceğini söylediğini" yazdı. Bir Japon gazetesine açıklamada bulunan Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu da, Türkiye'nin arabuluculuk yapmaya hazır olduğunu duyurdu.

Libya konusunda politikasını tam anlamı ile netleştiremeyen Ankara'ya, ne yapmak istiyorsunuz diye soranların sesi daha yüksek çıkmaya başladı.

Bu sorunun yanıtı kısa bir süre verilecekti. Çünkü 3 Mayıs 2011'e gelindiğinde Türkiye'nin muhaliflerden yana tavır almaya başladığı anlaşıldı.

Başbakan Erdoğan, 'Libya tarihinde yeni bir dönem başlamıştır. Artık söz tükenmiştir. Yapılması gereken Kaddafi'nin derhal iktidarı bırakmasıdır' diyordu.

Bundan sonra dünyanın dostu Kaddafi'ye yönelik darbeler peş peşe gelmeye başladı. 2 Temmuz 2011'de Türki-

daki 62,37 oranındaki hissesine el koydu. Türkiye bununla yetinmedi, Kaddafi'nin malvarlığı donduruldu. Son olarak da Kaddafi'nin ailesi ve komutanlarına Türkiye'ye giriş yasağı getirildi. Yeri gelmişken vurgulayalım, Birleşmiş Milletler Libya'nın tam 150 milyar dolarlık mal varlığını donduru.

Bu arada, Türkiye'nin Libya Temas Grubu'ndaki yerini de anımsatmakta yarar var. Türkiye, 15 Tem-

Türkiye Libyalı muhaliflere 200 milyon dolar yardım kararı aldı. Bu rakam daha sonra 300 milyona çıkarıldı.

ye Trablus'daki Büyükelçisi'ni merkeze çekti.

Bir sonraki adım ise düşenin dostu olmaz sözünü doğrulayan türdendi. Türkiye'den yetkililer muhaliflere ziyaret turlarına başladı. Dışişleri Bakanı Davutoğlu, 4 Temmuz 2011'de, Bingazi'de muhalifleri ziyaretinde Başbakan Erdoğan'ın çağrısını yineledi. Davutoğlu, 'Halkın reform talepleri yerine getirilmeli. Bu doğrultuda Kaddafi çekilmelidir' diyordu.

Türkiye bir yandan NATO'nun politikalarını uygularken bir yandan Birleşmiş Milletler kararlarına uymaya başlamıştı. Birleşmiş Milletler Kaddafi yönetimi aleyhine bir dizi karar almıştı. Türkiye de söz konusu kararları uygulamaya koyunca, 4 Temmuz'da Kaddafi'ye yaptırım yağıdı.

Önce Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Libya'nın Arap Türk Bankası'n-

muz'daki 4. Toplantının da ev sahipliğini yaptı. Daha önceki toplantılarda Kaddafi'ye yönelik sert mesajlar veren Türkiye'nin, İstanbul'daki son toplantıya da ev sahipliği yapması, Kaddafi'yi çizdiğinin bir kanıtı olarak değerlendiriliyordu.

Ayrıca İstanbul'da çıkan kararlar önceki toplantılara göre çok farklıydı. Daha açık söylemek gerekirse, Kaddafi'ye ağır darbeler vuracak kararlar İstanbul'da, eski dostlarının katılımıyla alındı. Buna göre, Grup üyesi 30 ülke, Bingazi'de kurulan Ulusal Geçiş Konseyi'ni Libya'nın meşru temsilcisi olarak tanıdı.

Ama bunlardan çok daha önemli bir adım daha atılacaktı. Bu, bir ilk olarak Türkiye tarihine geçecek türdendi. Türkiye'nin, hiçbir ülkedeki muhalif harekete açıktan destek verdiği, maddi

yardım yaptığı görülmemişti.

Libya sorunu ile birlikte bu durum da değişti. Türk Hükümeti, Libya'lı muhaliflere 200 milyon dolar yardım kararı aldı. Kararı Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Libya'lı muhalifleri ziyareti sırasında Bingazi'de duyurdu. Bu rakam daha sonra 300 milyon dolara çıkarıldı. Davutoğlu'nun ziyareti sırasında ilginç bir ayrıntı daha ortaya çıkıyordu. Muhafif askerlerin üniformalarının Türkiye tarafından sağlandığı söyleniyordu.

Kaddafi güçlerinin yenilgiye uğradığının anlaşıldığı 23 Ağustos 2011'de bir kez daha Libya'ya giden Dışişleri Bakanı Davutoğlu, muhaliflerin önde gelen isimleriyle görüşürken Türkiye'nin Libya'da yönetim değişikliğinde oy-

nadığı role dikkat çekmek ister gibiydi.

Kaddafi'den hiç hoşlanmadım. 21 Aralık 1988'de, Londra-New York seferini yapan Amerikan yolcu uçağı kalkıştan 38 dakika sonra havada infilak etmiş ve İskoçya'nın Lockerbie kasabasına düşmüştü. Uçaktaki 258 yolcu ve mürettebat ile kasabadaki 17 kişi, toplam 275 suçsuz insan yaşamını yitirmişti.

Yapılan incelemelerin ardından patlayıcıyı uçağı yerleştirenlerin Libya uyruklu olduğu ve Kaddafi'den emir aldıkları ortaya çıkmıştı. Batılı kamuoyunun baskısı üzerine Kaddafi suçluları İskoçya'ya iade etmiş, kişi başına 10 milyon dolar olmak üzere toplam 2,75 milyar dolar da tazminat ödemişti.

Sabıkası kabarık olan Kaddafi'nin

Türkiye Libya'lı muhaliflere desteğini sürdürüyor.

Lockerbie Faciası olarak bilinen kazada düşen PanAm uçağı.

işlediği suçlarla ilgili verilecek çok örnek var, ama sadece Lockerbie Faciası olarak tarihe geçen bu olay sanırım Kaddafi'nin ne olduğunu anlatmaya yetecektir.

Böylesi bir kişi ile ülkemizin kimi yöneticilerinin sıkı fıkı olmasını hiç kabullenemedim. Söz konusu yöneti-

ayında açıklandığında, ortaya yeni bir ülke 'Kuzey Sudan' çıkmıştı. Batılılar da bunu bekliyordu, Çünkü Sudan'ın yeni keşfedilen zengin petrol yatakları bu ülkede kalmıştı.

Tam Sudan'da sular duruldu derken ne tesadüftür ki Şubat ayında bu kez Libya karıştı. Bu da, "Sudan ve

Son yıllarda yapılan sondajlar Libya-Sudan sınırında adeta petrol kaynadığını ortaya çıkarmıştı.

cilere göre Kaddafi İslam dünyasının önemli bir lideri hatta kahramanıydı. Çünkü ABD başta olmak üzere Batılı ülkelere kafa tutuyordu. İşte bu insanlar, birkaç ay öncesine kadar hayranlık besledikleri Kaddafi'ye şimdi sırt çevirdi.

Gelelim işin püf noktasına. Son yıllarda yapılan sondajlar Libya-Sudan sınırında adeta petrol kaynadığını ortaya çıkarmıştı. Sudan ise yıllar süren iç savaşın ardından 9 Ocak 2011'de düzenlenen referandumla resmen ikiye ayrıldı. Referandumun sonuçları Şubat

Libya'daki yönetim değişikliği birlikte mi tasarlandı?" sorusunu gündeme getirdi.

Libya'nın bir özelliği de Rusya ve Çin için kazanç kapısı olmasıdır. Kaddafi Libya'sı Rusya için milyarlarca dolarlık silah alan müşteriydi. Kaddafi gitti ve o kapı kapandı. Böylelikle ABD önderliğindeki Batı eski gücüne kavuşmasını istemediği Rusya'ya bir darbe vurmuş oldu.

Çin, Saddam rejimi devrilene kadar ekonomisinin gereksinim duyduğu enerjinin büyük bir bölümünü Irak'tan alıyordu. Sürekli büyüyen Çin tehlike-

Muammer Kaddafi artık
yolun sonuna gelmiş durumda

sini önleme peşindeki ABD, Irak petrollerini kontrol altına geçirdiğinden bu yana Çin daha pahalı petrol almak zorunda kaldı.

Kaddafi Libya'sı da Çin'in ucuz petrol aldığı bir ülkedydi. Libya'daki

değişiklikle ABD, Çin'in önünü burada da kesme konusunda büyük bir adım atmış oldu.

Kaddafi'nin defteri dürtüldü, enerji başta olmak üzere birçok alanda yeni olanaklar sunan Libya'ya, kontrol edilebilen bir yönetim getirildi. Yakılıp yıkılan ülkenin alt yapısının yeniden inşası da en az 10 yıl sürecek. Türkiye de verdiği 300 milyon doların hatırı ne kadarsa ve batılılar ne kadarına müsaade ederse o kadar pay alacak bu yeni pazardan.

Başladığımız gibi bitirelim. Aralık 1911, Mustafa Kemal Libya'da. Sömürge arayan İtalyanlar Libya'ya saldırmış. Emperyalistlere karşı savaşan Libyalıların başında ise Mustafa Kemal var. Aradan tam 100 yıl geçmiş. Yıl 2011, Emperyalistler yine Libya'ya saldırmış. Bu kez Mustafa Kemal yok, kurduğu Türkiye Cumhuriyeti var. Ama kimlerin yanında ve ne hesaplar peşinde. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

PENCERE VE AYNA

Çok zengin ama cimri bir adam, bir bilgenin yanına gidip nasihat almak istedi.

Bilge onu pencerenin yanına götürüp sordu: "Pencereye baktığında ne görüyorsun?"

"Gelip geçen insanları... Bir de kenarda oturmuş dilenen fakir bir adamı görüyorum."

Bilge, bir odaya gidip elinde büyük bir aynaya döndü ve sordu:

"Peki bu aynaya baktığında ne görüyorsun?"

"Kendimi."

"Yani artık başkalarını görmüyorsun!... Farkında mısın, pencere camı da aynı maddeden yapılmıştır. Ama aynanın camı üstüne incecik bir gümüş tabakası kaplandığı için, ona baktığında kendinden başkasını göremiyorsun."

"İşte, insan kalbi de cam gibi aslında şeffaftır, başkalarını görebilmemizi sağlar. Ama ne zaman ki altın, gümüş gibi dünya süsleriyle kalbimizi kaplarsak o zaman sadece kendimizi görürüz. Kalbimizden de merhamet çekilip atılır. Kalbini temizle. Altınları ve gümüşleri cebinde taşı, kalbinde değil. O zaman bencillikten kurtulup başkalarına merhamet beslemeye başlarsın."

Gönderi: SABRİYE AŞIR

Halk tiyatrosu kaynağından beslenen **Musahipzade Celal'in** **Yapıtlarında** **Tarihin** **Öteki yüzü**

Musahipzade Celal'in İstanbul Efendisi adlı oyunundan

Musahipzade Celal'in ilk oyunları, 2. Meşrutiyet'ten hemen sonra Türk tiyatro dünyasında görülen hareketli, verimli dönemde sahnelendi. Geçmişte yaşandığı düşünülebilecek olayları anlatıyordu. Ancak tarihi yüceltmiyordu.

Aksamaları, bozuklukları, toplumsal çelişkileri gülmececi bol bol yararlanarak gösteriyordu. Halk tiyatrosundan, ortaoyunundan beslenmiş görünüyordu. Bu verimli kaynağa dayanan tipler, ustalıklı sıralanan güldürücü sözler onun oyunlarının çok sevilmesini sağladı. Birtakım yapıtları, müzikli oyun biçiminde sahnelendi. İstanbul Şehir Tiyatrosunda onun yapıtlarını yöneten Muhsin Ertuğrul, "Bir Kavuk Devrildi", "Aynaroz Kadısı" gibi yapıtlarını filme de çekti.

Prof. Kenan Akyüz, Musahipzade Celal'in yapıtlarını değerlendirirken, "Onun komedilerinde Osmanlı tarihine

Musahipzade Celal

ait çeşitli devirlerin dini ve ahlaki davranışlarının âdet ve geleneklerinin, batıl inanışlarının, devlet idaresindeki küçük yönlerin, aydın zümre ile halk arasındaki ayrılıkların, lonca teşkilatının, iktisadi hayat özelliklerinin ve muhtelif sosyal çevrelerdeki çok değişik tiplerin tasvir, tahlil ve tenkidi ile karşı karşıyayız,” demiştir.

Metin And’ın tespitine göre, tarihten beslenen oyunlar, özellikle ulusal bilincin uyandığı ya da ulusal birliğin kurulmaya çalışıldığı dönemlerde yazılmıştır. Böylece tarih aracılığıyla, toplumun bir dönemden ötekine geçiş

Onun asıl yöneldiği nokta geçmiş dönemi sorgulamaktır. Tarihsel renkleri yansıtırken eleştirilerini Osmanlı devlet düzenine yöneltir.

Musahipzade Celal’in
Köprülüler adlı eseri

nededir. Ancak yazarın asıl kimliği tarih olaylarını aktaran bu oyunlarda görülmez. Onun asıl yöneldiği nokta geçmiş dönemi sorgulamaktır. Tarihsel renk-

süreci kolaylaşmış, bunalımlı dönemlerden çıkış kolaylaşmış olur. Bizde 2. Meşrutiyet ve Cumhuriyet sonrası dönemlerde tarihsel oyunlara yöneliş araştırmacılar böyle açıklamaktadır...

Musahipzade Celal’in oyun yazarlığı tam da bu çerçevede gelişti:

Meşrutiyet’ten yalnızca dört yıl sonra yazılmış “Köprülüler” oyununun kahramanları, Köprülü Mehmet Paşa ile Köprülü Fazıl Ahmet Paşa idi. “Lale Devri”, “Demirbaş Şarl”, yayınlanmamış “Genç Osman” gibi oyunlarında, yine tarihin belirli dönemleri, tanınmış tarihsel kişiler sah-

leri yansıtırken eleştirilerini Osmanlı devlet düzenine yöneltir. Halkın yaşamına, çarşıdaki ilişkileri etkileyen sıkıntıların nedenlerine eğilir.

Güldürü tiyatrosunun olanaklarından beslenen “Aynaroz Kadısı”, “Bir Kavuk Devrildi”, “Mum Söndü”, “Pazartesi-Perşembe”, oyunları bu eleştirel tarihsel güldürülerin en tanınmışları arasındadır.

Bütün bu oyunlarda geçmişteki günlük yaşama, tarihsel eşyaya, giysilere, eski konuşma diline ilişkin pek çok ayrıntı görülür.

Bir süre Evkaf Müzesi’nde çalı-

şan, orada tekke ve türbelerden toplanan giysiler, sakalı şerif bohçaları, eski kumaş ve şallar üzerinde çalışan Musahipzade, “Eski İstanbul Yaşayışı” kitabının da yazarıdır. Ressam Muazzez’in bir sünnet düğünü tablosu yaparken karyola örtüsünün kıvrımlarına kadar her türlü ayrıntı konusunda ona uzun uzun bilgi verdiğini Burhan Felek’in tanıklığından öğreniyoruz. Oyunlarında da bu ayrıntılar bol bol yer alır.

“Musahipzade Celal ve Tiyatrosu” kitabının yazarı Sevdâ Şener, yazarın, oyunlarındaki ayrıntı bolluğuna dikkatli çeker.

Örneğin “Bir Kavuk Devrildi” oyununda çengi Şehnaz’ın giyim kuşamı şöyle anlatılmıştır:

“Birinci perdede ince açık saçık yaşmaklı, süslü feraceli, elinde kısa saplı tekerlek tüy yelpaze, ikinci perdenin sonunda atlas üzerine sırma ve gümüş pul işlemeli dökme şalvar, tül gömlek ve şalvarın aynı kolsuz camadan (yelek) giyer. Ayağında sırma terlikler, başında altın, elmaslı tepelik. Tepeliğin incili püskülleri kıvrırcık kâkülleri üzerine dağılır.”

Onun oyunlarındaki toplumsal eleştiri alanları, “Kişisel zaafı bakımından yükselme tutkusu, dalkavukluk, acımasızlık, cinselliğe düşkünlük, zorbalık, dar kafalılık, bil-

gisizlik, boş inanlar... Toplumda meydana gelen aksaklıklar ise adaletsizlik, rüşvet, iltimas, yetkiyi kötüye kullanma, çıkar sağlama, halkın sömürülmesi, bilginin, sanatın hor görülmesi, mal ve can güvenliğinin olmayışı, din sömürücülüğü, sahte batı taklitçiliği, alafangalık ve çeşitli kadın sorunları” diye özetlenmiştir.

Çok evliliğin sonucu konaktaki eşler arasında eksik olmayan çekişmeler sırası geldikçe sahneye getirilmiştir: “Aynaroz Kadısı’nda Şeyhülislam Kehkeşanizade Lemi Molla’nın üç karısı Zahide, Safder ve Nurbanu Hanımlar Sürre alayını seyre gidecekleri koçu arabası yüzünden kavgaya tutuşurlar. Hepsi de ille mavi koçuya binme isteminde- dir.” Bu oyunlarda düğün ve nikâh törenlerini, eğlenceleri, farklı mesleklerle ilgili işyerlerini, konaklardaki,

Yazarın “Bir Kavuk Devrildi” adlı oyunundan bir sahne

sokaktaki yaşama biçimini görürüz. Haksızlıklar, yolsuzluklar, dine dayalı toplumda din kurallarının çıkar gözetilerek uygulanması neredeyse bütün yaşamı sardığı anlatılır:

Aynaroz Kadısı'ndaki Kadı Yakup karşısına gelen davalarda sözde şeriat hükümlerini uygular, gerçekte ise haksızları haklı çıkarır, suçsuzları mahkûm eder. Yaşayan birini yalancı tanıkla ölü diye gösterip malına el koyar. "Hulle" denilen sözde şeriata uydurulmuş dolanlı nikâh tazeleme yolunu uygular.

Karısı Eda ile kadı Yakub'un konuşmasında, böyle bir hulleyle bir mahalle baskınının kötü anıları tazelenmektedir:

"Eda- Ah söyletme...

elâlemin nikâhlı karısıyla baskın verdin.

Yakup- Eda, hâlâ o tezvirata (yalanlara) inanıyor musun?

Eda - İlahi efendi, ay aydın, gün belli. Dertlerimi tazeletme.

Yakup - Hâlâ o kanaat yahu! Herif karısını talakı selaseyle (üç kez 'Boş ol!' diyerek) boşamıştı. Hulle lazım geldi.

Eda - (Müteessirane) Ah!..

Yakup- Adamcağız Serez'de ben-den emniyetli adam bulamadığı için yalvardı, ben de ecrü mesubata (Tanrı'nın iyi işler karşılığında bağışlayacağı ödüle) nail olmak için hulleyi kabul ettim.

Eda- (İçini çeker)

Yakup- Tamam gerdeğe girdiğim

sırada bir hengâmedir koptu.

Eda- Hay efendi, sus... Vücutuma ateşler bastı.... Ah, ah...

Yakup- Serez'in ne kadar eli sopalı varsa hanenin etrafını sardılar, meselenin kühünü (gerçekte ne olduğunu) anlamadık.

Eda- Ah, sus efendi, sus... Aklıma getirme, Serez'den taşlanarak çıktık."

Dine dayanan sömürü, İmparatorluğun sınırları içindeki başka dinler için de söz konusudur.

Aynaroz Kadısı nasıl karşısına

Dine dayanan sömürü, İmparatorluğun sınırları içindeki başka dinler için de söz konusudur.

sıralanan davalıları sömürüyorsa, Manastırın Ortodoks papazları da aynı yöntemle zengin ve kimsesiz Afroditinin malına mülküne el koyar, kızı da rahibe yapıp manastıra kapatmaya kalkarlar. Afroditinin mal varlığına göz diken Kadı Yakup ise, genç kızı mahkemenin vasiliği altına alıp parasını pulunu ele geçirir.

Bağcılıkla geçinen adanın Rum halkı, ürettikleri şarapları, -Müslümanlar şaraptan vergi almadıkları için- vergiden kurtaracaklarını ummaktadır. Kadı bütün fıçılara birer tutam tuz attırır, bunlar artık sirke oldu diye vergisini alır!

Kadı Yakup İstanbul'a dönüp bacanağı şeyhülislamın konağında daha

Musahipzade Celal'in "Aynaroz Kadısı" adlı sevilen oyunu

iyi bir göreve atanmayı beklerken ardından gelen Aynaroz papazı adadaki olaylar nedeniyle patrikhaneye başvurur. Ancak mahkemede şikâyetçi papaz Gregorios'un, medresede okurken din değiştirip Aynaroz'a kaçmış bir molla olduğu ileri sürülür.

Adamcağız, canını zor kurtarır:

“İshak (Anadolu kazaskeri)- Hatırladınız mı efendim? Bundan yirmi beş sene mukaddem (önce) Süleymaniye medreselerinde tahsil-i ulûm (bilim öğrenimi) ile meşgul iken tanassur ederek (Hristiyanlığa geçerek) Aynaroz'a firar eden Abdullah efendiyi hatırladınız mı?

Nutki (Rumeli kazaskeri)- (Dikkatle bakar) Evet, evet, Abdullah efendi...

Gregorios- Yanlış efendim... benzetiyorsunuz. Ben Gregorios, babamın adı Klaros... onun babası İpsilotatos... onun babası Vlahos... onun babası

Yuvanidis Potamidis...

İshak- İnkârın faydası yok.

...

İshak- Mürtedin (din değiştirenin) davası mesmu olmaz (dinlenmez) Yakup efendi, aleyhinize ikame edilen dava sukut etti (düştü). Haydi çıkınız.”

Papaz Gregorios subaşına teslim edilir, arkasından da olup bitenin örtbas edilmesi sağlanır:

“Lemi- Subaşı'ya haber salın, ol zımmının (İslam ülkesi uyuğu, Müslüman olmayan kişinin) firarını teshil etsin (kaçmasını kolaylaştırsın), amma mahkeme harcını almadan bırakmasın.”

Kadı Yakup İstanbul'da kendisini yargılayacaklara keselerle altın dağıtıp yakasını ellerinden kurtarmıştır. Bu sıradaa şeyhülislama, kazaskerlere verilen rüşvete karşılık olmak üzere kadıya tabaka uzatılıp enfiye ikram edilmesi de yapılan işlemi sözde alış-

veriş diye göstermeyi amaçlayan başka bir “hile-i şer’iye”dir!

Musahipzade bu çok sevilen oyunundan şöyle söz eder:

“Bu piyeste dini, şeriatı hasis emellerine âlet edinen yobazlığı, hile-i şer’iyeleri, yalanları, ikiyüzlülüğü ile sahnede halka göstermek istiyordum. (...) Bir yandan da Şehir Tiyatrosu’nun temsil ettiği Avrupa’nın yüksek sanat eserlerini göre göre, birçok yönden yararlanıyordum. Hemen aynı tiyatro tekniğiyle yazıldıkları halde bunların hepsinde kendi milliyetlerine ait özellikler seziyordum. Ben de yerli, bir çerçeve içinde kendi renklerimizi

işleyerek eski gelenek göreneklerimizi gösteren levhalar çizmeye uğraştım.”

Musahipzade bu amacını gerçekleştiren, çok ince ayrıntıları sergileyerek geçmiş eleştirel gözle değerlendirilmiş, medreseden ya da enderundan yetişenlerin, sarayda yaşayanların ya da halkın dilini ustaca sahneye aktarmıştır. İmparatorluğun insan dokusu, farklı mesleklerin özellikleri, sorunları onun yapıtlarına yansımıştır. Çıkar kavgaları, boş inanlar, din sömürüsü, rüşvet, görevlilerin hak etmedikleri yerlere getirilmiş olması halk güldürüsünden beslenen bu yapıtların toplumsal içeriğini zenginleştirmiştir. •

konurertop@butundunya.com.tr

Bir YOKTAN VAROLUŞ Öyküsü

Baba: Evleneceğin kızı ben seçeceğim.

Oğul: Hayır, baba.

Baba: Senin için Bill Gates’in kızını seçtim.

Oğul: Peki, baba.

Baba: Bill Gates’e gider.

Baba: Kızınızın oğlumla evlenmesini istiyorum.

Bill Gates: Hayır. Sizin kim olduğunuzu bile bilmiyorum.

Baba: Oğlum Dünya Bankası’nda CEO’dur.

Bill Gates: Peki... Bir plan yapıp çocukları tanıştıralım.

Baba: Dünya Bankası Başkanı’na gider:

Baba: Oğlumu Dünya Bankası’na CEO olarak almanızı istiyorum.

Başkan: Hayır, böyle şey olmaz.

Baba: Oğlum Bill Gates’in damadıdır.

Başkan: Hımmm...

Peki... Hemen başlasın işe.

Gönderi: ÖZLENEN ÖZDOĞANOĞLU

TIP DÜNYASINDAN KISA KISA

Prof. Dr. Yürük İyriböz

Geçmiş ve gelecek

Gecmişi anmayı sevenler gelecek hakkında konuşmaktan da hoşlanırlar.

Erken bunama ve Tarçın

Bol tarçın tüketmek erken bunamayı önleyebilir.

BEBEK DİŞLERİ

Diş çıkarmak çocuklarda yüksek ateşe neden olmaz.

FRUKTOZ

Yiyecek ve sodalarda bulunan yüksek miktarlarda fruktoz, yüksek kan basıncına neden olur.

Fosforik asit

Köpüklü içeceklerde köpük yapması için kullanılan fosforik asit idrar yoluyla kalsiyum kaybına neden olur.

Bel ağrısı

Sürekli bel ağrıları beynin bazı bölümlerinin zayıflamasına ve bilinç kayıplarına neden olabilir.

Acı biber kremi

Akupunktur ve acı biber kremleri vücudun doğal ağrı kesici salgısını artırır.

KIZILCIK ŞURUBU

Kızılciik şurubu kadın idrar yollarındaki enfeksiyon tedavisinde antibiyotikler kadar etkilidir.

Felç geçirenlerin kolesterol düşürücü ilaç almaları hastalığın ağırlaşmasına neden olur.

Mide yanması için kullanılan Prilosec, Prevacid, Nexium gibi ilaçlar kemik kırılması riskini artırır.

Yara

Yazan : REFİK HALİD KARAY

“Gurbet Hikayeleri”

Güneş çoktan batmıştı; fakat çiftlik yine sabah oluyormuş gibi coşkunluğunu kaybetmeyen bir aydınlık içinde, kuş cıvıltılarıyla dolu, gölgesiz, üzüntüsüzdü.

Sıcak iklimlerin akşamlarında, aslında bizim sabahları duyduğumuz bir gönül açıklığı, daha doğrusu, bir yaşama, rahata giriş mutluluğu vardır. Gözlerimizin çiğ ışıktan ve göğsümüzün nefes darlığından kurtulacağını düşünerek birşeyler yapmak, bir sevke hazırlanmak istersiniz. >>

Ben de emir erine dam üstünde nargilemi hazırlatmış, kahvemi bekliyordum; birden avluya dört atlı girdi, dört silahlı Bedevi... Bu dediğim tarihte Sultan Hamid'-

in Suriye'deki çöl çiftliklerinden birinde müdürdüm. O zamanlar böyle yerlere subaylardan kâhya, askerlerden koruyucu gönderilirdi; aşiret Araplarının akınlarına karşı koymak için.

Gelenlerin en yaşlısı, kısağından inip, karşıma dikildi. Sordum:

"Hayrola, ya Şeyh?.."

Sorun her zaman olan işlerden:

İki aşiret, bir gazve (aşiretler arasındaki dinsel kökenli baskınlar) sırasında çarpışmışlar, bu dört kişi güç bela baskından kurtulup, bana sığınmış, geceyi geçirmek istiyorlar. Dördü de silahlarını bırakıp çevreme, damın toprak zeminine çömeldiler. Yaşlısı maşlahlıydı; öbürleri sadece birer entari giymişlerdi; abanoz saçları upuzun, örülü ve cıvı yağlıydı; kulaklarından demir halkalar sarkıyordu.

Bunlar konuşmuyorlardı; dişleri bembeyaz ve gözleri simsiyah parlayarak bizi dikkatle dinliyorlardı. Ne konuşacaktık? Şammar aşiretinin kaç çadırı, Hadidi'lerin kaç koyunu vardı?..

Bir aralık karşımdaki gencin birisi hafifçe inledi. Şeyh sordu: "Hasta mısın?"

"Hayır!"

"Yaralı mısın?"

"Sanırım..."

Ve omuzunu işaret etti.

Eve seslenip feneri getirttim. Oralarda fener ve lamba ancak böyle işlerde, önemli nedenler oldukça kullanılır. Ay olmasa da yıldızlar yakından fırıl다şır; yıldızlar

bile örtülse, gene gökte, ışık yerine geçen cila parlar. Bedevi'nin sırtına baktık, sol tarafından bir kurşun yemiş. Tam, içine sızmış olacak ki, entarisi boyanmamış. Alnız yaranın ağzında, kurumuş kahve telvesini andıran pıhtılar birikmiş; güneşten kerpiç kesmiş olan pah pıhtıları...

“Kurşun içeride kalmış” dedim.

Şeyh başıyla doğruladı. Sonra hiçbir şey demeden erin elinden feneri aldı, avluya indi. Yere eğilmiş, uzun uzun birşeyler aradığını yukarıdan görüyorduk. Neden sonra geldi:

yoruz. Yaralının sırtından entarisini çektiler. Şeyh benden çakımı istedi ve uzun ağzını açıp, birden yaranın içine daldırdı. Bir kavunun bereli, acı yerini oyup nasıl atarsak, öyle yaptı.

Fakat bu parçanın lifleri gövdeden tam ayrılmamıştı ki, çektiği zaman çıkmadı; altından lastik bağlara takılı imiş gibi çakının ucundan kayıp, tekrar yaradaki yerine girdi. Çekip koparmak gerekmişti; hem de epeyce asılarak. Yaralı “Of” bile demedi; sadece omzunu şöyle bir sinek konmuş gibi oy-

Bir çürük değnek parçası ve pis bir paçavra ile... Yoğurt süzdüğümüz eski, yırtık torbadan atılmış bir parça... Bu paçavrayı değneye iyice, sıkıca sardı, dişleriyle bir de düğüm yaptı.

“Zeytinyağı bulunur mu?”

“Olacak...”

Gençlerden birine döndü, birşeyler söyledi. O, aşağıya indikten sonra burnuma mutfaktan yanan, tavada yakılan bir zeytinyağı kokusu geliyordu. Anladım ki bir ameliyata hazırlanı-

natmıştı. Şeyh buna bile kızdı:

“Ayıp!” dedi. Genç taş kesildi.

Şimdi Şeyh'in iki parmağı -kirli, kara tırnaklı, sıska parmakları- yaranın içine paslı bir kısıkaç, bir kerpeten gibi sokulmuştu. Kurşunu bulmuş, yakalamış olacaktı ki yerinden oynatmak için, tıpkı çekişsiz ve kesersiz nasıl bir tahtadan çivi çıkarmaya uğraşırsak öyle, iki tarafa sallamaya, ırgalamaya başladı. Sonra бүktü... Sağa бүktü, sola бүktü. Her бүküşünden yaradan

koyu, kalın bir kan tabakası kabarıyordu. Sönük petrol ışığının altında katran gibi görünen ve sıcaklığı duyulan bir kan tabakası...

Sade sıcaklığı değil, öğürtücü kokusunu da duyuyordum. Çocukluğumun kurban bayramı kokusu!

Şeyh, yere ayaklarımızın altına bıraktığı deminki tıkacı eline aldı, ben gözlerimi istemeyerek kapadım.

Açtığı zaman bu tıkaç yarının içindeydi; belli ki biraz güçlükle girmişti, zor işliyordu.

İşliyordu diyorum çünkü, Şeyh'in acımasız eli bunu taş ocaklarında barut

REFİK HALİD KARAY

1888 yılında Beylerbeyi'nde doğdu. Galatasaray Sultanisi ve Mekteb-i Hukuk'ta okudu. Meşrutiyet sıralarında gazeteciliğe başladı. Fecr-i Ati edebiyat topluluğunun kurucularındandır. Siyasal yazıları sonucu beş yıl Anadolu'nun çeşitli illerine sürgün olarak gönderildi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İstanbul'a döndü, Robert Koleji'de öğretmenlik, Sabah gazetesi başyazarlığı ve Posta Telgraf Idaresi'nin ilk Genel Müdürü oldu. Aydede mizah dergisini çıkardı. Siyasal davranışları sonunda ülkeden ayrılmak zorunda kaldı, Halep'e yerleşti. Orada Vahdet isimli bir gazete yayımladı. Hatay'ın Türkiye'ye bağlanmasında yazıları ve çalışmalarıyla önemli katkıları olmuştur. 1938 yılında yurda döndü, çeşitli dergi ve gazetelerde yazılar yazdı, 20 roman yayımladı. 1965 yılında yaşamını yitiren Refik Halid Karay, modern Türk edebiyatının temel taşlarından biridir.

deliği açanların küsküsü gibi sert, delikanlının granit sırtına, daldırıp daldırıp çıkarıyor ve her çıkarışında çevresine kan, pıhtı zifosu serpiştiriyordu.

Bir aralık kan fazlaştı. Tıkanmış bir musluk yalağına nasıl bir tel veya değnek soktuğunuz zaman aşağıdan yer bulamayan su taşarsa, öyle yalak-sız bir kan kabartısı...

Bu kan yavaş yavaş azaldı, duruldu, kesildi. O zaman Şeyh yaralıya ilk kez sevecenlikle:

"Sabret evlat!" dedi.

Bedevi genci cevap vermedi.

"Gık!" demedi, hatta kımıldamadı, tek bir kası bile titremedi. Anladım ki müthiş birşey olacak!

Bu iş de oldu:

İsli tavasıyla kaynar zeytinyağını getirmişlerdi; yağ pek ustalıklı bir şekilde, bir damla etrafa sıçratılmadan, dar ağızlı bir şişeye hunisiz sıvı aktarılır gibi, yaraya ağır ağır boşaltıldı. Zavallı Bedevi buna da dayanmaya çalıştı. Fakat sonunda bir:

"Ya Allah!" dedi, dizüstü çöktü.

Ben bozuk Arapçamla, ora diline benzeterek, "Öldü" anlamına:

"Mut!" diye haykırdım.

Şeyh cevap verdi:

"Halas!" (Kurtuldu).

Ertesi sabah uyandığım vakit avluda dört at ve dört Bedevi duruyordu. Gazveciler veda ve teşekkür için beni bekliyorlar.

Yaralı belki solgundu, süzüktü, ateş içindeydi. Fakat bu Bedeviler'in rengini, durumunu sezmek o kadar güçtür ki... Elimi öptü, yalnız şunu söyledi:

“Şu bindiğim kısırağım gebedir, yavrusu senindir.”

Kısırağına atlarken ona kimse yardım etmedi. Arkalarından baktım. Dördü de dik, dinç görünüyorlardı, dördü de keyifli gibi idiler. Ben kızıl kanlı, yaraya dökülünce yanık et kokusu veren kaynar zeytinyağını düşünüyor, dişlerimi sıkıyordum.

**

Siz o tayı görmeliydiniz... Ha, söylemeyi unuttum. Olaydan üç yıl sonra ben çiftlikte yokken bir Bedevi gelip bir tay bırakmış.

“Paşa’ya söz vermiştim, kendisi bilir” demiş, gitmiş.

Paşa dediği benim... Daha o zaman teğmendim. Fakat Bedevi’nin gözüne bir Türk subayı her zaman, Paşa’dır. •

* İnkılap Kitabevi

SIHIRBAZ

Sihirbaz, turistik bir gemide çalışıyordu. İzleyiciler her hafta değiştiği için, sihirbaz da her defasında aynı numaraları yapabiliyordu. Ancak bir sorun vardı: Kaptanın papağanı her hafta sihirbazın şovunu izliyor ve her numarasını nasıl yaptığını anlıyordu.

Sihirbaz, yine bir gün bir gösterinin tam ortasındaiken, papağan “Bakın bu aynı şapka değil!” diye bağırdı. Papağan, şaşkınlıkla kendisine yönelen izleyicilere seslenmeyi sürdürdü: “Bakın çiçekleri masanın altında saklıyor.”

Sihirbaz da şaşkına dönmüştü ama papağan devam ediyordu: “Hey, acaba neden tüm kartlar maça as?”

Sihirbaz sinirlenmişti ama yapacak bir şeyi de yoktu. O, sonuçta kaptanın papağanıydı...

Ve bir gün gemi battı. Sihirbaz kendini bir tahtanın üzerinde denizin ortasında buluverdi. Kadere bakın ki, papağan da sihirbazın hemen karşısında, başka bir tahtanın üzerinde duruyordu. Birbirlerine kızgın kızgın baktılar ama hiçbir şey söylemediler. Bu böylece birkaç gün devam etti.

Ve dördüncü gün artık papağan geri adım attı:

“Tamam, pes ediyorum. Ama şu lanet olası gemi nerede?”

Akıllı Asker

Komutan ere sorar:

"Söyle bakalım, cephanelik önünde nöbet tutuyorsun, birden cephanelik infilak etti, ne yaparsın?"

"Herkesin duyması için havaya bir el ateş ederim komutanım!"

Hazırlayan: BİRSEN ERKUTUN

1-Falih Rıfık Atay'ın, tarih ve toplumsal olaylara dayanarak Atatürk'ü anlattığı eserinin adı nedir?
a-Kurtuluş b-Çankaya
c-Selanik d-Dolmabahçe

2-Osmanlılar'da kapıkulu süvarilerinin oğullarına ne ad verilir?
a-Velediş b-Mülazım
c-Kapıcı d-Mevali

3-Eski medeniyetlere ait paraları inceleyen bilim dalı nedir?
a-Nüvizmatik
b-Paleografi
c-Heraldik
d-Antropoloji

4-Güneydoğu Asya Ülkeler Birliği'nin kısa adı nedir?
a-ASPAC b-APEC
c-EAC d-ASEAN

5-Almanlar tarafından İkinci Dünya Savaşı sırasında kurulan Auschwitz-Birkenau (Nazi Toplama Kampları) hangi ülkenin sınırları içindedir?
a-Macaristan
b-Almanya
c-Polonya
d-Avusturya

6-Aruz ölçüsünde açık heceyi kapalı hece yaparak, heceyi kalıba uydurmak için uygulanan hataya ne denir?
a-Ulama b-Vezin
c-İmale d-Zihaf

7-Akseki, Elmalı ve Demre hangi ilimizin ilçeleridir?
a-Konya b-Antalya
c-Mersin d-Muğla

8-Kanun-ı Esasi (İlk Türk Anayasası) ne zaman ilan edildi?
a-1876 b-1923
c-1881 d-1912

9-Fransız edebiyatının en ünlü eserlerinden 'Denemeler' kime aittir?
a-La Fontaine b-Moliere
c-Montaigne d-Lamartine

10-Demirin açıkta kaldığında paslanmasını sağlayan madde nedir?
a-Hidrojen b-Kükürt
c-Azot d-Oksijen

11-İlk Kuvayı Milliye birliklerini ve Batı Cephesini kuran cemiyet hangisidir?
a-Reddi İlhak Cemiyeti
b-İstihlası Vatan Cemiyeti
c-Milli Kongre Cemiyeti
d-Mavri Mira Cemiyeti

12-Afrika kıtasında yer alan en yüksek dağ hangisidir?
a-Everest b-Kilimanjaro
c-Tibet d-Nimba

13-Almanya 2006'dan önce hangi yılda FIFA Dünya Kupasına ev sahipliği yapmıştır?
a-1962 b-1970
c-1974 d-1982

14-Devlet protokolünde Cumhurbaşkanından sonra protokolün ikinci sırasında kim gelir?
a-Başbakan
b-TBMM Başkanı
c-Genel Kurmay Başkanı
d-Dışişleri Bakanı

15-Kapitalizmin babası olarak bilinen ekonomist kimdir?
a-David Ricardo
b-Max Weber
c-Friedrich Hayek
d-Adam Smith

16-Siyasi otoritenin genellikle miras yolu ile bir kişinin üzerinde toplandığı devlet düzeni hangisidir?
a-Oligarşi b-Monarşi
c-Tiranlık d-Aristokrasi

17-İlk nüfus sayımı hangi padişah döneminde yapılmıştı?
a-II. Mehmet
b-III. Selim
c-IV. Murat
d-II. Mahmut

18-'Kişinev' hangi ülkenin başkentidir?
a-Ukrayna
b-Letonya
c-Moldova
d-Beyaz Rusya

TÜRK DİLİ

Orhan Velidedeoğlu

Konuşma

“Ağzı olan konuşuyor...”

Geçen yıl politikacılarca pek tutulan bu söz, bir gerçeğin anlatımıdır; canlı, devinimli ve duyarlı tüm hayvan türleri ağızlarıyla konuşur. Konuşma, bir anlaşma aracıdır. Kimi hayvan, içgüdüsel olarak ötüşerek; kimi, kendilerince anlamlı sesler çıkararak anlaşır. “İnsan-ı nâtık” (konuşan havan) denilen insan da “insan gibi” konuşarak anlaşır. Papağana da bazı sözcükleri öğretirsiniz, konuşur; konuşur amma...

Fuzulî (... - 1556) diyor ki, Papağana sözcükleri ne kadar öğretirsen

öğret, sözü insan sözüne benzer ama özünde yine kuştur; sesinde insanca duygu içtenlik ve bilinç olamaz:

Eylesen tâtiye tâ'lim-i edâ-yı kelimât

Sözü insan olur amma, özü insan olamaz...

İnsanı insanlaştıran konuşmasının biçimidir: “Üslub-u beyan, aynıyla insan.”

Konuşmaktan amaç, anlaşmak ve anlaşılmasıdır. Ne diyordu **Moliere**:

“Eğer bizi anlamışlarsa bu, güzel

konuştuğumuzun delilidir.”

Güzel konuşmada aranılan en önemli özellik, edebî olması değil, edepli olmasıdır...

Denir ki: İnsan, insanlığının ayırına vardığı dönemi izleyen çağlarda önce düşünme yeteneğini geliştirdi; çevresindeki insanların bağırışlarını, hayvanların haykırışlarını, doğanın seslerini dinleyerek değerlendirdi.

Sonra, bulgu ve düşüncelerini diğer insanlara iletme, onlarla iletişim kurma gereğini duyduğunda, bu seslerden ve işaretlerden yararlanarak konuşmasını geliştirdi. Böylece söz, insanı diğer hayvanlardan ayıran en belirleyici özellik oldu.

O günlerden bu yana insan zekâsının gelişmesinde önemli yeri olan konuşma, teknolojinin hızla geliştiği çağımızda, iletişim araçlarındaki akıl almaz gelişmeye karşın değerini daha da arttırarak koruyor.

Demokratik ülkelerin çoğaldığı bir çağda yaşıyoruz.

Demokrasi, güzel konuşmanın beşiğidir.

Demokrasi, etkili söz söyleyen, güzel konuşan liderlerin rejimidir.

Bugün, kişinin toplumdaki yeri ne olursa olsun; bir lider, bir politikacı, bir yönetici, hatta sade bir vatandaş... Çevresinde, uğraşısında başarılı ve saygın kişi olmak; duygularını, düşüncelerini, bilgilerini başkalarıyla paylaşmak ve kabul ettirmek istiyorsa canlı, heyecanlı, inandırıcı konuşmalı; konuşmasını sanat haline getirmelidir. Konuşmanın değerini bilen ve ona çok önem veren eski Romalılar:

Caput artis: Dicere demişler (İlk güzel sanat konuşmadır).

İranlı şair ve dil bilgini, ünlü mutasavvıf **Molla Câmi** (Câm 1414-Herat 1492) de *Söz gibi ahenkli ve ölçülü bir güzel yoktur*, der.

Başarılı bir konuşmada en etkin öğe, konuşmacının kendisidir. Ancak, toplum önünde konuşmaya alışmamış kişiler böyle bir durumla karşılaştıklarında paniğe kapılırlar. Bunlar doğal korkulardır; esinlemelerle (telkin), uygulamalarla ve ‘özgüven kazanma’ çalışmalarıyla giderilir. Unutulmamalı ki, “Önemli girişimler için en gerekli şey özgüvendir.” **Samuel Johnson** (1709-1784)

İngiltere’nin ünlü konuşmacılarından **Lloyd George** (1863-1945) der ki: “Toplum karşısında yapmak zorunda kaldığım ilk konuşmamda dilim damağıma yapıştı, söz söyleyemez oldum.”

Amerikalı ünlü konuşmacılardan **Daniel Webster** de anılarında, bir zamanlar toplum önünde konuşmaktan çok korktuğunu; helecانından ağladığı zamanlar olduğunu yazar.

Korkuyu yenip helecان(*) azaltmak için kişi kendisini yüreklendirmeli, heyecanını kamçılmalı. Helecان bastıran güç heyecandır; konuşma isteği ve coşkusu... Konuşma yapmak için on kilometre öteden koşar adım gelmeyi göze alıracak kadar güçlü bir istek ve coşku...

İnsanların kendi kendine iyi düşünceler aşılayarak pek çok hastalığı yenebileceğini savunan Fransız tıp

adamı **Emile Coue** (1857-1926), “Bir şeyi yapabileceğinize kendinizi inan-dırırsanız, ne kadar güç olursa olsun, onu başarabilirsiniz. Fakat en basit bir işi bile yapamayacağınızı sanırsanız onu yapmaya olanak kalmaz ve küçük tepelikler bile karşınıza aşılabilir dağlar gibi dikilir” diyor.

“Başarının gizi, kendine güven-mektir. Kendisine gerçekten güvenen kişi için aşılamayacak engel olamaz.”
Goethe (1749-1832)

Güzel, etkili konuşmanın önemli bir koşulu, kişinin kültürel gelişimidir. Konuşma, kişinin aynasıdır. “Konuş ki, sana kim olduğunu söyleyeyim” denir.

Bir konuşmanın değeri, dinleyiciye ne verdiği ile ölçülür; verebilmek

içinse dolmak gerekir. Dolmak için de çok okumalı, çok dinlemeli, çok araştırmalı...

Yazar olmak isteyen **Alexandre Dumas** (1802 -1870), 18 yaşında Paris’e gider. “Yazar nasıl olunur” diye danıştığı kişilerden doyurucu yanıt alamaz. Bir gün gittiği tiyatrodaki yaşlı bir adamın yanına oturur. Oyun bittiğinde herkes alkışlarken yaşlı adam “Yuuh!” diye bağırınca Dumas, nedenini sorar. Yanıt ilginçtir:

“Bu oyunun yazarı benim. Herkesin alkışladığı yerde insanın kendisini yuhalaması ne büyük zevktir...”

Dumas, adamı bırakmaz ve iyi bir yazar olabilmek için ne yapılması gerektiğini sorar.

Yanıt: Dolmadan boşalma olmaz; dol ki, boşalsın...

Dumas bu öneriyi benimser, kendini okumaya ve araştırmaya verir... Ve öyle bir zaman gelir ki, ‘karşısına aldığı üç sekreterine, aynı anda, üç ayrı roman yazdıran adam’ olarak ünlenir.

Dumas, artık boşalarak değil, taşarak 68 yıllık yaşamına üç yüze yakın roman sığdıracaktır.

Bir insan ne kadar doluyorsa o kadar uzun mu konuşur? Hayır!

Dolu adam bilir ki, en güzel konuşma en kısa olanıdır.

Eskilerin deyimiyle

Ünlü İngiliz konuşmacılarından Lloyd George: “Toplum karşısında yapmak zorunda kaldığım ilk konuşmamda dilim damağıma yapıştı, söz söyleyemez oldum.”

Çok güçlü bir konuşmacı olan Atatürk'ün emir ve sözleri ne kadar kapsamlı, anlamlı ve heyecan vericidir.

bir konuşma “efradını câmi, ağıyarını mâni” olmalı, gerekli bilgileri kapsamlı, gereksizleri engellemeli.

Tarihte iz bırakan konuşmalar akla, mantığa seslenen; kalbe işleyen konuşmalardır: Bilgi ağırlığıyla akla, düşün düzeyi ile mantığa, duygusal yoğunluğu ile kalbe yönelmelidir.

Çok güçlü bir konuşmacı olan Atatürk'ün şu emir ve sözleri ne kadar kapsamlı, anlamlı ve heyecan vericidir:

“Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir; ileri!..”

“Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sathı bütün vatanıdır.”

“Ey yükselen yeni kuşak! Gelecek sizindir; Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak sizlersiniz!”

(*) 1- **Kâmûs-ı Türkî** (Şemseddin Sâmî, 1900):

Halecân (Arapça) Titreme, oynama, çarpınma [*Başlıca, yürek oynaması hakkında kullanılır*]. Halecâna uğradım. Halecân-ı kalp (kalp çarpıntısı).

Heyecân (Arapça) İçte beliren kıpırdanma ve dalgalanma, coşma, coşkunluk:

Bir sözle heyecâna geldi...

2-1935 yılında yayımlanan “Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu”nda:

Halecân: Çarpıntı,

Heyecan: Coşma, coşkunluk;

3-1944 yılında Türk Dil Kurumunca yayımlanan ilk “Türkçe Sözlük” te:

Halecan Ar. i. Yürek çarpıntısı, çarpıntı,

Heyecan Ar.i. 1. Duyguların bir tepki halinde şiddetlenmesi. Heyecan duymak, heyecan vermek, heyecana gelmek. 2. Coşma hali. Halk heyecan içinde.

Biçiminde tanımlanırken yine aynı kurumun 1965 yayımı “Yeni İmlâ Kılavuzu”nda halecan sözcüğü, İstanbul ağzı dikkate alınarak, helecan’a dönüştürülmüş ve sonraki bütün sözlüklerde bu yazılımla yer almıştır.

4- **Türkçe Sözlük** (Dil Derneği 2005):

Helecan a. Ar. Yürekçarpıntısı, çarpıntı.

Heyecan a. Ar. I. Sevinç, korku, kızgınlık, üzüntü, kıskançlık, sevgi gibi nedenlerle ortaya çıkan güçlü ve geçici duygu durumu:

Ağzını açıp nefes almasa heyecandan düşüp ölecekti. (B.Yıldız)

II. Coşku: *Nerede o günler, o şevk, o heyecan?*

5- **Güncel Türkçe Sözlük** (Yeni-Türk Dil Kurumu 2006):

Helecan i. (Arapça halecan) Kalp çarpıntısı, çarpıntı. “*Kalbim bu iki duygunun helecanıyla çarpıyordu*” Y. K. Karaosmanoğlu

Heyecan (Arapça heyecân) Sevinç, korku [?], kızgınlık[?], üzüntü[?], kıskançlık[?], sevgi vb. sebeple ortaya çıkan güçlü ve geçici duygu durumu.

(Felsefe) Coşku: “*Halk heyecan içinde...*”

6- **İngilizce**: Helecan, anxiety;

Heyecan, enthusiasm.

Fransızca: Helecan, emotion; Heyecan, enthousiasme

Eskilerin “şevk ve heyecan” biçiminde vurguladıkları bu büyümlü kuvvetin Batı dillerinde, örneğin İngilizcede karşılığı olan enthusiasm (şevk, gayret, sanat aşkı, sanatkârın ulvî ilhamı), “Theos” (tanrı) sözcüğünden türetilmiştir; “içimizdeki ilahî kudret” demektir.

Heyecan (ruhi coşkunluk). İnsana bir iş yapma, bir eser yaratma coşkusu veren, onu güdüleyen (motive eden) itici güç, başarıma güdüsüdür.

Heyecanını yitiren sanatçı eser yaratamaz.

Arapçada “vecde gelmek” sözü, heyecan, hayranlık, sevgi vb. ile coşarak kendinden geçme anlamındadır. Michelangelo (1475-1564)’nın, çok beğendiği yapıtı Musa heykeli karşısında vecde gelip ‘Kalk, yürü!..’ diyerek çekicini heykele fırlatması, ondaki vecdin, heyecanın doruğa ulaşmasıdır.

Helecan ise, korkudan kaynaklanan ve kişinin olumlu girişimlerini, başarılarını engelleyen yürek çarpıntısı, beden titremesidir.

Ne var ki, güncel sözlüklerimizde, bu iki sözcüğün tanımlarının karıştırılması; başlıca da heyecan sözcüğünün tanımına, yanlış olarak, “korku” sözcüğünün eklenmesi, helecan sözcüğünü kullanımdan düşürmekte ve sözcük kaybına neden olmaktadır. •

orhanvelidedeoglu@butundunya.com.tr

Unutulmaz anılarla dolu ve başarılarla geçen bir sürecin taçlandırılmasıdır jübileler.

Ünlü bir sporcunun, ülkesi adına mükemmel işler imza atmış bürokratin ya da akademisyenin yaş hanesindeki rakamsal birikimler ak saçlarla kol kola yürür gider jübilelere. Tribünlere doluğan sevdalıların göz pınarlarından dökülen yaşlar ile jübile yapan sporcunun üzüntüsü, bir daha izleyememe ve bir daha izlettirememе deltasında kucaklaşarak, bir seveda masalının hüüzün veren finali gibi sonlanır. Unutulmaz kareler yansır jübile dediğimiz final zamanlarında.

Türk Futbolu'nun gelmiş geçmiş en büyük oyuncularında yer alan

Metin Oktay ile Can Bartu'nun forma değiştirerek jübile sunumu, sonsuza dek yaşayacak Galatasaray Fenerbahçe rekabetinin fair play görüntüleridir.

Can Bartu ve Metin Oktay

Kral Oktay'ın, Sinyor Bartu'ya sarı kırmızı renklerden oluşan 10 numaralı formasını uzatırken, Bartu'nun da sarı lacivertli renklerle bezenmiş Fenerbahçe formasını Oktay'a sunumu sırasındaki tebessümler yaşanması çok zor bir duygunun sararmayacak bir fotoğrafıdır.

Bobby Charlton

Manchester United'in gelmiş geçmiş en büyük oyuncularından Bobby Charlton'un jübilesi sırasında tam üç kez ortadan kayboluşu, tanrıya şükretmek için kiliseye gitmesindendi.

Manchester United takımının İtalya'nın Torino kentine yakınlarında geçirdiği uçak kazasından kurtulan Bobby Charlton'un yaşamındaki şükür duaları adı jübile olan bir final gecesinde de tanrının evine dek uzanmıştı. Ünlü İngiliz oyuncu jübileden hemen sonra Londra'dan Torino'ya kalkan ilk uçağa bindi, ölen takım arkadaşları için bir kez daha dua etti.

Olimpiyat Şampiyonu güreşçimiz Bayram Şit Ankara Esenboğa Hava Limanı yolu üzerindeki çiftliğinde eski takım arkadaşları, öğrencileri, spor camiasının tanınmış kişilerini davet ederek ilginç bir jübile yaptı. Denizlili

Şit'in jübilesinde özel eğitilmiş bir Denizli horozu kısa aralıklarla ve değişik sesler çıkarak öttü.

Futbolumuzun en önemli isimlerinden Fatih Terim'in jübilesi ise görkemliydi. Stada gökten süzülerek helikopterle inen Terim'in, fikir babası Fenerbahçe'nin unutulmaz başkanı Ali Şen'di. Yıllar sonra yeniden Galatasaray'a teknik direktörü o yıllarda bir ilki gerçekleştirmişti.

Beşiktaş'ın ünlü oyuncularından kaptan Samet Aybaba jübilesinde Türk siyasi hayatının önemli kilometre taşlarından Turgut Özal'ın eşi Beşiktaş'lı Semra Özal da vardı. Aybaba'nın tribünlere çıkarak bayan Özal'ın elini öpmesi jübile tarihimizin bu tür kulvarından bir ilk olarak belleklere yerleşti.

Amerikalı ağır siklet boksör Mike Tyson'un jübile hazırlığı ise yarım kaldı. Onyediyli yaşındaki bir kızı alıkoymaktan demir parmaklıkların arkasına gönderilen şampiyonun hapishaneden gönderdiği ileti liginçti, "Yaşımın jübile yapacak dek büyük olmadığını anımsadım. Bu sevimsiz son gösteriyi

Mehmet Özdemir (Şifo Mehmet)

ileri bir tarihe erteliyorum.

Beşiktaş'ın Şifo lakaplı oyuncusu Mehmet Özdemir'in jübilesi elde edilecek gelirin lösemili çocuklara verilecek olması nedeniyle duygusal ağırlıklı oldu. Şifo'nun jübile öncesi ve sonrasında yardıma muhtaç çocuklara verdiği maddi ve manevi hizmetler unutulmadı.

Jübileler. Yaşamın son noktası değil ama aktivitenin, gösteri sanatının final oyunu. Semt sahalarına kurulu sahnelerde başlayan galaların, neon ışıklarıyla göz kamaştıran izleyicisi çok ve sessizliğin olmadığı bir dünyaya son bakış.

Jübileler. Yıllarca verilen bir emeğe gönderilen final alkışları. Kendine özgü bir sonun değişik boyutlardaki sonlandırılması. Forma değiştirerek ebedi dostluğu simgeleyen ezeli rakiplerin harika oyuncuları.

Yaşadığına şükreden bir ünlü oyuncunun tanrının evine sığınma isteği. Ve gökten helikopterle sihirli küreye veda eden ilginç bir uygulama.

Jübileler. Aktif alanda kazanılanların bir geceye sığdırılması gibi bir şey; bir varmış bir yokmuş misali. •

metingoren@butundunya.com.tr

Düşmanınız Dostunuz Olsun

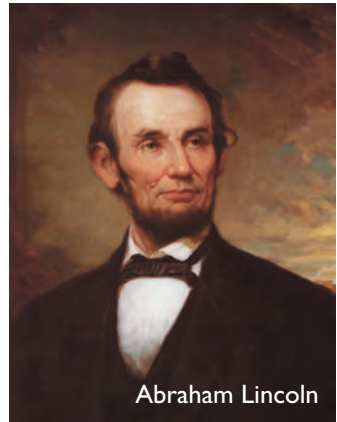
Amerika Birleşik Devletleri'nin beşinci Başkanı Abraham Lincoln, düşmanlarından söz ederken, çok yumuşak bir dil kullanırdı. Onun bu davranışını hoşgörüyü karşılamayan dostlarından biri birgün dayanamadı, başkanı uyardı:

"Düşmanlarınızı yok edebilecek güce sahip olduğunuzu biliyoruz" dedi. "Bu gücünüze karşın onları sanki dostlarımız gibi görmenizi bir türlü anlayamıyoruz."

Lincoln, dostuna şöyle karşılık verdi:

"Düşmanlarımızı kendimize dost etmekle, onları zaten yok etmiş oluyor muyuz?" •

Gönderi: NURCAN SÜR

Abraham Lincoln

Yalnızlığın Kolay, Çok Kolay Tedavisi

STEVE GOODIER
Richness
of the Heart

İnsanlar kimi zaman, tuhaf şeyler yapıyorlar! Bir adamın, hastaneye kaldırılmasını gerektirecek denli bozuk para yuttuğunu ve bunu bilinçli olarak yaptığını duymuştum. Merak ettim. Bunun ardında kesinlikle bir neden olmalıydı. Ve üstelik bu neden geçerli bir neden olmalıydı. Ne olabilirdi bu?

Bu soru, bozuk para yiyen adamın kendisine sorulduğunda, konu açıklığa kavuştu. Onun yanıtı şöyleydi:

"Hastaneye kaldırıldığım zaman hastabakıcılar, hemşireler ve doktorlardan gördüğüm ilgi ve yakınlık çok hoşuma gidiyor."

Çoğumuz gibi, o adam da yalnızdı. Ve hastanede gördüğü ilgi ona, yalnızlığını unutturuyordu.

Bir başka yaşlı adam daha tanıyorum. "Yaşamın en büyük yükü nedir?" sorusuna, şöyle yanıt vermişti:

"Taşıyacak hiçbir yükün olmaması..."

Yalnızlığın en etkin tedavisi, kişinin taşıyacak bir yükünün olmasıdır. Yalnız olduklarını bildiğiniz kişileri

arada sırada ziyaret edip, onlarla konuşun... Kendileri için birşeyler yapabileceğiniz, size gereksinim duyabilecek kişileri bulup, onların sorunlarını dinleyin... Göreceksiniz, başka kişilerin yükünü taşımaya yardım etmeniz, aslında sizin yükünüzü de hafifletecektir.

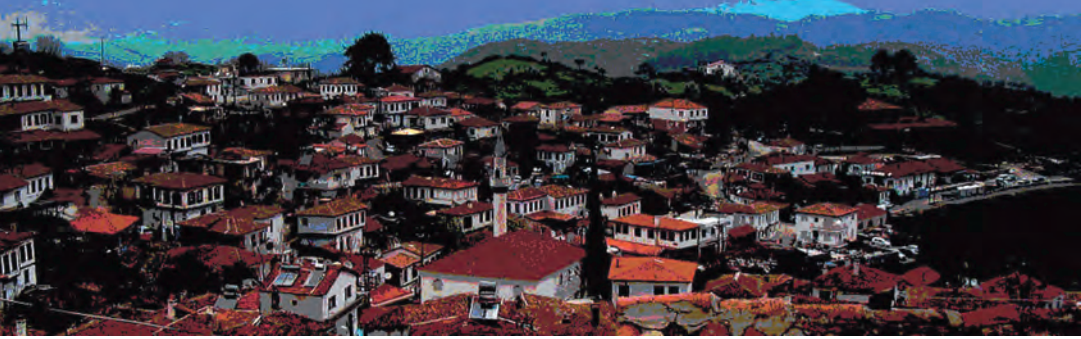
Yaşamımızın çeşitli dönemlerinde, hepimiz acı çekmişizdir. Hepimizin, bir ya da birkaç yenilgi deneyimimiz vardır. İşte o zamanlarda da yalnızızdır. Kişi yalnızca, yaşlandığında, çevresindekiler birer birer yok olmaya başladığında düşmez yalnızlığın kuyusuna... Bir dost gülüşüne, bir dost elinin sıcaklığına gereksinim duyduğu her an, yalnızlığının ortasındadır kişi.

Çevrenizden bir gülümsemenizi, bir "Merhaba"nızı esirgemeyin... Öyle büyük işler başarıyor ki o bir "Merhaba" ile bir gülümseme... Kişiyi, bozuk para yutmak zorunda kalmaktan bile kurtarabilirsiniz, çevrenize dağıtacağınız bu kadarcık ilginizle bile...•

Gönderi: ŞEREF YORGANCI

Kasabamız Yaşam Öykümüzdür

“Kasabanız, sizin yaşam öykünüzdür,” dedi bilge biri.

Kendi kendime, “Eğer doğrusu bu, hangi kasabamız?” diye düşündüm. Usuma ilk takılınsa, çocukluğumun kasabası oldu.

O günlerde, oyuna düşkün okumuşlar, koca bir çukur içine oturmuş, dört bir yanında locaları, oturma basamakları ve ortada sahnesi olan altı yedi bin kişilik dev bir açık hava ti-

yatrosuna benzetirlerdi kasabamı. Yamaç yukarı tırmanıp birbirine abanır-casına üst üste binmiş yontma taş evlerini, oynanan bir oyunu izleyen, seyirci tutarlardı. Çevrende bir çizgi oluşturmalarına bakıp onlara içten gelen bir saygı duyarlardı. Düz, toprak renkli damların aralarından zorla boy gösteren iğde, akasya, dut gibi kimi ağaçları ve de evlerin avlularında kol

İncedere'nin adı dillere destandı. Kışın delirip azgınlaşır, sel sularını bahçelerin, evlerin içine kadar salar; yazın öfkesi diner, durulur, içine çekilirdi.

salmış asmaları, bu tiyatroya gelenlere, üzerlerindeki renkli giysileriyle su ve yiyecek satan görevliler yerine kordardı. Sahnenin hemen ortasından, yatağı dar, suları ince bir dere, yukarılardan dolanır gelir, içerden hafif bir yay çizerek geçer, kasabayı tam ortasından ikiye bölerdi. İncedere'nin adı dillere destandı. Kışın delirip azgınlaşır, sel sularını bahçelerin, evlerin içine kadar salar; yazın öfkesi diner, durulur, içine çekilirdi. Usul usul, uslu uslu, akar da akardı. Okumuşlarının dilindeki adı, “Nazlı Dere” olur, nice tiradları süslerdi. Oynanan bütün oyun-

larda, aslına uygun olarak, kasabanın suyu az, toprağı kıt, taşı kayası bol gösterilirdi. Mendil kadar olsun bir ovası bile bulunmazdı. Doğa ana cimrileşir, kısır mı kısır; çorak mı çorak bırakırdı yanını yöresini. Bitkisi kendine küserdi. Çok az yer kapla-

yan ekinleri bire iki, bilemediniz bire üç verirdi. Çiçekleri, bırakın gölü göleği, küçük bir su birikintisi bile görmeden ölürdü. Boz dağları, yağmur ve kar bekler, güneşe dargın dururdu. Buna karşın dağı taşı üzüm bağları kaplardı. İlk yaz yüzünü gösterdi mi, dört bir yanı çubukların yeşilliğiyle bezenirdi. Derebağ, Kayabağ, Kumbağ, Paşabağ, Yenibağ ve Kışla gibi yörelerde, otuz kırk çeşit üzüm yetiştirilirdi. Kaya yarıklarında nasıl olup da bunların canlı kalabildiğine akıl sır ermezdi.

Burasi, tam bir ocaktı. İçindeki tüm anaların da anasıydı. Giyinip kuşanmayı; boyayı, süsü sevmezdi ama endamı vardı. Memesi yok, sütü vardı. Ağzı var, dili yoktu. Eli var, tırnakları yoktu. Cömertti. Verir, yerinmez; sever, belli etmez; sorar, yargılamazdı. Bir de, asla karşılık beklemezdi. Her güzelin bir kusuru olur ya, onunki de zaman zaman küsmesiydi. Kasabalı okumuşların bu tiyatroda en son seyrettikleri

oyunda sergilenen, kendi yaşam öyküleri olmuştu. Buna göre, Cumhuriyetin yükselen yeni değerleri olan beyaz yakalı devlet memurlarının toplumda ayrıcalık kazanmaya başlamasıyla birlikte, salt bağıcılıkla geçinemeyeceğini anlayan halk, doğadan elini eteğini çekmeye başlamış, genç kuşağını okutarak adam etmeye yöneltmişti. Koca kasabada tek varsılın bile bulunmaması, halkın gözünü açmasını kolaylaştırmıştı. Kilerdeki hangi anaya, kırdaki hangi babaya sorulsa, “Odu-numuz az, tezeğimiz kıt. Toprağımız ekin vermez, ot vermez. Üç beş malımız var, onlar da yeterli süt vermez. Çocuklarımızın yarını adına hiçbir, toplu iğne başı kadar umut vermez. Verse verse, Atatürk’ün okulları, ellerine birer diploma verir, onları aç susuz olmaktan kurtarır,” diyordu. Böylece iki yakası bir araya gelmeyen aileler, hiç mi hiç duraksamadan çocuklarını okula yazdırıyorlar, sonrasında da onların arkalarından koşturup duruyorlardı. Okumanın özgürlük;

okumanın gelişmişlik; okumanın yaşamak anlamına geldiğini tam olarak bilmeseler de hemen herkes yönünü bu yana dönmüş, çocuk okutmayı yaşamalarının ön sırasına yerleştirmişti. Kuru yavan, acı soğan ellerinde avuçlarında ne varsa, bu uğurda seferber etmekte, varlarını yoklarını okul yoluna dökmekteydiler. Bu uğurda geri kalmış olmanın, bir gün gelip başlarına kakılmasıydı korkuları.

Piyeste, gençler adına konuşan oyuncu, “Burada okullu olmak göz kamaştırmaktır, gıpta ile bakılmaktır, imrenilmektir. Bizler için okumak, varlığıyla kıvanç ve övünç yaratan; yokluğuyla açlığa neden olan bir özlemin adıdır. Okumuşun ekmeği koynunda olur,” diye sesleniyordu seyircilere.

Ana rolündeki kadın da, “Ben kasabayım. Ben anayım. Her kasaba, içinde oturanlar kadar kasabadır. Ben de karlı buzlu günlerde doğurdukla-rım, kara kışlarda kucağımda emzirip

büyüttüklerim, ardından da bin bir güçlükler içinde okuttuklarımla yaşam bulur, onlarla kendime gelirim,” diyor.

Babayı oynayan pos bıyıklı, gür sesli, güleç yüzlü adamın söyledikleri daha da içe batıcıydı. “Kasabamız övünmeyi, şişinmeyi pek sevmese de, kucağında besleyip büyüttüğü; eğitip adam ettiği, kendi ayakları üzerinde durabilecek konuma getirip dışarı saldığı okumuşlarıyla gururlanır, ama belli etmez. Siz onun üstünün başının toz duman, pis pasak içinde olduğuna bakmayın. Ruhu açık mı açık, gönlü engin mi engin; kolları geniş mi geniştir.”

Sahneye dördüncü olarak gelense öğretmendi. Üstündeki okul gömleğiyle öne çıkıp “Kasabamızdaki her çocuk okuyacak. Okuya, öğrene büyüyecek. Büyüklerini can kulağıyla dinleyecek. Çalışacak. Özverili olacak. Tatlı dil, güler yüzle dize yakın, göze yakın duracak. Orta-okulu, liseyi, üniversiteyi bitirecek. Güzel meslekler seçecek, iyi makamlara gelecek. Ama geçmişini, geldiği yeri, kendini buralara getirenleri, unutmayacak. Kıyıcı yiyici olmayacak. Eli vermez, gözü doymaz olmayacak. Bakan olacak, yakan olmayacak. Paşa olacak, maşa olmayacak,” demesiyle kendisini dinleyenlerden güçlü bir alkış aldı. Sonra da, “Biz, onları öyle yetiştirmeye çalışıyoruz çünkü,” diye yığıtlendi.

Orta yaşlılığında ise görüntü daha değişti. İzleyici sayısı azalmış, kasabam adına ortaya konan oyunların

içerikleri değişmeye yüz tutmuştu. Anayı oynayan kadın bu kez önceki ana gibi coşkulu değil, dertliydi. Kasabanın okumuşlarına döndü, “Okuyup yükselmeniz iyi de, huy değiştirmeniz kötü,” diye dertlendi. Ardından da, “Yerinizi yurdunuzu, atanızı yatanınızı unutup kaldınız. Arayıp sormayanlardan, gelip görmeyenlerden oldunuz. Aranızda, şaşırp da boyunu göstermeye gelenler de bir tuhaf. Ölümde ağlamıyor, düğünde oynamıyor. Tamam, okumuşlar bir nebzecik de olsa çıtkırıldım olurlar, ‘hanım köylü’ olurlar, avratlarının peşinden giderler.

Bütün bunlar iyi de, atalarını yüzüstü bırakmak da neyin nesi? Biz sizleri vezir edeceğiz diye okuturken, arkanızdan rezil oluyoruz, reva mı bu?” diye sayıp döktü.

Baba ise ondan da karamsardı. “Kitaplarınız, işiniz, gücünüz, aramıza aşılması güç engeller dizdi. Koptuk, kopuştuk birbirimizden. Belki daha güzel bir yarın adına yeğliyorsunuz böylesi bir yaşam biçimini ama, ya kırıp ufaladıklarınıza ne demeli!

Sileri el bebek, gül bebek yetiştirip bizler mi böyle yaptık; yoksa okuduğunuz okullar mı hepinizi evirdi çevirdi, bu kalıba döktü?” deyip yutkundu.

Onca çekiştirmenin altında ezilen oğul, durdu durdu duramadı. “Benim biricik anam babam,” diye girdi söze.

“Söylediklerinizin tümü de doğru. Haklısınız ama alacağınız yok. Neden dersenez, biz okumuşların mantığı bi-

Onu can kulağıyla dinleyen anasının birden kaşları çatıldı. "Söylediklerin doğruysa eğer, kitaplar sizin mayanızı bozuyor. Sözlerin kibar gibi görünse de, ısırgan otundan beter..."

raz olsun kitaplara takılı kalıyor. O nedenle, söğüt gibi her rüzgârda sallanamıyoruz. Bunca kitap okuduktan sonra, avradı ölenin öğütçüsü, eri ölenin ağıtçısı olacak değiliz ya! Bizim ayırımız gayrımız, sizlerle olan farklı düşüncelerimizdedir. Ne de olsa, okuyup değişiyoruz. Değişen insan, bırakın başkalarına, kendine bile yabancılaşır," gibisinden onların anlamakta güçlük çektiği bir yaklaşım getirdi.

Onu can kulağıyla dinleyen anasının birden kaşları çatıldı. "Söylediklerin doğruysa eğer, kitaplar sizin mayanızı bozuyor. Sözlerin kibar gibi görünse de, ısırgan otundan beter. Yanına yaklaşanları dağlıyor!" diye oğlunun üstüne gitti.

"O kadar değil anam," deyip yutkundu oğlu. Sonra da ağlamaklı bir sesle. "Ben, bu kasabadan çıkmış bir okumuş olarak, diyorum ki, 'Sizler, bozulmuş bir okumuş nasıl olur görmemişsiniz. Kim ne derse desin İncesu, biz; biz de İncesu sayılırız. O bizde yansır, biz de onda. Kasabamızı ka-

saba yapan, ününe ün katan biraz da, başını okuttuklarıyla, yani bizlerle, ta yükseklerde tutması değil mi? O, değerimizi biliyor da, siz niçin bilmiyorsunuzuz?"

O ana dek sesi çıkmayan öğretmen, "Bu kasabanın çocukları, yalnızca okumak adına değil, güzellikler ve ahlak adına da olmaz acılara katlandılar. Kitaplardaki doğrularla, kendi doğruları örtüşmediği zaman çok bo-caladılar, çok düş kırıklığına uğradılar. Umarım, içine düştükleri bu açmazlar onlara pahalıya mal olmaz. Çünkü gençliklerinin nasıl geçtiğini anlamadan, hatta onu nerdeyse hiç yaşamadan, birdenbire büyümek zorunda

kalmak kolay değil. Umarım tökezlemeden yürümeyi becerebilirler,” dedi.

Yaşlılığa yaslandığım bugünlere geldiğimde, o sahnede yalnızca bir kişi kalmıştı. Atatürk’ü gören, Cumhuriyetle büyüyen, yeni Türk insanı bir yazar... Hem de İncesulu. Kürsüye çıkmış, kasabasında, kasabalılarının eğitimiyle ilgili bir bildiri sunuyordu. "Türkiye'nin uyanışına katılmak, biz okumuşlar için bir ayrıcalıktı. Çünkü içinde heyecan, coşku ve gurur saklıydı. Bir kasaba, içinde doğanların okumasından ne ölçüde sorumludur? Az mı, çok mu? İncesu’da kime sorulsa, “Yeniliği ve değişimi bizimki kadar damardan taşıyan; onun kadar üretken, ama bir o kadar da yoksul başka bir kasaba yoktur,” der.

Evet, bu bağı yanık kasaba yıllar yılı sayısını unuttuğu kadar çok çocuk okuttu. Adam edebildiklerini hep dışarı saldı. 'Şunlar da burada kalsın, doğup büyüdüğü yere hizmet etsin!' demedi. Diyemedi.

Şöyle bir düşünün hele! Avuç içi kadar küçük bu yerden neler yetişmedi? Bakan mı çıkmadı, Paşa mı çıkmadı? Rektör mü, müsteşar mı, gazeteci mi, yazar mı, çizer mi, hangisi? Okul yoluna dizilen yığınlarca genç olarak, kıraç tarlaya ekin ektik, kör kazmayla kök söktük ama yokluktan, varlık yaratmasını bildik. Bildik bilmesine de hepimiz de gittik, başka ellere, başka illere yâr olduk. Oralara hizmet götürdük. İçinden çıktığımız yeri unuttuk.

Böyle olunca da, güzeller güzeli kasabamız bakımsız kaldı. Uçan göçenin konmayacağı taş yığınlarına

döndü. Şimdi gözleri yolda, eli yüreğinde, insan kokusu gözleyen bir acının onulmaz haritası sanki. Gözlerinde sevincini yitirmiş bir umutsuzlukla, “İş işten geçtikte sonra neye geldiniz?” der gibi bizlere bakıyor. Kendine ve bizlere küs.

Haklı mı pekiyi? Yerden göğes hem de!.. Neden dersiniz, hiçbir kasaba, içinde yaşanmak için değil de, dışarıdan seyredilmek için kendine can vermez.

Bugün, güzel kasabamı boynu bükük görünce anlıyorum ki, evlerinden kopan insanlar kadar, insanlarından koparılan evler de küsüyorlar yaşama. Mekânların da insanlar gibi ruhları var demek ki. Eminim, sizler de biliyorsunuzdur:

Kimi aileler gibi, kimi kasabaların başarıları da, bir yanıyla, genlerinden geliyor. Okumak yıldızı altında doğmuş olan bu eşsiz yuvanın çocukları olmak, -bugün öyle mi bilmem ama dün, gerçek bir ayrıcalıktı. Cılız memelerinde devler emziren bu ana kucağına neler yapsak borcumuzu ödeyemeyiz. Biz okumuşlarının eğitimi için yalnızca yüreğini değil, yaşamını da ortaya koyan; bizi varsıllaştıracığım derken kendi yoksullaşan İncesu’muzun anıları ve bıraktıkları değerler önünde, saygıyla eğiliyorum.”

(Alkışlar!...)

“Çoğunuz gibi ben de, kasabamızı, yaşam öykümüz olduğunu daha yeni öğrendim.”

(Ayakta alkışlar...) •

bekirozgen@butundunya.com.tr

	7		2		5		3	
8				3				7
		9				8		
1			7		2			8
	6			5			4	
7			6		3			2
		1				4		
5				7				1
	8		3		4		2	

Sudoku Yapamayanlar İçin

	2	3				4		
		1				6		
	4	8	6		7			
4	3					1	9	
	9	6					2	
		7				5		
					5	2	4	1
	6		7		1			
3	1	4	2		8			

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

BELGESELÇİNİN GÖZÜYLE

Çetin İmir

Ahi Evran ve Ahilik Kültürü

[Her yıl 08 Ekim -12 Ekim tarihleri arasında "Ahilik Kültür Haftası" kutlanmaktadır]

Ahi sözcüğü sözlük anlamı olarak "kardeşim" anlamına gelen Arapça "ahi" ile "eli açık, cömert, yiğit" anlamına gelen Eski Türkçe'deki "aki" sözcüğüne dayandırılmaktadır.

Anadolu'da Ahilik esnaf teşkilatının kurucusu olan büyük âlimin ismi Mahmud bin Ahmed el- Hoyi, künyesi Ebül-Hakayık, lâkabı Nasuriddin, unvanı Nimetullah'tır.

Doğum ve ölüm tarihleri kesin bilinmemektedir. Batı Azerbaycan tarafında bulunan Hoy kasabasında doğmuştur. Ahilik teşkilatının kurucusu olan Nasuriddin, Fahreddin-i Razi'nin derslerine devam ederek çeşitli ilim dallarından, zahiri ilimleri öğrenmiş, diğer taraftan da Ahmet

Yesevi'nin öğrencilerinden tasavvuf ve gönül ilmini almıştır. Kısa sürede manevi olgunluk ve yüksek derecelere ulaşmış, tefsir, hadis fıkıh, kalem ve tıp ilimlerinde büyük bir bilge olmuştur.

İnsanlara kardeşlik ve beraberliği aşlamak için hocası Evhadüddin ile birlikte Anadolu'ya gelmiş, burada hocasının kızı Fatıma Bacı ile evlenmiş ve Anadolu şehirlerini birer birer dolaşmıştır. Bu arada yaklaşan Moğol istilasına karşı da Anadolu

halkının metanetinin artırılmasını ve teşkilatlandırılması için bütün gücüyle çalışmıştır. Hocasının vefat etmesi üzerine yerine geçmiş ve Kayseri'ye yerleşmiştir. Burada debbağlık (dericilik) yaparak kendi elinin emeği ile geçimini temin etmiş ve halkı irşat etmeye devam etmiştir. Kendisine sorulduğu zaman Debbaglık sanatların en kutsalıdır. Çünkü sabır ve tahammül gerektirir demiştir.

Ahi Evran daha çok esnaf ve sanatkarlar tarafından sevilmiştir. Buradan hareketle şehir ve kasabalarda kardeşlik anlamına gelen Ahilik Teşkilatını kurmuş ve kısa zamanda Anadolu'nun büyük bir bölümünde toplanıp sohbet edebilecekleri, birbirlerinin ilimlerinden istifade edebilecekleri dergâhlar yaptırmıştır.

Bugünkü anlamda Esnaf teşkilatı diyebileceğimiz bu kuruluş, esnafı bir çatı altında toplamış ve ör-

gütlenmesini sağlamıştır. Bu arada Moğol istilasına karşı halkı uyarmaya ve istiladan kaçanlara yardım etmeye bütün gücüyle destek vermiştir.

Onun bu kadar başarılı oluşundan ve çevresinin genişlemesinden rahatsız olanlar, Anadolu Selçuklu Devleti'ne karşı yapılan bir olaya adını karıştırarak hapse girmesine neden olmuştur. Hapiste kaldığı beş yıl süre içinde

Kırşehir Ahi Evran külliyesi

Ahi Evran, Anadolu Türküne alın teri ile geçinme, başı dik, kendine güvenli ve minnetsiz yaşama yeteneği kazandırmış, bu ruhu onlara aşılarmıştır. Kısa sürede etrafında çok insan toplanmıştır.

Moğollar Kayseri'yi de istila ederek birçok kişiyi şehit etmişler ve hanımı Fatıma Bacı'yı da esir almışlardır.

Bu olaydan sonra Ahiler Anadolu'nun her yanında Moğollara karşı amansız bir mücadele vermişlerdir.

Ahi Evran hapisten çıktıktan sonra Kayseri'ye gitmiş, oradanda Kırşehir'e (Gülşehir) gelerek hayatının sonuna kadar burada kalmıştır. Burada Ahilik Kurumunu köklendirip geliştirmiştir. Sanat, ticaret ve mesleğin olgun kişilik, Ahlâk ve doğruluğun iç içe geçmiş bir birleşimi olan Ahiliği büyük kitlelere benimsetmiştir. Anadolu Türküne alın teri ile geçinme, başı dik, kendine güvenli ve minnetsiz yaşama yeteneği kazandırmış, bu ruhu onlara aşılarmıştır. Kısa sürede etrafında çok insan toplanmıştır.

Ahi Evran-ı Veli'nin 93 yaşında Kırşehir'de vefat ettiği bilinmektedir.

Daha sonraları bir kısım ahiler Osmanlı Beyliği'nin emrine koşmuşlar ve üç kıtada altı asır at oynatacak olan Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunda önemli rol almışlardır. Örneğin bir Ahi olan Şeyh Edebalı

kızını Osman Bey'le evlendirmiş ve onlara Ahilik yolunu öğretmiştir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda olduğu kadar yayılıp genişlemesinde de ahilerin çok büyük rolleri olmuştur. Hatta Osmanlı Ordusuna yetecek kadar ayak-

kabı, kılıç ve kalkan imal ettikleri gibi İmparatorluğun en sıkışık dönemlerinde İran'a olan borçlarını Ahi kooperatifi vasıtasıyla ödemişlerdir.

Türk esnafının teşkilatlanması yönünde büyük hizmetler yapan Ahi Evran-ı Veli bütün bu hizmetlerinin yanında birçok eser de yazmıştır.

Araştırmacılar ona ait yirmi bir eser tespit etmişlerdir. Bunlardan bazıları şöyledir:

- Metali'ün-iman
- Tebsrat'ül-Mübtedi ve Tezkiret'ül Müntehi
- Et-Teveccüh'ül-Etemm
- Menacih'i Seyfi
- Medh-Fakr ve Zamm-i Dünya

Ahilik, köylere, kasabalara kadar yayılan en küçük teşkilatından en büyüğüne kadar millî birlik ve beraberliği, karşılıklı saygı ve sevgiyi, sosyal dayanışma ve yardımı temel alan ilkelere sayan el birliği, gönül birliği ve kardeşlik havası içinde din ve ahlak kurallarına sıkı sıkıya bağlı, köklü, sağlam, düzenli ve millî bir toplum kurmayı amaç bilen tarikat niteliğinde bir kuruluştur. Bu kuruluşu "Fütüvvet"

adı da veriliyordu. Kendine özgü töreleri ve zaviye adıyla tanınan dernekleri vardı. Üyeleri daha çok meslek sahibi esnaftan kişilerdi. Küçük sanatların gelişip yayılmasında, sanat erbabının geleneksel kurallara göre yetiştirilmesinde, ekonomik hayatın düzenlenmesinde büyük faydaları görülmüştür.

Fütüvvet ve Ahilik'in tarihi eski olmakla birlikte, Anadolu'da bu birliğin kurulması ya da teşkilatlanmasında Ahi Evran'ın öncülük ettiği söyleniyor ve Ahi Evran bu örgütün piri sayılıyordu. Ahilik, sanat, ticaret ve mesleğin olgun kişilik, ahlak ve doğruluğun iç içe girmiş bir karışımıdır. Ahi diye anılan kişi kesin olarak bir sanat, ticaret ya da meslek sahibidir. O, bununla beraber olgun, ahlaklı, merhametli, iyiliksever ve her işinde, her davranışında dürüst ve güvenilir bir kişidir.

Ahilik; kahramanlık ve dini nitelikler içeren Fütüvvetnamelerin yanında 1000'e yakın düzenleyici kurala sahiptir. Bu kurallar sadece insanın dış dünyasını değil, iç dünyasını da düzenleyecek niteliktedir.

Bu çerçevede içindeki düsturları ise şöyledir:

Elini, sofranı, ka-

pını açık tut.

Gözünü, dilini, belini bağlı tut.

Ahilik, tasavvufi inançlar içinde hırsızlık ve haramdan uzak durmayı, namuslu olmayı, sır saklamayı, kötü söz söylememeyi telkin eden ahlaki prensipleri yaymış; iyi, doğru ve güzele dönük, kardeşçe yaşam ilkeleriyle Osmanlı Devletinin Sosyal ve Ekonomi düzeninde ilk esnaf teşkilatını kurmuş ve devletin yardımcısı olmuştur.

Ahilikte kalfalığa geçişi sembolize eden “Şed Kuşanma” vardır. Ahi, birkaç iş ve sanatla değil, yeteneğine en uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşandır. Ahi, doğru olmalı, emeğiyle hak ettiğinden daha fazlasını kazanma

Şed kuşanma töreni

yoluna sapmamalıdır. Ahi, işinin veya sanatının geleneksel pirlerinden, kendi ustasına kadar bütün büyüklere içten bağlanmalı sanatında ve davranışlarında onları örnek almalıdır. Ahi kazancını geçiminden arta kalanını, tümüyle yoksullara ve işsizlere yardımında kullanmalıdır.

Bütün Ahilere yönelen düsturların yanı sıra, Ahiliğin, kadınlar kolu olan Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) için; aşına, işine, eşine sahip ol düsturu ayrıca önem kazanmıştır.

Ahilik teşkilatının kurulması ile şu sonuçlar doğmuştur:

- Türklerin göçebe hayattan yerleşik hayata geçişini hızlandırmıştır.

- Müslüman olmayan yerli halkın elindeki sanat ve ticaret hayatına Türk-

lerin katılması ile bu konularda canlılık başlamıştır.

- Türk esnaf ve sanatkârları arasında sıkı işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma duygusu gelişmiş ve iyi ahlak kuralları halk arasında yayılmıştır.

ŞED TÖRENİ

Şed, görünüşte bir esnaf merasimidir. Anlatmak istediği, yaşamımızı kuşatan ihtiyaç maddelerinin ürün haline getirilişinde, kalite ve standartta yeterli olduğunu, kalite ve standart ölçülerine göre iş yapabilecek bir sanatkârın yetiştiğini duyurmaktır..

Şed, eğitilip yetiştirilen çırağların ustalık onayını aldıkları törende belleğine bağlanan pamuktan veya yünden yapılmış peştamala verilen addır. Beşe bükülüp üçe katlanan, şed hurma yaprağından örülme tepsi içinde üçe katlanmış seccade ile birlikte törenin başı Ahi Baba'ya sunulur.

Çarup çekme (süpürme), hediye verme, nasihat etme, el öpme törenlerinden sonra hazırlanan şed, usta adayının beline bağlanır mesleğinde kullanacağı aletlerden bazılarıyla sanat sırları verilir.

AHİLİKTE DOKUZ DERECE

Ahilik 9 dereceli bir sisteme dayanır. Her kapı üç dereceyi içerir. Bu dereceler şöyle sıralanır:

1. Yiğit, 2.Yamak, 3. Çırak,
4. Kalfa, 5. Usta, 6. Nakip, 7. Halife,
8. Şeyh, 9. Şeyh ül Meşayih.

AHI BİRLİKLERİNDE EĞİTİM

Eğitimin amacı kişinin ahlaki, mesleki bilgi ve becerilerini artırmak ve onu bu yönde yetiştirmektir. Meslek ve ahlak eğitimi bir arada verilir.

•İş dışındaki eğitim: Genel eğitim niteliğinde olup kişiyi geliştirmeye yöneliktir. Dini, ilmi bilgiler, edebiyat dersleri, musiki dersleri, davranış kuralları, askeri bilgi ve spor eğitimi dersleri.

•İş başında eğitim: Bir gencin usta olabilmesi ve kendi iş yerini açabilmesi için değişik öğrenim kademelerinden geçmesi gerekir.

AHI AHLÂKINI OLUŞTURAN KURALLAR

Burgazi fütüvvetnamesi'nde Ahi ahlâkını meydana getiren kurallar şöyle sıralanmaktadır.

•Ahiler birkaç iş veya sanatla değil, yeteneklerine en uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşmalıdır.

•Ahinin emeğini değerlendirecek ve onurunu koruyacak bir işi, özellikle bir sanatı olmalıdır.

•Ahi doğru olmalı, emeğiyle hak ettiğinden fazlasını kazanma yoluna sapmamalıdır.

•Ahinin işinin ve sanatının geleceksel pirlerinden kendi ustasına kadar bütün büyüklere içten bağlanmalı,

Şed töreninden: Süpürgeci

sanatında, davranışlarında onları örnek almalıdır.

•Ahi bilgi sahibi olmalı, bilginleri sevmeli, onlara karşı küçük düşmemeli, aldığı bilgileri yerinde ve zamanında kullanmalıdır. •

cetinimir@butundunya.com.tr

İTHAL MALZEME

İtalyan restoranında yemek yiyen müşteri yemeği öyle çok beğendi ki garsonu çağırıp aşçıyı kutlamak istediğini söyledi. Mutfağa davet edilen müşteri şefe:

"Sizi tebrik ederim" dedi. "Bir ay İtalya'da kaldım, böylesi güzel yemek yemedim. Nasıl oluyor da oradakinden iyi oluyor bu yemek?" diye sorunca aldığı yanıt ilginç oldu:

"Onlar yerli malı malzeme kullanıyor, bizimki ise ithal."

Gönderi: MELEK KURT

ALEV TAŐKENT BELGİN

Annem Derdi ki...

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Türk Dili Üzerinde Oynanan Oyunlar

Yabancı dil belâsı ciddi tehdittir. Türklüğe düşman olanlar, iki konuyla uğraşiyor: Dil ve din.

Türkçe, yavaş yavaş okullarımızdan, yazılı ve görüntülü basınımızdan, kültür ve sanatımızdan, eğlencemizden, sokağımızdan ve hatta mutfağımızdan kovulmaktadır.

YAZAN: NURULLAH AYDIN

Her devirde bir belâ ile baş etmek durumunda kalan ve tarihi dört bin beş yüz yıl öncesine dayanan dilimiz, yeryüzünde bugüne kadar Göktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin alfabeleri ile yazıda hayat buldu.

Türkçe, Ural-Altay dil ailesinin Altay grubundandır. Bu grupta Moğolca yer alır. Her yere ulamaya çalıştığımız -tay eki Moğolca'dan gelmedir ve çok kullandığımız kurultay, sayıştay, çalıştay gibi kelimeler böyle türetilmiştir.

Türkçe, sondan eklemeli bir dildir ve ön ek yoktur. Sonuna yapım ve çekim ekleri getirilen kök değişmez ve her Türkçe kelimenin kök ve eki birbirinden kolayca ayrılabilir.

İsim kök ve gövdelerine gelen yapım ekleri, fiil kök ve gövdelerine

getirilemez. Dilimizin kendine has, ses uyumu kuralları vardır.

Türk Dil Kurumu'nun son yayımladığı Türkçe Sözlük'te 104 bin 481 söz varlığı yer alıyor. Üç yüz milyon insanın konuştuğu Türkçe, böylesine zengin. Zaman içinde halkın çok sayıda başka dilden aldığı kelime var. Bunları kendi hançeremize, vurgu ve uyuma göre Türkçeleştirmişiz. Alınan bu emanet sözcüklerin çok daha fazlasını da Fransızca ve Almanca başta olmak üzere otuza yakın dile vermişiz.

Almanca ve Fransızca'da wilajet (vilayet), yaourt (yoğurt), cossack (kazak), caravanserai (kervansaray) ve kajak (kayak) gibi pek çok Türkçe kelime yer alıyor...

Ancak bu ülkenin sözde aydınları, Türkçe ile çağdaş ilim yapılamayaca-

ğını söyleyebiliyor. Yine onlara göre Türkçe, ileri seviyede bir kültür dili olamaz.

Ana sınıflarımıza bilim dili diye İngilizce'yi, İslam dili diye Arapça'yı soktular. Üniversitelerimize zaten yabancı dille öğretim yerleşti. Şimdi çocuklarımız matematiği, fiziği, psikolojiyi ve hatta lojistiği İngilizce öğreniyor. Hasılı başka dilde konuşup başka dilde düşünen nesiller yolda.

Türkçe'nin yeni belâsı yabancı dil salgını...

Dil, lehçe, şive ve ağızdan haberi bile olmayan, sözcüğün asıl mı, asil üye mi olduğunu kestiremeyen, iki nokta (:) ile noktalı virgülü (;) nerede kullanacağını bilemeyen, bilmem kimin yazılarını yakışıklı(!) bulan, haberleri moderatör namıyla sunan, televizyona tivi diyen, dolmuş, buzdolabı, durak, bilgisayar gibi halkın bulduğu Türkçesi dururken "kompitür" demeyi üstünlük sanan, Mr. Marjinal olmakla övünen entel aydınların Türkçe'yi vatanından kovma harekâtı başarıya ulaşmak üzeredir!

Şimdi soruyoruz:

Türkiye, resmi dili olan bağımsız bir devlet ise bütün okullarında öğretim dilinin sadece Türkçe olması gerekmez mi?

Türkiye'den başka hangi devletin öğretim dili, yabancı bir dil?

Yabancı dile ihtiyaç duyana, başka yöntemlerle öğretmek varken, neden yabancı dille öğretimde ısrar ediliyor? Yabancı dil, amaç değil araçtır. Bir insan, dünyayı en iyi kendi dilinde algılayabilir.

Şimdi soruyoruz:
Türkiye, resmi dili olan bağımsız bir devlet ise bütün okullarında öğretim dilinin sadece Türkçe olması gerekmez mi? Türkiye'den başka hangi devletin öğretim dili, yabancı bir dildir?

Türkiye, emperyalizmin sömürgelere dayattığı bu yabancı dil istilasından kurtulmalıdır. Yoksa, gidişat hayra âlâmet değildir. Neticede, Sanatçı, klip çekimi için start aldı, Yaşam boyu onur ödülü, herıld yani, okey, üç gibi kafede buluşuruz ve medya kritik gibi garip yaratıklar peydahlanıverir!

İşte size bir inşaat şirketinin reklamı:

Doğa üstü bir yaşam! Ne yani orası hayaletler alemi ya da öteki dünya mı?

Spor programından bir cümle:

Süper Lig'te heyecan tüm hızıyla devam ediyor!" 'Heyecan'ın süratliğini de hiç duymamıştık!

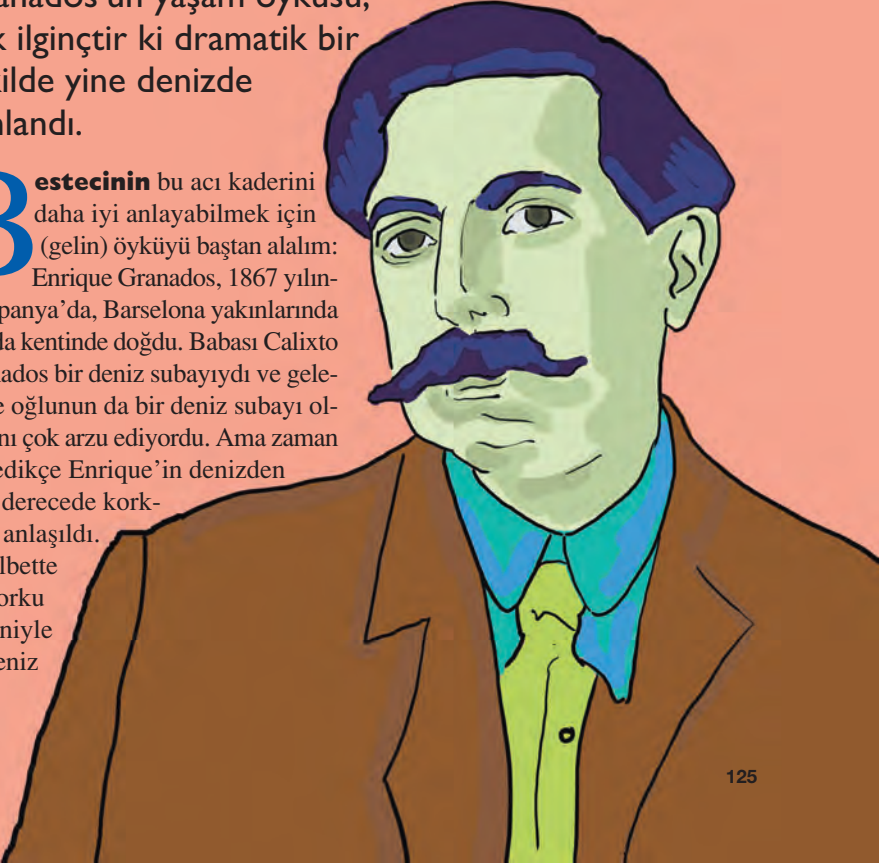
Türkçe'nin başı İngilizce ve Arapça ile dertte dostlar, dertte!.. •

Enrique Granados

Babası deniz subayı olmasına karşın denizden aşırı derecede korkan ünlü İspanyol bestecisi Enrique Granados'un yaşam öyküsü, çok ilginçtir ki dramatik bir şekilde yine denizde sonlandı.

Bestecinin bu acı kaderini daha iyi anlayabilmek için (gelin) öyküyü baştan alalım: Enrique Granados, 1867 yılında İspanya'da, Barselona yakınlarında Lerida kentinde doğdu. Babası Calixto Granados bir deniz subayıydı ve gelecekte oğlunun da bir deniz subayı olmasını çok arzu ediyordu. Ama zaman ilerledikçe Enrique'in denizden aşırı derecede korktuğu anlaşıldı. Ve elbette bu korku nedeniyle de deniz

Babası denizci olan Enrique Granados denizden çok korkuyordu.

subayı olmayı kesinlikle düşünmeyecekti. Baba Granados 1868 yılında Kanarya Adaları'na garnizon komutanı olarak atandı. Çok ilginçtir ki, deniz fobisi olan Enrique, çocukluk yıllarını, deyim yerindeyse okyanusun ortasında geçirmeye tutsak olmuştu. Enrique yedi yaşındayken, bir bayram günü düzenlenen törende babası attan düştü ve felç oldu. Artık görev yapması olanaksızdı. Aile Barselona'ya taşındıktan kısa bir süre sonra baba Granados yaşama veda etti.

Yıllar birbirini kovalarken, Enrique'in sanata ve müziğe düşkünlüğü ailesinin dikkatini çekti. Ders aldığı eğitimciler de onun doğuştan olağanüstü

yeteneğinin ayırına vardılar. Piyano virtüözlüğü ve kompozisyon dersleri aldı. Ardından 1887 yılında, yani 20 yaşında Paris'e geldi. Burada da ders aldığı hocalar ondan övgü ile söz ediyorlardı. Yeteneği sayesinde zamanın büyük bestecileriyle tanıştı; sempatikliği sayesinde de geniş bir arkadaş çevresi oluşturdu. Paris'te iki yıl kaldıktan sonra Barselona'ya döndü. İlk bestesi olan piyano için yazdığı "İspanyol Dansları" günümüzde de halen zevkle dinleniyor.

Enrique, 1892 yılında Valencalı bir iş adamının kızı olan Amparo Llober

ile tanıştı ve ona deli gibi aşık oldu. 1893 yılında evlendiler. Birbirlerini çok seviyorlardı. Yıllar onlara altı tane de çocuk verdi. 1911 yılında, taparcasına sevdiği ressam Goya'nın tablolarından esinlenerek bestelediği ve "Goyescas" adını verdiği altı bölümlük Piyano Süiti çok olumlu tepkiler alınca, bu yapıtını opera haline getirdi. Bu operanın galası 1914 yılında Fransa'da Paris Operası'nda yapılacaktı. Ancak aniden çıkan Birinci Dünya Savaşı nedeniyle iptal edilmek zorunda kaldı. Sanat yaşamı Avrupa'da durmuştu.

Birkaç yıl önce tanıştığı Amerikalı piyanist Ernest Schelling, Enrique'i ısrarla Amerika'ya davet ediyordu.

Ancak Enrique her seferinde daveti geri çeviriyor, gerekçe olarak da vatanından ayrılmayı düşünmediğini söylüyordu. Ama asıl neden Amerika'ya deniz yoluyla gitmek zorunda olmasıydı. Yaklaşık 20 gün sürecek

düşünmeden bu güzellikler yaşanmalıydı. Yine de New York limanına ayak bastıklarında, sevinçten toprağı öpmek istiyordu. Çocuklarına yazdığı mektupta, yolculuk boyunca ne gibi korkular geçirdiğini, onları bir daha

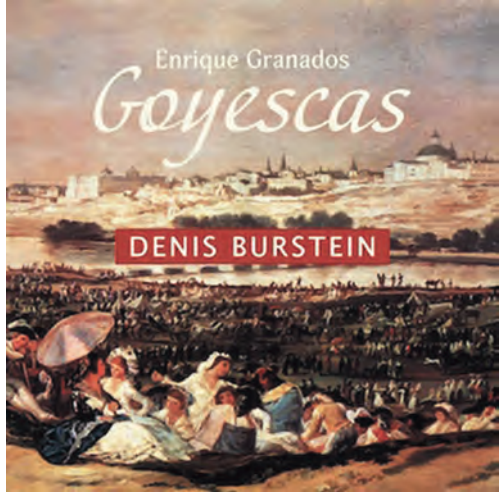
Yolculuk yine deniz yoluyla yapılacaktı ve yine Enrique sıkıntılı, kâbuslu günler geçirecekti. Bu sıkıntılı düşüncelerin yanı sıra, Amerika kıtasında beğenilip, takdir edilmenin, alkışlanmanın da keyfini sürüyordu.

böyle bir yolculuğu düşünmek bile korkunçtu. Diğer taraftan da Amerika'dan gelen teklifler çok cazipti. Son gelen mektupta Ernest, "Goyescas" operasının galası için tarihi kesinleştirdiğini, her şeyi ayarladığını, bunun yanı sıra bir dizi konser için de organizasyon yapıldığını bildiriyordu. Artık Enrique için sözü bittiği yere gelmişti. Bu yolculuk yapılacaktı.

Nihayet, Enrique Granados ve eşi, Barcelona'dan kalan bir gemiye bindiler ve okyanusa açıldılar. Kendisi için sıkıntılı, huzursuz geçen bir iki gün ardından Enrique, yolculuğun düşündüğünden daha eğlenceli geçtiğini görüp rahatladı. Ara sıra fırtına çıkıp gemiyi sallıyordu ama mehtaplı geceler, müzikli, danslı eğlenceler de yolculuğa ayrı bir renk katıyordu. Başka bir şey

göremeyeceğini düşünüp üzüldüğünü anlattı.

Goyescas Operası'nın galası 28 Ocak 1916 tarihinde yapıldı; çok beğenildi. Bunu, yaklaşık iki ay süren bir dizi konser izledi. Bu program da tamamlanınca Barselona'ya dönme zamanı gelmişti. Ve bu da elbette

Enrique Granados'un "Goyescas" operasının albüm kapaklarından biri

Enrique için yine sıkıntılı günler demektir. Üstelik, daha ülkeden ayrılma-
dan, sonraki tarihler için birtakım konser, turne planları, hatta sözleşmeleri yapıyordu ki bu da Enrique'in Amerika'ya daha birkaç kez gidip geleceği anlamına geliyordu. Yolculuk yine deniz yoluyla yapılacaktı ve yine Enrique sıkıntılı, kâbuslu günler geçirecekti. Bu sıkıntılı düşüncelerin yanı sıra, Amerika kıtasında beğenilmenin, takdir edilmenin, alkışlanmanın da keyfini sürüyordu. Bu güzellikleri, Başkanlık Sarayı'ndan gelen bir davet de taçlandırmış oldu. Başkan Wilson,

Yolculuk yine deniz yoluyla yapılacaktı ve Enrique sıkıntılı kâbuslu günler geçirecekti.

selamlarını göndererek, onunla tanışmak istediğini bildiriyordu. Bunun yanı sıra, kendisinin ve yakınlarının bulunduğu bir topluluğa özel bir konser vermesini rica ediyordu. Bu rica elbette geri çevirilemezdi. Ama, davet program dışı çıktığı için, İspanya'ya onları götürecek gemiyi kaçıracaktılar-

dı. Bu sakınca ilgililere iletildiğinde hemen araştırıldı ve birkaç gün sonra Sussex adlı bir İngiliz gemisinin Avrupa'ya hareket edeceği öğrenildi. Gerçi yolculuk biraz uzayacaktı ama önemli değildi. Gemi önce İngiltere'ye uğrayacak, sonra Fransa'nın Dieppe limanına geçecekti. Yolculuğun sonraki bölümü ise trenle olacaktı.

Böylece bu sorun da halledilmişti. Hareket gününden bir gece önce İspanyol Büyükelçisi, Granados ailesi şerefine bir yemek verdi. Yemekte konuşurlarken, sefir, giden geminin Sussex olduğunu öğrenince, bir İngiliz

gemisine binmenin riskli olacağı konusunda Granados'u uyardı. Çünkü Birinci Dünya Savaşı'nın en şiddetli çarpışmalarının olduğu bir dönemdi. Yapılacak pek bir şey yoktu. Tüm hazırlıklar tamamlanmış, yerler hazırlanmıştı. Hem büyükelçi biraz abartmış da olabilirdi.

Geminin hareket edeceği gün, limanda yine renkli sahneler yaşandı. Arkadaşlarından ve resmi görevlilerden oluşan kalabalık bir grup onları uğurlamaya gelmiş, hediyeler getirmişlerdi. Enrique ve Ampar çok duygulandılar. Yolculukları çok güzel geçti ve İngiltere'ye vardılar. Bir süre

Yemekte konuşurlarken, sefir, giden geminin Sussex olduğunu öğrenince, bir İngiliz gemisine binmenin riskli olacağı konusunda Granados'u uyardı.

bekledikten sonra gemi 24 Mart 1916 günü Fransa'nın Dieppe limanına doğru yola çıktı. O sırada Manş Denizi'nde bulunan bir Alman denizaltısı Sussex'i fark etmiş ve ona doğru yönelmişti. Öğleden sonra 15.00 sıralarındaydı. Alman denizaltısından gönderilen bir torpido Sussex'i tam isabet gövdesinden vurdu. Gemi büyük bir patlamayla ortadan ikiye ayrıldı ve bir parçası çok kısa bir sürede, içindeki insanlarla birlikte sulara gömüldü. Diğer parça henüz su yüzündeydi ama her an batabilirdi.

Enrique'nin çok sevdiği eşi Ampar

Ne olduğunu anlamaya fırsat bulamayan insanlar, panik halinde denize atılıyorlardı. Çığlıklar, feryatlar, ağlamalar, yalvarmalar... Enrique, nasıl olduğunu anlayamadan kendini bir kurtarma sandalında buldu. Şoke olmuştu. Gördükleri gerçek miydi yoksa kâbus muydu? Çeneleri birbirine vuruyor, her tarafı titriyordu. Geçirdiği şok ve korkudan dolayı sesi de kısılmıştı sanki... Bir anda Ampar'ın yanında olduğunu fark etti. Dehşet içinde kaldı. Ona ne olmuştu acaba? Etrafına bakındı ama bir şey görmesi kolay değildi ki. Koca dalgalar, filikalara ulaşmaya çalışan, denizin üstünde kalmaya çalışan insanlar... Bir ara, sandalın biraz ilerisinde, dalgalar arasında batıp çıkan, panik içinde el sallayıp yardım

isteyen biri... Bir kadın... Biraz dikkat edince bu kadının Ampar olduğunu fark etti dehşetle... Çok sevdiği eşini bu tehlikeden kurtarmalıydı. Tereddüt etmeden suya atladı. Atladı ama... Atlarken yüzme bilmediğini düşünmedi bile... Tek düşüncesi sevdiği eşine yardımcı olabilmektir. Onun için de kendini, hayatı boyunca ölesiye korktuğu denize atıvermişti. Enrique'in Ampar'a ulaşması olanaksızdı. Yüzme bilmediğinden hemen sulara gömüldü. Bir süre daha çırpınan Ampar da sevgilisine kavuşmak istercesine, sonunda dalgalar arasında kayboldu.

Bir denizcinin oğlu olan ama denizden ölesiye korkan Enrique Granados, denize esir düşmüştü. •

yucelaksoy@butundunya.com

OTOMOBİL sayısı dünyadaki insan nüfusundan 3 kat daha hızlı artmaktadır.

BEYİNİMİZ

Beden ağırlığımızın %3'ünü oluşturmamasına karşın

tükettiğimiz enerjinin yaklaşık %20'sinden sorumludur

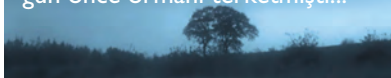
Mucize besin

Patlamış mısır, içe-riğinde kanser ve kalp hastalıklarına iyi gelen poliferol maddesi bulunması nedeniyle çok sağlıklı bir besindir.

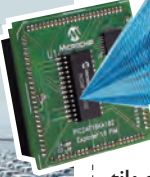

İÇGÜDÜ

13 Kasım 1972'de Almanya'nın kuzeyinde kasırga koptu. Etki alanı 110 bin hektar, hızı saatte 180 km idi. 50 milyon ağaç yerle bir oldu ama yalnızca 37 hayvan ölüsü vardı. Geyikler, dağ keçileri, yaban domuzları ve diğer hayvanlar bir gün önce ormanı terketmişti...

ELMASTAN MİKROÇİP

Bilim adamlarının amacı yapay yolla üretilen ve matkaplarda kullanılan sentetik elması, mikroçiplerin hammaddesi olarak kullanmak. Çünkü silikon mikroçipler 95 derecede erirken, elmas olanlar 500 dereceye kadar dayanabiliyor. Daha ucuza üretim sağlandığında bunların üzerine daha fazla devre yerleştirilebilecek. Japon Nippon Telegraph and Telephone firması elmaştan yapılmış prototipleri üretti bile.

ENERJİ TASARRUFU

Kutup ayları daha az enerji harcamak ve vücut ısılarını korumak için arka ayaklarını ön ayak izlerine basarlar.

Mutfağın Püf Noktaları

- Yoğurt suyu vitamin B2 açısından çok zengindir. Bu yüzden katı ve sıvı kısmını karıştırarak tüketin.
- Sütlu tatlıları pişirirken şekerin önceden eklenmesi protein değerini azaltır. Şeker, tatlının hazır olmasına yakın eklenmelidir.

UÇURTMA KELEBEĞİ

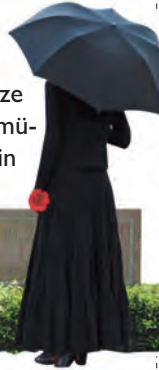
Uçurtma kelebeği olarak bilinen ve kanat uzunluğu 30 cm'e ulaşabilen "attacus atlas" çok dayanıklı bir ipek üretiyor. Kelebek, bağlandığı 140 gramlık ağırlığın ipini koparabilecek kadar güçlüdür. Bu güç bir insanın 8-9 tonluk bir kamyonu çekebilmesine eşdeğerdir.

MATEM RENGİ

Binlerce yıl önce, cenaze törenine katılanlar, gömülecek ölünün hayaletinin orada bulunanlardan birinin bedenine girmek isteyeceğine inanıyor ve saklanmak için vücutlarını siyaha boyuyorlardı. Zamanla bu adet değişti ve siyah giyinme alışkanlığı olarak günümüze kadar geldi.

NİKOTİN

Fransız Jean Nicot 1560 yılında, tütünün şifa verici bir bitki olarak Fransa'ya getirdi. Tütün oradan tüm dünyaya dağıldı. Sigaradaki bağımlılık yapan madde "nikotin" in adı J. Nicot'dan alınmıştır.

Fürüzan

Ekim doğumlu
ünlü yazarımız.
(29 Ekim 1935)

Istanbul'da doğan yazarımız yalnızca ilkokul eğitimi alabildi. Kendi kendini yetiştirdi. İlk öyküsü 1956'da Seçilmiş Hikayeler Dergisi'nde yayımlandı. 1964-1972 arasında Dost, Yeni Dergi ve Papirüs'te yayımlanan öyküleriyle dikkat çekti. Karikatürist Turhan Selçuk'un ilk eşidir. 1975'te çağrılı olarak Berlin'e gitti. Bir yıl kaldığı Berlin'de Türk işçilerle röportajlar yaptı. "Benim Sinemalarım" adlı öyküsü 1989'da sinemaya uyarlandı. İlk romanı "Parasız Yatılı" ile 1972 Sait Faik Hikaye Armağanı'nı kazanınca ünlendi. Olağanüstü gözlem gücü ve yüksek duyarlılığı olan yazarın en çok kullandığı tema yoksulluktur. İlk romanlarında düşmüş kadınlar, kötü yola sürüklenen küçük kızların, çöküş sürecindeki burjuva ailelerin, yeni yaşama koşullarından bunalan, yurt özlemi çeken göçmenlerin, yoksulluk içinde yaşama savaşı veren, tek silahları sevgi olan yalnız kalmış kadınların, çocukların dramlarına sevecen bir bakışla eğildi. Ayrıntılarla beslediği canlı anlatımı, karakterleri işleyişindeki derinlikle dikkat çekti. Almanya incelemelerinden sonra da göçmen ve gurbetçi işçi sorunları üzerinde durdu. Ayrı kültürlerden gelen insanların yaşamlarına, özellikle gurbetçi insanların çocuklarının sorunlarına eğildi.

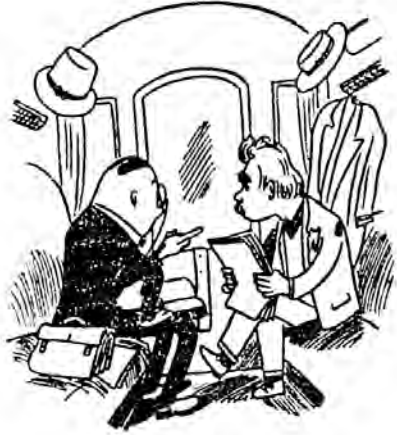
Mankafa Poldi

- Ayda muhakkak insan yok.
- Neden?
- Ay yarım olduğu zaman, insanlar nereye gider?

- İyi ki şu matem tutan kadının kocası olmamışım.

- Her şeyi yoktan var eden kimdir Poldi?
- Allah.
- Peki, herşeyi vardan yok eden kimdir?
- İnsanlar.

- Postaneden telefon etmek bir ölüm... İki saattir konuşamadım.
- Telefon edeceğine yayan git... konuşursun...

YAZAR DEDE VE TORUNLARI

Muzaffer İzgü

Minnoş'la
Hoşhoş annelerinin
yanına koştular.
"Anneciğim, anneciğim"
dediler. "Tintoş ağaca
çıkıyor..."

Kedicik Kedicik Patileri Minicik

Anne kedi, çöpten bulduğu kıymayı üç parçaya ayırıyordu. "Bir parçası Minnoş'un, bir parçası Hoş-hoş'un, bir parçası da Tintoş'un" diyordu. İşte tam o sırada iki yavrusu bağırarak yanına gelmişler ve ağacı gösteriyorlardı. Anne kedi koşarak ağacın yanına geldi. Yavruları arkasındaydı. Üçü de başlarını yukarı çevirmişler, ağaca bakıyorlardı. Anne kedi miyavlayarak bağırdı: "İn oradan aşağı Tintoş, sonra inemezsin." Tintoş, annesine ve kardeşlerine bakmadan, "İnerim, nasıl çıktıysam öyle inerim" dedi.

Anne kedi pofladı, daha çok miyavlayarak bağırdı:

"Yavrum Tintoş'um, biz kediler yukarılara çıkabiliriz de sonra inemeyiz. Bunu size kaç kez söylemişim. Şimdi biraz daha yukarıya açıcarsan inemezsin, orada kalırsın."

Yanıt hemen geldi. "Atlarım..."

Mintoş'la Hoşhoş, "Ay, ay, ay!" dediler. "Minnoş ya ayağını kıracak, ya taşını taşa vuracak..."

Anne tekrar bağırdı: "Bak üçümüz de burada bekliyoruz... Hem size öyle güzel bir kıyma buldum ki, tam dişlerinize göre... Umh, mis gibi de kokuyor. Haydi yavrum Tintoş, hemen oracık-tan aşağı in..."

"Ağacın tepesine de çıkacağım..."
"Ay amanın..."

Miyav ki miyav... Hem de nasıl miyav... Annesi, kardeşleri başlarını kaldırmışlar, üçü bir ağızdan, "Miyav da miyav..." diyorlardı. Yani, "İn lütfen, in..." Ama Tintoş bu yalvarışlara hiç aldırılmıyordu ki.

"Kimbilir ağacın tepesinden aşağıdaki sokak nasıl görünür? Hayır, hayır, şimdi bakmayacağım. Ağacın tepesine vardığımda bakacağım. Ondan sonra kardeşlerime sesleneceğim... 'Burası o denli güzel ki Tintoş, Hoşhoş, haydi siz de tırmanın gelin!'"

Artık aşağıdan gelen miyavları, çığlıkları duymuyordu. Hep yukarıya bakıyordu. Zaten ağacın tepesine az kalmıştı. Şu dalı da çıktı mıydı, ağacın tepesinde olacaktı. Ondan sonra... Ondan sonra mı? Ay, ay, ay... Hiç aklıma gelmemişti. Belki de ilk serçeyi burada avlayacaktı. Annesi şimdiyedek iki kez serçe avlamıştı. Kardeşleriyle bir güzel yemişlerdi. Nasıl olsa kuşlar ağacın tepesine konuyorlardı.

"Ben yaprakların arasına saklanırım... Kuş konunca bir zıplarım üzerine... Ondan sonra aşağıya, kardeşlerime, anneme seslenirim."

"Heeeeyyy, bakın kuş yakaladım. Buraya çıkmanı istemiyordunuz. İşte çıktım ve ilk kuşumu avladım. Ben korkusuz bir kedi yavrusuyum..."

İh, birden soluğu kesilir gibi oldu...

"Ben korkusuz bir kedi yavrusuyum... Ben korkusuz bir kedi yavrusuyum..."

İııhhh, ne sesi çıkıyordu, ne de soluğu. Çünkü bu tümceyi söylerken ağacın tepesine varmış ve aşağı bakmıştı... Titremeye başladı, tırnaklarını daha çok çıkardı, ağacın gövdesine geçirdi. Çok korkuyordu. Annesi, kardeşleri, fare yavrusu gibi küçücük görünüyordu. Sanki ağacın gövdesine yapışmıştı. Ayaklarını oynatamıyor, başını çeviremiyordu. Düşmekten çok korkuyordu. Zaten artık annesinin, kardeşlerinin miyavlamalarını da duymuyordu.

Ne yapacaktı şimdi burada? Az sonra susayacaktı. Ağacın tepesinde su yoktu ki. Ya acıkırsa? Ya gece olursa? Sabaha dek böyle tırnaklarını ağaca geçirmiş olarak mı duracaktı? Tam o sırada bir kumru az ötesine konuverdi. Tintoş'un sesi vızıltı gibi çıktı. Kuş başını o yana çevirdi.

"Aaaaa... Bir kedi yavrusu, sen ne arıyorsun burada? Yoksa bizim gibi uçmaya mı heveslendin?.."

"Çok korkuyorum kuş kardeş. Buradan aşağı nasıl ineceğimi bilmiyorum..."

"Annen sana söylemedi mi, kediler ağaca tırmanabilirler ama aşağıda inmekte güçlük çekerler..."

Tintoş'un sesi vızıltı gibi çıktı:

"Söyledi ama ben annemin sözünü

Sanki ağacın gövdesine yapışmıştı. Ayaklarını oynatamıyor, başını çeviremiyordu. Düşmekten çok korkuyordu. Zaten artık annesinin, kardeşlerinin miyavlamalarını da duymuyordu.

dinlemedim..." Birden, annesinin kendisi için ayırdığı kıyma aklına geldi.

"Bak kumru, kıyma sever misin?"

"Yooo, ancak tahıl bulamazsam belki yerim..." Tintoş çok sevindi.

"Çok iyi, annem benim için kıyma ayırmış. Şimdi sen beni sırtına al, buradan uçur, aşağıya indir, o kıymamı sana vereyim."

"Ay sen beni uçak sandın galiba. Bize, buyurun sayın kedi, işte koltuğunuz şurası, oturun lütfen, sandviç mi istersiniz, limonata mı? Söyleyin, hostesiniz hemen alıp, gelsin..."

Kumru çok güldü. Sonra Tintoş'a acıdı. "Gerçek söylüyorum, ben seni sırtıma alıp aşağıya indiremem..."

"Peki, kargaya söyleseniz? Leyleğe söyleseniz?..."

"Hayır, onlar da yavrularından başka hiçbir hayvanı taşımazlar. Bazen avladıkları küçük hayvanları yuvalarına taşırlar ama bir kediyi asla taşımazlar..."

Tintoş hıçkırmaya başladı... "Ben şimdi burada ne yapacağım?"

Kumru çok üzüldü. "Ah, sana yardım etmek isterdim ama, hiçbir şey yapamam ki... Sen en iyisi miyavlamaya başla... Var gücünle miyavla..."

Belki aşağıdan duyup seni indirirler..."

Tintoş son bir umursamazlıkla sordu: "Acaba kanatlarını bana ödünç veremez misin?"

"Ay yine beni güldüreceksin kedi yavrusu... Sen ayaklarını bana ödünç olarak verebilir misin? Elbette veremezsin... Haydi bakalım, miyavlamaya başla..."

"Miyaaaavvvv..."

"Çok daha sesli..."

"Miyaaaaavvvvv!"

"Sen çok korkmuşsun belli. Sesin az çıkıyor."

"Sen miyavlamasını bilmez misin? Benim yerime sen miyavlasan..."

"Ben öterim... Kimsenin ilgisini çekmem... Çok çok 'Aman ne mutlu bir kuş. Mutluluğundan ötüyor' derler..."

Tintoş içine bol bol hava çekti, göğsünü şişirdi. "Miyaaaavvvvv!.." diye bağırdı.

"Hıh, oluyor ama hep böyle miyavlamalısın. Yoksa seni duyamazlar. Sen de burada kalırsın. Eh, ben artık uçup gideyim. Yuvada iki yavrum var. Onlara yem bulacağım... Hoşça kal kedicik..."

Kumru uçu gitti. Tintoş durmadan miyavlıyordu. Hep annesini bekliyordu. Sanki biraz sonra onu görecekti, annesi ona, "Bin sırtıma" diyecekti. Hayır, annesi buraya çıkamazdı, çıksa bile inemezdi.

"Miyaaaav... Miyaaaavvv... Miyaaaaavvvvvvv..."

Akşam oluyordu. "Miiiii, miiiii, miiiii" diyor, "yav"ını getiremiyordu.

Çünkü soluğu tükenmişti. Tırnaklarını ağaca geçirdiği için gücü kalmamıştı. Hem öyle çok susamıştı ki...

"Artık hiç miyavlayamayacağım. Sabaha dek gücümü toplayacağım. Ondan sonra bağıracağım... Peki burada nasıl uyuyacağım?.."

Kardeşlerini, annesini düşünüyordu. Şimdi onların yanında olsaydı, kardeşler birbirlerine yaslanır, uyurlardı, anneleri de onları her türlü tehlikeden korurdu. Ya burada? Gözünden uyku akıyordu, göz kapakları kapanıyordu. "Bir uyursam, tırnaklarım ağacın gövdesinden çıkarsa... O zaman..."

Aşağıya düşeceğini biliyordu... Kimbilir, baş üzeri mi düşerdi, yoksa ayaklarının üzerine mi? Mutlaka bir yanı kırılırdı. "Uyumam gerek... Uyumam gerek... Ama uyumazsam çözümüm güçlenmez, 'miyavım' güçlü çıkmaz ki... Uf, uf, uff!.."

Azıcık kıpırdadı. Bir dalın ağaçla birleştiği yere geldi. O çatalın arasında acaba uyuyabilir miydi? Başını çatalın ortasına koyarsa, ayaklarını da dala doğru uzatırsa, kollarıyla da dala sarılırsa... Öyle yaptı. Uyandığında, ağacın üzerinde kuşların konseri vardı. Biri bırakıyor, öteki ötüyordu. Kimi uzun uzun ötüyor, kimi de takırtılar çıkarıyordu. Bir ara hepsi birden sustu. Sonra koro halinde,

"Kedicik kedicik / Patileri minicik
Ne ararsan burada / Annen bekler
orada." şarkısını söylemeye başladılar.

"Hiiişşt... Lütfen şimdi sesinizi kesin, sonra aşağıdan benim sesimi duymazlar. Gece uyudum, güç topladım, şimdi bağıracağım, yardım ça-

ğıracağım..."

Kuşlar sustular, Tintoş bağırmaya başladı: "Miyaaaaavvvv, miyaaaavvvv, miyaaaaavvvvvv..."

I-ıh... Gelen yok... "Miyaaaaavvvv, miyaaaaavvv, miyaaaaavvv..."

Kaçıncı kez bağırmıştı, yine sesi soluğu kesilecekti ki, en iri kuş,

"Bakın, bakın, biri ağaca tırmanıyor, haydi biz uçup gidelim..."

Kuşlar, "pııııııııııı" diye uçtular. Acaba o gelen Tintoş için mi geliyordu?

"Daha çok bağırmalıyım. Miyaavv, miyaaaaavvvv, miyaaaaavvvvvv..."

Ağaca çıkan, bir delikanlıydı. Güllüyordu.

"Tamam tamam, bağırma artık, bak seni aşağıya indirmek için geldim... Ama bir koşulum var. Bundan sonra annenin her dediğini dinleyecek sin. Anladın mı?"

"Miyav..."

Yani, "anladım". •

muzafferizgu@butundunya.com.tr

İNSANLAR YAŞADIKÇA

Mehmet Ünver

Sokak Sokak Ruhsal Terapi

Yaz boyunca beni doğduğuma
pişman eden sıcaklardan bir
an önce kurtulup, sonbahara
kavuşmak için çok dua ettim.
Eli kulağında sayılır. Kısa bir
süre sonra tatlı bir serinlik
gecelerimizi kaplayacak,
ardından da gri günler gelecek.

Gittikçe güçlenecek kuzey rüzgârlarının tenimizde bıraktığı o hoş ürperti, yüreğimizde uçucu bir özgürlük duygusuna dönüşecek. Öyle ya, artık terlemek yok, iki adım yürüyünce yorulmak, sıcaktan bunalıp gölgelere kaçmak yok. En güzeliyse; kavurucu yaz günleri boyunca kısmen kaybettiğimiz özgürlüğümüz geri geliyor. Artık klimalı mekânlara kapanıp, dış dünyadan kopmak da yok. Özetlemek gerekirse; o bunaltıcı sıcaklar boyunca uzağında kaldığımız sosyal yaşam, sonbaharla birlikte, bize geri dönecek. Ekim ayı ortalarında rüzgâr, Karadeniz üzerinden koparttığı top top grili, beyazlı bulutlara kentin üstünde resmigeçit yaptırmaya başlayınca sadece çocuklar değil, yetişkinler de gökyüzüne bakıp, hayal güçlerinin genişliği ölçüsünde benzetmeler yapacaklar. Sizin beyaz bir tavşana benzettiğiniz buluta Emirgân'dan bakan bir delikanlı, onu bir balerine, Çağlayan'dan bakan bir hanımsa pamukları yeni atılmış yumuşacık bir yorgana benzetecek.

Derken Kasım ayı girecek, günler kısılacak, hava giderek daha erken saatlerde karacak, ısıнын düşmesiyle birlikte karlı, kışlı günlerin yaklaştığı iyice hissedilecek ve bütün bunların sonucu olarak da kimilerimiz o tatsız ‘kış depresyonunun’ avucuna düşeceğiz. İnsanın yüreğini daraltarak, içindeki iyimser duyguların uçup gitmesine neden olan kış depresyonunun kurbanlarını karamsar, bıkkın ve tatsız bir ruh hali bekleyecek. Bu kurbanların bazıları, gün boyu oflayıp pufлаяarak çatılara doğru alçalmış ve her an eteklerindeki dökcek olan bulutlara bakacak, bazıları olur olmaz her şeyden alınır hale gelecek, büyük bir çoğunluğuyorsa sabah yataktan kalkıp işe gitmeyi dünyanın en büyük sıkıntısı gibi görmeye başlayacak. Ciddi bir ruh çöküntüsünün ayak sesleridir tüm bu belirtiler ve ne yazık ki, kolay ko-

lay geçmez. Doktor terapisi hatta uzun süreli ilaç kullanımı bile gerekebilir.

Bana gelince: O masmavi, iyot kokulu yaz günlerinin ardından gelen gri, puslu kış akşamlarına katlanabilmek için “Sokak, Sokak Terapi” adını verdiğim ve tamamen kendi icadım olan bir yöntemle başvuruyorum. Kesinlikle olumlu sonuç veren bu tedavi yöntemi, ne doktor gerektirir ne de ilaç. Ayrıca çok keyiflidir. Sizleri de düşünerek bu terapi için izlenecek yolu adım adım açıklıyorum:

Birinci Adım: "Vapura Binip Eminönü'ne Geçiş"

Diyelim ki kış depresyonunun avucuna düştünüz. Sabah kalktınız ve bir de baktınız ki, fûme renkli bulutlar gökyüzünü parsellemiş. O da yetmiyor gibi ısıracı, soğuk bir rüzgâr camlarda uğulduyor. Doğrusu tatsız bir durum. O zaman ilk işiniz; herhangi bir Boğaz

Üst kat yolcu salonunda cam kenarı bir yer bulup oturun ve yol boyunca İstanbul'un en güzel manzaralarını size sunacak olan bu yerin keyfini tam olarak çıkartmak için büfeden bir bardak demli çay alın.

semtinden Eminönü'ne kalan vapura binmek olsun. Bindiniz mi? Bindik. Üst kat yolcu salonunda cam kenarı bir yer bulup oturun ve yol boyunca İstanbul'un en güzel manzaralarını size sunacak olan bu yerin keyfini tam olarak çıkartmak için büfeden bir bardak demli çay alın. Vapur, ardında ak köpükler bırakarak sahile paralel seyrederken aslında uzak taşra kentlerinden birinde yaşayan bir vatandaş olduğunuzu ve İstanbul'a ilk kez geldiğinizi düşünün. O gün için, bu koca kentin yabancı olduğu inandırın kendinizi. Terapimiz için çok önemlidir bu. Vapur, Boğaziçi boyunca ilerlerken önünden geçtiğiniz yalılara, tepelerdeki tarihi köşklere, yemyeşil koruluklar içinde gizlenmiş gibi görünen ultra lüks villalara, o villaların bakımlı bahçelerine, yakından geçen takalara, kotralara, bordodan bindirecekmiş gibi yaklaşan dev tankerlere, Küçüksu, Beylerbeyi, Dolmabahçe

saraylarına, Galata rıhtımına yanaşmış olan muhteşem transatlantiklere sanki ilk kez görüyormuşçasına bakın ve tüm bu güzelliklerin insanlar için olduğunu düşünün. Yani sizin için...

İkinci Adım: "Eminönü Meydanı Hengâmesi"

Eminönü'nde vapurdan indiğinizde özellikle nerede kalabalık, itiş kakış varsa dosdoğru içine girin. Dünyanın

dört bucağından gelmiş insanların bizimkilerle başa baş cirit attığı meydana hayretle bakıp, bu kadar farklı ülkelerden kalabalıkların orada pekala bir araya gelebildiklerini ve bunca karışıklığa karşın hayatın gayet normal bir akışta seyrettiğini görün. Hepsi bir telaş içinde sanki hedefledikleri belli bir nokta varmışçasına koşuşturmaktadır. Takdir edersiniz ki, yerli olsun, yabancı olsun, o koşuşturma içindekilerin tamamı tuzu kuru kişiler

nız olmadığı için derin bir nefes alıp, kendinizi çok şanslı sayın.

Üçüncü Adım: "Galata Köprüsünde İbretlik Keyif"

İkinci adımdan sonra yüreğinizin hafiflemeye başladığını, zihninizi yoran depresif duyguların ağırlığının azalmaya başladığını hissedeceksiniz. Bu durumda kendinizi ödüllendirmelisiniz. Doğruca Galata Köprüsüne.

değillerdir. Bir yürek acısını unutmak için nerede sabah orada akşam gezenler, sevdiklerini yitirmişler, yakınlarının dertlerine çare bulunamayışının umutsuzluğuyla yürekleri yananlar, gırtlığa kadar borca batmışlar, karşılıksız sevdâ çekenler, çocuklarına kışalık palto alacak para bulamayanlar, siftahsız eve dönmek için ezikliğini yaşıyanlar da vardır aralarında. Yani sizin kış depresyonunuz onların dertleri yanında bir hiçtir. Böyle sıkıntıları-

Hedefiniz: Tarihi Yarımada'ya karşı bir keyif kahvesi içmek.

Anımsarsanız, İstanbul'a ilk kez geldiğinizi, yani bu büyüklü kenti evvelce hiç görmemiş olduğunuzu varsayacaktınız. Uygun bir yer bulmak için ilerlerken, "dünya yansa yorganım yanmaz" havasıyla köprünün üstünden oltalarını Haliç'in bulanık sularına sallandırmış vatandaşları izleyin. Emin olun ki, o gamsız görünümünden alacağınız epey pozitif enerji vardır.

Bu arada manzarası hoşunuza giden bir yere oturduysanız, garsona kahvenizi söyleyin. Kahve gelene kadar da böylesi muhteşem bir panoramaya sahip olan bir kentin yüreğinde olduğunuzu anımsayın. Sonra aklınıza, aynı kentte, ekmek parası uğruna bu manzaradan habersiz bir şekilde, iş hanlarının karanlık, rutubetli bodrum katlarında çalışan insanları getirin.

Az evvel konforlu kanepesine kurulduğunuz vapurun buram buram mazot kokan makine dairesinde, dondurucu rüzgârın kendini yerden yere vurduğu meydanlarda, yeraltındaki garajlarda, boğucu metro tünellerinde çalışmak zorunda olan insanları düşünün. Siz, onların tersine, temiz bir ofiste, aydınlık bir odada mı çalışıyorsunuz?

Yanıtınız evet mi? O zaman gerçekten şanslısınız. Bunu hiç unutmayın.

Dördüncü Adım: "Ve... Tahtakale Harikalar Dünyası"

Şu an hayretler içindesiniz. Çünkü Tahtakale'desiniz. İlk kez geldiğiniz bir mega kentin merkezinde, beş yüz yıl öncesiyle günümüzü aynı anda yaşatan böyle bir yerin varlığı sizi

afallatmıştır. İmparatorluğun ilk günlerinde kullanılan geleneksel ahşap fare kapanlarını satan dükkânla, en modern bilgisayar oyunlarını vitrinine yerleştirmiş mağaza yan yanadır.

Tahtakale'desiniz. İlk kez geldiğiniz bir mega kentin merkezinde, beş yüz yıl öncesiyle günümüzü aynı anda yaşatan böyle bir yerin varlığı sizi afallatmıştır.

Hemen iki adım ileride bir zamanlar ninelerimizin ayran ve tereyağı yapmak için kullandığı yayıklar ve tahta takunyalar satılırken, yanındaki cıfcaflı vitrine sahip dükkânda Avrupa kentlerinde bile bulunmayacak denli renkli ve bol çeşitli yılbaşı süsleri hal-ka sunulmuştur. Biraz ileride, Hac ve Hacı malzemeleri satan dükkânın karşısında, yaklaşan yılbaşı için, hayli erotik görünümlü, kırmızı iç çama-

şırları tezgâhlara serilmiştir.

Uğurlu sayılan bu minicik, iç gıcıklayıcı parçaların sergilendiği tezgâhların başında genç, yaşlı, modern giyimli ve muhafazakâr görünümlülerden oluşmuş bir yığın insan toplanmıştır. Çamaşırlar kapış kapış gitmektedir.

A Açıkcası; her kesimden, her kültürden ve her yaştan insan, yıl boyunca göğüsledikleri tüm güçlüklerle karşı yeni yıla yeni umutlara girebilmek için ellerinden geleni yapmaktadır. Bu durum sizi biraz mahcup eder. Nineniz yaşında bir hanımın tezgâhtan avuç içi kadar kırmızı bir slip seçtiğini gördüğünüzde kış depresyonu gibi fazlaca lüks kaçan bir sorunla baş edemediğiniz için kendinize kızmaya başlarsınız. Nineyse: “Torunum için seçtim evladım, şans getirir değil mi?” diyerek hediye paketi yapması için külotu tezgâhtara uzatmıştır.

Tezgâhtar delikanlıysa: “Güle güle giysin teyzeciğim, üstünde paralansın” derken hınzırca gülmektedir.

İşte o an, tüm cesaretinizi toplayıp, uğurlu, kırmızı sliplerden birini kendiniz için seçmelisiniz. Bunu başarırırsanız kış depresyonundan kurtulmak yolunda en önemli adımı atmışsınızdır. Tebrikler...

Siz Süleymaniye’ye doğru yollanırken Sultanhamam yokuşunda bir başka iç çamaşırı satıcısı, kafasına bir yığın kadın külotunu bir bere gibi geçirmiş olarak bas bas bağırmaktadır:

“Lady Gaga bile buradan aldı. Yetiş vatandaş.. Seç, ayır...”

Yüzünüzde tatlı bir gülümseyişle

onu izlerken, çocukluğunuzda aynı sloganı:

“Türkan Şoray da buradan aldı” şeklinde dillendiren işportacıları anımsayın. Devir değişirken sokak satıcılarının yaratıcılıkları da değişmiştir. Kafasına en az on tane kadın külotunu geçirmiş olan satıcıya bakarken sabah vapura binmeden önce yüreğinizde zor taşıdığınız ağırlığın iyice hafiflediğinin ayırına varacaksınız.

Beşinci Adım: "Süleymaniye; Sultan'la Sıradan Vatandaş Yan Yana"

Mercan Yokuşundan, görkemli Süleymaniye camisine doğru çıkarken İstanbul semalarında bulutlar iyice yoğunlaşmıştır. Havanın kısa sürede soğuduğu dikkatinizden kaçmaz.

Kentin en yüksek tepelerinden birine kurulmuş olan caminin külliyesinde bir zamanların kudretli hükümdarı; Kanuni Sultan Süleyman’ın türbesi karşılar sizi. Üç kıtaya hükmetmiş bir padişahın türbesinin biraz ilerisinde, zar zor ayakta durabilen ahşap bir binada, dar gelirli bir İstanbullu aile yaşamını sürdürmektedir. Doğalgaza paraları yetmediği için, bacasını mutfak camından çıkarttıkları sobayla ısınmaktadırlar. Diğer odaların pencerelelerini kalın naylonlarla örtmüşlerdir. Bu görüntü size, ailenin kış mevsimi boyunca sobaya ve mutfaka yakın odaları kullandığını, diğerlerini ise havalar iyice ısınana kadar adeta unuttuklarını anlatır.

Buna karşın mutfak davlumbazından mis gibi bir çorba kokusu gelmektedir. İçiniz bir tuhaf olur. Dünya, Sul-

tan Süleyman'a bile kalmamış, cihan padişahı çoktan toprağa karışıp gitmiştir. Oysa hemen iki adım ötedeki yoksul ailenin yaşamı her şeye karşın sürmekte, ocakta tencere kaynamaktadır.

Olur, olmaz şeyleri dert etseniz de, bu koca kentin bir kıyısında, aynı meydanları, aynı caddeleri, aynı taşıtları kullandığınız insanların çoğundan daha rahat bir yaşam sürdüğünüzün bilincindesinizdir. Unutmayın:

geçen diğer lezzetli yiyeceklerle donatacağınız sofrayı düşleyin. Ardından yolculara çaktırmadan paketdeki mis gibi tulum peyniri ve pastırmanın kokusunu doyasıya içinize çekin. O güzelim koku yüreğinizi iyimser duygularla doldurup, sizi depresyonun karanlık sahilinden uzaklaştırmıyorsa, kabahati biraz da kendinizde aramanız gerekir.

Hak etmediğiniz karamsarlıklarla

Bu dünya Sultan Süleyman'a bile kalmadı. Size de kalmayacak.

Yaşamanıza bakın. Bu kadarı yetmediyse, dönüşte Mısır Çarşısına uğrayıp, özel deriler içinde satılan mis kokulu tulum peynirlerinden bir kalıp kestirip, insanın ağzını sulandıran pastırmalardan en az üç yüz gram sardırıp evin yolunu tutun. Vapurda yine cam kenarında oturun, büfeye de demli bir çay söylemeyi unutmayın. O esnada dışarıda sulu kar başlamış, yağmurla karışık taneler, camlarda yol yol izler bırakmaktadırlar. Akşam, sıcacık evinizde sofraya kurulup, tulum peyniri, pastırma ve gönlünüzden

kendinize işkence edeceğinize düş gücünüzü geliştirmenin bir yolunu bulun ve elbette bu yazımı bir daha okuyun.

Göreceksiniz her şey düzelecek. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Lokantadaki müşteri önüne konan yemeği görünce bağırmaya başladı: "Ben bunu yiyemem. Çabuk bana şef garsonu çağırın!" Yan masadaki adam cevap verdi: "Fayda etmez efendim, o da yiyemez!.."

YAŞAMDAN YANSIMALAR

Nuray Bartoschek

Hayata Dair

Çocuktuk. Sokakta oyun oynuyorduk. Arkadaşım umutsuz bir biçimde başını iki yana sallayarak "Ben hiçbir şey beceremiyorum ve sanırım asla da beceremeyeceğim" dedi.

"Neden böyle düşünüyorsun ki?" diye sordum. Arkadaşım "Annem de böyle düşünüyor zaten..." dedi sitemle. Bir açıklamada bulunması için "Nasıl yani?" dedim. "Annenle ne ilgisi var bunun?"

Arkadaşım "Annem her zaman 'Senin kadar beceriksiz çocuk görmedim, senden hiçbir şey olmaz!' diyor bana." dedi. Şaşırdım, "Nasıl bir anne böyle bir şey söyleyebilir ki!" diye düşündüm.

Annemle aramızda geçen birkaç konuşmayı anımsadım hemen. Heyecanla "Anne, ben astronot olup aya gitmek istiyorum, hatta başka gezegenler keşfetmek istiyorum" dediğimde annem gülümseyerek "Neden olmasın! Her şey senin elinde, istediğin her şeyi ancak sen gerçekleştirebilirsin" demişti. Yanlış yaptığımda beni suçlamıyor "Üzülme, ancak böyle en iyiyi, en doğruyu bulabilirsin" diyerek hatalarıma üzülme yerine onlardan ders almayı öğretiyordu. Yazdığım

şiiirleri benden habersiz dergilere, yarışmalara gönderiyor, yayımlandığına bana sürpriz yapıyordu.

Arkadaşıma öyle uzun uzun akıl verecek yaşta değildim ama sanırım az ve öz olarak en doğru sözü söyledim ona. "Annenin söylediklerini boşver!" dedim. "Benim annem bana 'İstersen her şeyi yaparsın' diyor, ben de sen de yaparsın" Gözleri ışıldadı arkadaşımın.

Belki de ilk kez birisi ona "yapabilirsin" diyordu. Yıllar önce arkadaşımınla sohbetimizin hayata ilişkin önemli bir öğreti olduğunu ancak büyüdüğümde çok daha iyi anlayabildim. Ve hayat devam ettikçe, her deneyim, heyecanlı bir öğretiye dönüşmeye başladı.

Gerek aile, arkadaşlık ilişkilerimde, gerek okul, iş hayatımda olumlu sesleri duymak için kulaklarımı ardına dek açarken, dört yanım 'yapamazsın, edemezsin'lerle çevrildi.

Okudukça, yaşadıkça, günümüzde ve tarihte başarının her zaman ödüllendirilmediğini, adları sonsuza dek başarılarıyla anılacak dehaların, bilim adamlarının dışlandıklarını, hatta kimi zaman dört duvar arasına kapatılarak "yaşam hakları" ellerinden alınmaya çalışılrsa da yılmadıklarını gördüm.

An geldi, yıllar önce yapılmış bir tablonun içine girip renklerle dans

ettim, ya da bir bestecinin notalarını merdiven yapıp yıldızlara tırmandım, insanlık tarihine adını yazmış filozofların önünde saygıyla eğildim.

Zaman zaman ayağım takıldı, düştüm, canım yandı, kimseler olmadığında yanımda, elimi uzatıp kaldırdım kendimi ve yoluma devam ettim başım dik.

Dün gece değerli sanatçımız Fazıl Say'ın olağanüstü müziklerini dinlerken yeni keşfettiğim bir gezegende derledim hayata dair öğrendiklerimi.

Anladım ki; yürümek ya da koşmak yetmiyor her zaman, bazen uçmak gerekiyor.

Baktın ki sığmıyor yüreğin bu dünyaya, aşır sınırları kendi gezegenini yaratmak gerekiyor.

Unutup tüm bilinen yolları, yeni yollar keşfetmek gerekiyor.

Önce kaybedip kendini, bir ara sokakta karşılaşıncı coşkuyla sarılmak

gerekıyor.

Düşlerine sınırlar koymak isteyenlere kulaklarını tıkamak,

Bir karıncanın ayak sesini duyabilmek için, sonuna dek açmak gerekiyor.

Hayat ne kadar çok çelme taksa, dizlerin çizilse, yüreğin kanasa da "Acımadı ki" diyerek, inadına başın dik, yola devam etmek gerekiyor.

Bedenin tutukluken bile dört duvar arasında,

Öğrenmek gerekiyor, umutlarını uçurtma yapıp salıvermeyi bulutlara.

Yudumlarken, koklarken, dokunurken ağır çekim yaşamak,

Kasvetli havalarda hızla ileri sar-mak gerekiyor hayatı.

Yaşamak ciddi iş Nazım'ın dediği gibi, sadece insan olmak yetmiyor,

Kuş olup uçmak, kumru gibi sevmek, aslan gibi kükremek,

Bakar-kör, işitir-sağır, düşünür-deli, uçuk-akıllı olmayı becermek gerekiyor,

Yolun sonunda birisi önünü kesip "sökül bakalım cebindekileri" dediğinde,

Çıkarıp cebinden rengarenk yaşamış ömrünü, dudağında bir ıslıkla uzaklaşabilmek gerekiyor. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

KENT KAPISI

Bir zamanlar Çin'de bilgeliliğinin ülkesini bir güneş gibi aydınlattığı, zekâsı ve zenginliğine kimsenin ulaşamadığı bir hükümdar yaşardı.

Bir gün veziri üzgün bir halde yanına geldi ve "Yüce hükümdarım" dedi. "Siz ülkemizdeki en yüce insansınız, yaşamımızın efendisisiniz. Ülkede yolculuk ederken ne duydum biliyor musunuz? Her yerde insanlar size şükrediyorlardı. Fakat kimi insanlar sizin hakkınızda konuşuyorlar, kararlarınızı eleştiriyorlardı. En güçlüden daha güçlü olan sizin gibi bir hükümdarın ülkesinde böyle bir başkaldırı nasıl olabilir?"

Hükümdar vezirini gülümseyerek dinledi ve "Krallığımdaki her insan gibi sizler için de neler yaptığımı biliyorsun" dedi. "Yedi ülke benim denetimimde. Benim yönetimdeki bu ülkeler gelişti ve zenginleşti. Bu yedi ülkedeki insanlar beni adaletimden dolayı seviyor. Tamamen haklısın. Birçok şey yapabilirim. Kentlerimin kapılarını kapatabilirim. Fakat yapamayacağım birşey var. Halkımın ağzını kapatamam. Asıl önemli olan kimi insanların benim hakkımda kötü şeyler söylemeleri değil, benim onlar için gerçekten iyi olan şeyleri yapmamdır."•

Gönderi: FATMA DEMİRDÖVEN

Fincan Takımı

Yırtık pırtık giysileriyle iki çocuk kapımı çaldılar:
"Eski gazeteniz var mı bayan?"

Önce hayır demek istedim ama ayaklarına gözüm ilişince sustum. İkisinin de ayaklarında eski sandaletler vardı ve ayakları su içindeydi. "İçeri girin de, size kakao yapayım" dedim.

Hiç konuşmuyorlardı. Islak ayakkabıları halıda iz bırakmıştı. Kakaonun yanında reçel, ekmek de hazırladım onlara, belki dışarıdaki soğuğu unutturabilir, azıcık da olsa ısıtabilirdim minikleri. Onlar karınlarını doyururken ben de mutfağa döndüm ve işlerimi yapmaya koyuldum. Fakat oturma odasındaki sessizlik dikkatimi çekti ve başımı uzattım içeriye.

Küçük kız elindeki boş fincana bakıyordu... Bana döndü "Bayan, siz zengin misiniz?" diye sordu. Zengin mi? "Yo hayır!" diye

"Bayan siz zengin misiniz?"

yanıtlarken, gözlerim bir an ayağımdaki eski terliklere kaydı. Kız fincanı tabağına dikkatle yerleştirdi ve "Sizin fincanlarınız, takım" dedi. Sesindeki açlık, karın açlığına benzemiyordu. Sonra gazetelerini alıp çıktılar dışarıdaki soğuğa. Teşekkür bile etmemişlerdi ama buna gerek yoktu. Teşekkürden daha öte bir şey yapmışlardı.

Fincan servisim takımdı... Pişirdiğim patateslerin tadına baktım. Sıcacık patatesler, başımızı sokacak bir evimiz, bir eşim vardı ve eşimin de bir işi... Bunlar da fincanlarım ve fincan tabaklarım gibi bir uyum içindeydi. Sandalyeleri şöminenin önünden kaldırıp, yerlerine yerleştirdim. Çocukların sandaletlerinin çamur izleri halının üzerindeydi hâlâ. Silmedim ayak izlerini. Silmeyeceğim de...

Olur unutuveririm ne denli zengin olduğumu... •

Gönderi: SABRİYE AŞIR

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Anıl Eren Özden, Erzurum

Yaren Kalender, İstanbul

Alper Yüce, Mersin

Ece Ekin, İstanbul

Batuhan Sevinç, Yalova

Deniz Altıntaş, Ankara

Ece ve Sude Yıldırım, İstanbul

Zeynep ve Deniz Coşkun, Ankara

Sinem Görgülü, *Ankara*

Dilara Baştürk, *Van*

Melin Sanal, *İstanbul*

Sude Balkesen, *Ankara*

Doruk Efe, *Antalya*

İlker Kısa, *Kastamonu*

Eren Şahin, *Muğla*

Faikcan Öz, *Ankara*

Nilay Şehirli, *Mersin*

Arda Onat Acar, *Ankara*

Zeynep Kaya, *İstanbul*

Selen Alpas, *Ankara*

EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

“Sudokunun Yanıtları”

4	7	6	2	8	5	1	3	9
8	1	5	4	3	9	2	6	7
2	3	9	1	6	7	8	5	4
1	5	3	7	4	2	6	9	8
9	6	2	8	5	1	7	4	3
7	4	8	6	9	3	5	1	2
3	9	1	5	2	8	4	7	6
5	2	4	9	7	6	3	8	1
6	8	7	3	1	4	9	2	5

Sudoku yapamayanlar için

6	2	3	8	1	9	4	7	5
7	5	1	4	2	3	6	8	9
9	4	8	6	5	7	3	1	2
4	3	2	5	8	6	1	9	7
5	9	6	1	7	4	8	2	3
1	8	7	9	3	2	5	6	4
8	7	9	3	6	5	2	4	1
2	6	5	7	4	1	9	3	8
3	1	4	2	9	8	7	5	6

Sudokusuz yapamayanlar için

“Bilginizi Denetleyin”

- 1-(b)** Çankaya **10-(d)** Oksijen
2-(a) Veledeş **11-(a)** Reddi İlhak Cemiyeti
3-(a) Nümiizmatik **12-(b)** Kilimanjaro
4-(d) ASEAN **13-(c)** 1974
5-(c) Polonya **14-(b)** TBMM Başkanı
6-(c) İmale **15-(d)** Adam Smith
7-(b) Antalya **16-(b)** Monarşi
8-(a) 1876 **17-(d)** II. Mahmut
9-(c) Montaigne **18-(c)** Moldova

Satranç Çözümleri

PROBLEM: 2# Ezberbozan.net 1.Vxh7+ Axh7 2.g7+ 1-0

OYUN SONU: Capablanca-Janovsky, 1911 Beyaz Kazanır. 1. Fd4 h4 2. Fxb6 h3 3. Fc7 e5 4. b6 Ve4 5. Fxe5 Ve1+ 6. Şa2 Axe5 7. b7 Ad7 8. Ac5 Ab8 9. Vc4+ Şe8 10. Ae4 Şh7 11. Vd3 g6 12. Vxh3+ Şg7 13. Vf3 Vc1 14. Vf6+ Şh7 15. Vf7+ Şh6 15. Vf8+ Şh5 16. Vh8+ Şg4 17. Vc8+ 1-0

Kareler ve Rakamlar

$$\begin{array}{r}
 345 + 543 = 888 \\
 412 - 310 = 102 \\
 + \quad - \quad + \\
 757 + 233 = 990
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 769 - 338 = 431 \\
 254 - 120 = 134 \\
 - \quad - \quad - \\
 515 - 218 = 297
 \end{array}$$

İlk dersimiz Türkçe

1-(a) 2-(c) 3-(b) 4-(a) 5-(d) 6-(a)- 7-(b) 8-(a) 9-(c) 10-(d) 11-(a) 12-(b) 13-(b) 14-(d) 15-(a)

Kare Bulmaca

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	M	E	L	İ	H	A	T	G	Ü	L	S	E	S	K
2	E	F	E	A	Z	A	R	A	S	T	L	A		
3	H	E	R	E	K	E	K	E	Z	İ	N	A	T	
4	M	Z	R	R	U	L	M	A	N	A	T	İ		
5	E	L	A	S	İ	D	E	N	A	İ	M	A		
6	T	U	N	C	A	İ	A	Y	N	İ	İ			
7	E	T	E	K	O	O	V	A	A	B	İ	K		
8	M	İ	M	A	M	E	A	S	A	Y	D	A		
9	İ	K	B	A	L	T	A	M	A	N	A	R	Z	
10	N	E	L	A	L	E	M	K	O	Y	A			
11	D	R	Ç	O	R	A	K	P	O	L	K	A		
12	Y	A	M	A	T	Z	O	M	B	İ	M			
13	A	K	T	A	R	D	O	L	A	M	A	A	B	
14	T	A	İ	P	İ	N	İ	L	Z	İ	L	E		
15	A	R	A	A	F	İ	T	A	R	P	İ	R		
16	Ğ	K	A	N	A	D	A	M						
17	A	Y	A	Z	K	O	R	N	A					
18	N	U	R	B	A	L	T	A						
19	R	E	K	A	T	İ	R	A						
20	S	İ	T	A	R	A	K	A	R					

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

- Sıfırdan, dokuza kadar olan rakamları kullanarak aşağıdaki işlemleri çözünüz.
- Her farklı şekil bir rakamı göstermektedir.
- 0-9 arasındaki rakamlar her iki grupta farklı şekillerle simgelenmektedir.

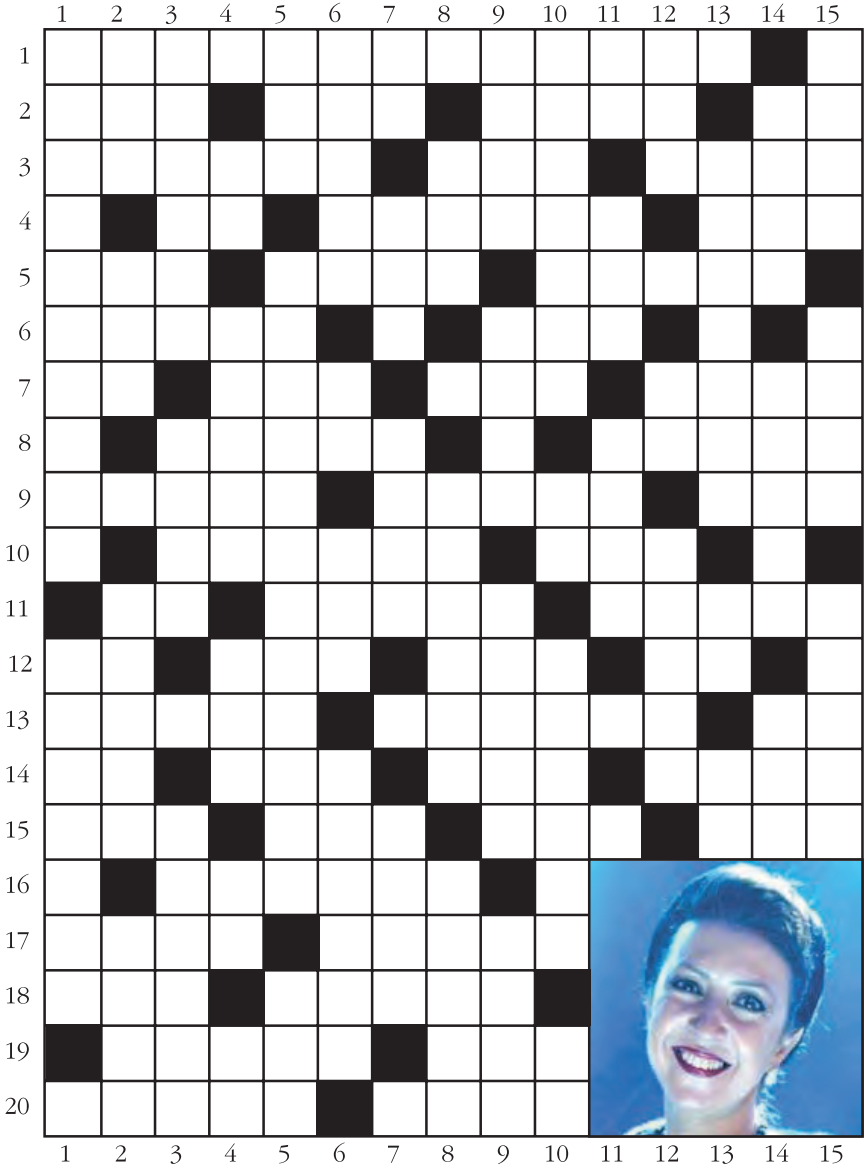
1

$$\begin{array}{rcl}
 \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow diamond} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow diamond} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow rectangle (right)} \\ \hline \end{array} \\
 \\
 \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (bottom)} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array} \\
 \\
 \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow rectangle (left)} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow diamond} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow triangle (TR)} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array}
 \end{array}$$

2

$$\begin{array}{rcl}
 \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow rectangle (left)} \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow triangle (TL)} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow triangle (TR)} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array} \\
 \\
 \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow rectangle (bottom)} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (bottom)} \\ \hline \end{array} \\
 \\
 \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow rectangle (left)} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow rectangle (top)} & \text{Yellow triangle (TL)} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|c|c|} \hline \text{Yellow diamond} & \text{Yellow diamond} & \text{Yellow triangle (TR)} \\ \hline \end{array}
 \end{array}$$

Çözümler 152. sayfadadır.

Bulmacanın çözümü 152. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1- Fotoğrafta görülen Türk Sanat Müziği yorumcumuz. **2-** Zeybek.- Üye.- Türk müziğinde bir makam.- Lantanın simgesi. **3-** Kocaeli'nin halıları ile ünlü ilçesi.- Defa, kere.- '.... Hikayeleri' (Tuncel Kurtiz'in rol aldığı bir film). **4-** Zirkonyumun simgesi. Dairesel veya eksenel hareketle iş yapan makinelerde sürtünmeyi azaltmak için kullanılan metal parça.- Gelecek. **5-** Bir göz rengi.- Antalya'nın Manavgat ilçesine bağlı bir tatil beldesi.- Ünlü bir Osmanlı tarih yazarı. **6-** Meriç nehrinin Balkanlar'daki bir kolu.- Eski dilde göz. **7-** Bir gıda maddesi.- Yankı.- Çevresine göre alçakta kalan düzlük yer.- Eski dilde gönüllü. **8-** Tesbih başlığı.- Lübnan'da bir kent. **9-** Baht açıklığı.- Rusya'da bir yarımada.- Sunu. **10-** Başkaları.- Küçük körfez. **11-** Akademi bir unvanın kısa yazılışı.- Üzerinde canlı yetişmeyen toprak.- Polonya'ya özgü bir halk dansı. **12-** Şaşma belirten bir ünlem.- Donuk renkli.- Argoda çok sarhoş kişi.- Bizmutun simgesi. **13-** Baharat satan kişi.- Tırnak yöresinin yumuşak bölümlerinde oluşan ağırlı şiş.- Eski dilde su. **14-** Uzaklık işareti.- Uluslararası Basın Enstitüsü'nün simgesi.- Afrika'da bir akarsu.- Tokat'ın bir ilçesi. **15-** Fasıla.- Caka.- Telli bir çalgı.- Herhangi bir konuda, bir meslekte ustalık seviyesinde deneyim kazanmış kimse. **16-** Amerika kıtasında bir ülke. **17-** Kuru soğuk.- Klakson. **18-** Dinsel ılık.- Odun kesmekte kullanılan gereç. **19-** Namazın bölümlerinden her biri.-İrlanda Kurtuluş Örgütünü imleyen harfler. **20-** Hindistan'a özgü telli bir çalgı.- Ev tozları içinde yaşayan ve solunum yolu alerjilerine neden olan zararlı.

YUKARIDAN AŞAĞIYA : 1-'.....
..... Yurdakul' (1869-1944 yılları arasında yaşamış olan ve 'Ey Türk Uyan', 'Zafer Yolunda' adlı yapıtlarından da tanıdığımız şairimiz.)- Muğla'nın bir ilçesi. **2-'... Aydan'** (Avrupa karmasına ilk seçilen milli basketbolcumuz).- Dünyanın deniz seviyesinin altında bulunan bir gölü.- Afrika'da bir başkent. '.... Gagarin' (Uzaya ilk olarak giden Rus kozmonot). **3-** Eski dilde titreke.- Avrupa'da bir yarımada.- Gelirler. **4-** Rütbesiz asker.- Yüz güzelliği.- Eski dilde mavi.- Yetmez miktarda.- Kiloamperin kısa yazılışı. **5-** Tanrı.- Yeşil mercimek, kuru soğan, tel şehriye ve nane ile yapılan Afyon yöresine özgü bir çorba.- Erzurum ve Artvin yöresine özgü bir halk oyunu. **6-** Azerbaycan halkından olan.- Kemiklerin yuvarlak ucu.- Borsada bin hisseye karşılık gelen birim.- Hastalıktan kurtulma. **7-** Talyumun simgesi.- Ud çalan kişi.- Tuz ruhu da denilen kimyasal bir madde. - Çok tanrılı dinlerde tapınılacak nesne. **8-** Güreşte bir oyun.- Güney Amerika'da bir akarsu.- '.... demir almak günü gelmişse zamandan / meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan... (Yahya Kemal Beyatlı). **9-** Faiz.- Halk.- Kalın bağırarak iltihabı.- Sarhoş bağırması. **11-** Bir tür İtalyan makarnası.- Bazı yörelerde ayrına verilen ad.- Tahılla karışık saman.- Güzel sanat. **11-** Nazi polis örgütünü simgeleyen harfler.- Eski dilde ekmek.- Züppe. **12-** Hitit.- Bir haber ajansının simgesi.- Tutucu, bağnaz. **13-** Afrika'da bir ülke.- Lityumun simgesi.- Kalın sicim. **14-** Dar ve kalınca tahta.- Kavrama, anlama.- Ulu, yüce. **15-** Kesin. - Uyarı.- Güzel kokulu bir madde.

SATRAŇ

Mustafa Yıldız

NİLÜFER ÇINAR'IN SATRAŇ SİTESİ:
ezberbozan.net

Nilüfer ÇINAR

Türkiye bayanlar satranç şampiyonlarından Nilüfer Çınar, Ankara'da özel dershanede matematik öğretmenliği yapıyor. Dershanenin internet sitesi olan www.ezberbozan.net adresinde her gün satranç videoları paylaşıyor, partiler analiz ediyor, satranç soruları soruyor. Ben, ona bu yönüyle gıpta ediyorum. İzniyle beğendiğim bir analizini buraya taşıyorum.

YOLUNU KAYBEDEN VEZİR

***M. İllescas - M.Sadler, Linares,
1995 Kabul Edilen Vezir Gambiti***

1.d4 d5 2.c4 cxd5 Kabul Edilen Vezir Gambiti, günümüzde de turnuvalarda sıklıkla oynanıyor. Bu açılışla başlayan oyunlar çoğu kez Slav savunmasının çeşitli devam yollarına dönüşmektedir. Doğal olarak genellikle beyazlar, açılışlardan hafif üstünlükle çıkmaktadır.

3.e4 çok agresif. 3...Ac6 Çok hoş görünmüyor ama d4 piyonuna baskı yapıyor. Vezir piyonu açılışlarında b8 atı çoğunlukla d7 karesinden geliştiriliyor veya c piyonu sürüldükten sonra c6'dan.

4.Fe3 Doğal bir hamle; savunma yaparak gelişiyor. 4...Af6

5.Ac3 Siyah, iki atını da ideal karelere yerleştirdi. Beyazın merkezdeki piyonlarını sürmesini bekliyor ki sonrada onlara saldırarak. 5...e5 Yine d4 piyonuna saldırıyor.

6.d5 Aa5 Beyaz, c4 piyonunu alamıyor.

7.Af3 Fd6! İşte yenilik, ilk kez bu oyunda oynanmış. (Önceden e5 piyonunu korumak için 7...Ag4 8.Fg5 f6 oynanıyordu.) 8.Va5+ Beyaz, c6 sürüşü bekliyor ama siyah 8...Fd7 oynayarak at feda ediyor. 9.Vxa5 a6! (D) Fikir: 10...b6 ile vezir kazanmak. Beyaz burada çok kötü bir hamle yapıyor: 10.Ab1?? Vezirin dönüş yolunu açmak istiyor. (Bunun yerine 10.Aa5 b6 11.Axb6 cxb6 12.Fxb6 devam yolu beyaz için daha iyi olurdu.) 10...Axe4 Vezire geçit yok. 11.Şd1? Bir soru (kötü hamle) daha. 11...c3! Beyaz vezir tutsaklıktan kurtulamıyor. Beyaz burada terk etmiş. 12.b4 b6 13.Va3 a5 devam yolundan sonra da tahta simsiyah kalıyor. 0-1.

İSTANBUL SATRANÇ FESTİVALİNDEN İKİ KONUM

Abdulloev- GM Romanishin, İstanbul, 2011, 4.3.

Büyükusta Romanishin, genç Azeri rakibi karşısında gelişimde geri kalmış durumda. Açık f dikeyinin beyazın egemenliğinde oluşu yeni ve daha büyük tehlikelerin habercisi. Kendisine sunulan d5 karesindeki fili almak işine gelmiyor, h3 piyonunu yemek de beyaz kalelere yeni hat açıyor. Rakibiniz daha gelişmiş ise yeni bir hat açmak rakibinize yarar. a8'deki kale de oyunda değil. O kaleyi oyuna sokmak için Büyükusta Romanishin a dikeyini kullanmak istiyor. Oyun şöyle sürdü: 25...a5 26.Kf8+ Fe8 27.Af3 Vf2 Siyah, tehlikeyi savuşturmak için vezirleri tahtadan çıkarmayı düşünüyor. 28.Vxf2 Ad3+ 29.Şc2 Axf2 30.Fg8 Kxe4 31.Ad2 Axx3 32.Axe4 Siyah terk etti, çünkü 32...Axx1 hamlesini yapamıyor, 33.Kxe8 ve diğer kaleyi de kaybediyor.

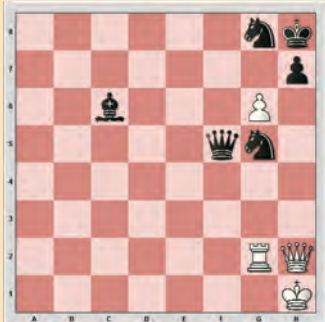

IM Darban-FM Çıtak, İstanbul, 2011, 4.4.

Yandaki konumda beyazın konumunu ayakta tutan figürlerin filler olduğu görülüyor. Onları tahtadan çıkarmak 2. ve 3. yataylarda zayıf beyaz kareler ortaya çıkaracak. Çıtak, değişim operasyonunu başlatıyor ve böyle bir konumda nasıl kazanılacağını gösteriyor: 30...Fxxg2 31.Kxxg2 Axc5 32.Vxxg5 Vxxh3 33.Vd4 g6 34.Kc2 Ke8 35.Kc3 Vg3+ 36.Şf1 Vf3+ 37.Şe1 Vh1+ 38.Şf2 Vh2+ 39.Şf3 Vxxh2 40.Vxxd5 Va1 41.Vd4 Vf1+42.Şg2 h5 43.Kd3 Vg1+ 44.Şh3 Vg4+45.Şh2 Kc8 46.Vb2 Vf5 47.Vd2 Şh748.Ve2 Ve4 49.Vd2 Ke8 50.Şg3 Vh1 51.Vf2 Kc8 52.f5 g5 53.Kd2 Kc1 54.Vh2 Kg1+ 55.Şh3 Vf3+ 0-1.

PROBLEM Ezberbozan.net

2 #

mustafayildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU Capablanca-Janowsky, 1911

Beyaz Kazanır

Çözümler 152. sayfadadır.

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

Sanat Manifestoları

Avangard Sanat ve Direniş

Ali Artun

İletişim Yayınları

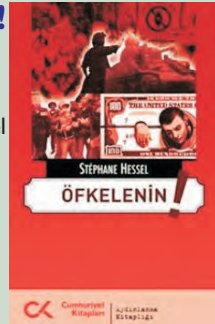
Sanat ve hayat birbirini karşılıklı etkilemeyi sürdürüyor. Bu etkileşimlerden doğan sanat manifestoları özellikle sanatın nereden ve nereye doğru aktığını görmek isteyenler için ip uçları sunuyor. Sanat üzerine önemli yapıtların editörlüğünü yapan Ali Artun'un derleyip sunduğu kitapta başlangıçtan bugüne önemli sanat manifestoları, hazırlayanlar ve hazırlandığı ortam da tanıtılarak okura bir bütün halinde sunuluyor. "Sanat manifestoları 20. yüzyılda sanatın tarihinin en sahici belgeleridir. O nedenle manifestolara başvurmadan, modernizmi ve avangardı canlandırmak boşunadır. Onlar çağdaş sanatın bilinçaltının da şifreleri sayılır. Ayrıca sanat manifestolarının

gücü başta felsefe ve politika olmak üzere sanatın ötelelerinde de etkili olur. Çağdaş eleştirel düşüncenin esin kaynaklarından biri, bu manifestoların modernliğe karşı yürüttüğü inatçı muhalefettir. Sanat Manifestoları derlemesi sanatı ve hayatı aklın egemenliğinden sökme-ye çalışan hayal gücünü özgürleştiren ve sanatın özerliğini kuran avangard hareketlerin bildirimlerini bir araya getiriyor."

Öfkelenin!

Stephane Hessel

Cumhuriyet Kitapları

Doksandört yaşında "genç yürekli" Stephane Hessel'in yaşadıklarından ve tanık olduklarından yola çıkarak hazırladığı "Öfkelenin" ya da "insanlık Onuru için Manifesto" kitapçığı görmemek için çırpınan gözleri, duymamak için tıkanan kulakları, dilin ucuna gelenleri dışarıya salamayan ağızları açmak için bir çağrı. "Direnmek bir anlamda insan topluluklarının kendini sürekli yeniden yaratması demektir... İnsanoğlu tarihin akışını değiştirmeye

kadirdir. Tarih yaratıcı yurttaşların eseridir” diyerek insanlık üzerine atılan ölü toprağını kaldırmaya çalışan Hessel “Çok talihli ve mutlu bir insanım. Ömrümde Nazi işkenceleri dahil, epeyce acı çekip tehlike atlattım. Beş kez ölümden döndüm. Gördüm geçirdim. Dünyanın dört bir bucağını dolaştım. Torunlarımın bile beş çocuğu var. Şu anda yaşım için mükemmel bir doksandördüncü yıl sürüyorum. Ben şanslı olmayayım da kim olsun?” diyerek insanlığa sesleniyor: “Yetti artık! Olup bitenlere duyarsız kalmayın! Liberal masallara kanmayın! Sizlere empoze edilen bir dünya bakışından tiksindiğinizi, kızdığınızı gösterecek, insana en has en basit tepkileri verin! ÖFKE-LENİN!” “Direnişin ilk aşaması öfke-lenmek, yaşanan haysiyetsizliklere kayıtsız kalmamak, infial duymaksa ikinci ve belirleyici aşaması eyleme geçmektir” “Kayıtsızlık: en kötü tavır” “Şiddete başvurmama, izlemeyi öğrenmek zorunda olduğumuz yoldur.”

Avrupa Tarihi

Doğu'dan Batı'ya Buz Çağı'ndan Soğuk Savaş'a Urallar'dan Cebelitank'a Avrupa'nın Panoraması

Norman Davies

İmge Kitabevi

Tarih kitabı denince nedense sıkıcı bilgiler yığını olarak görülür. Sıkıcı olan ne tarih ne de tarih kitaplarıdır. Kötü olan anlatım ve aktarımıdır. Çağdaş Uygarlık seviyesinin günümüzdeki simgesi olan Avrupa'nın nereden nereye geldiğini bir roman okur gibi öğrenmenin bir yolu bu yapıttan geçiyor. Avrupa'yı kıyidan köşeden, allı ballı yerinden değil bir bütün olarak acı tatlı gerçekleri ile iğneyi çuvaldızı da batırarak anlatıyor kitap. İmparatorlar, krallar, kraliçelerin yaptıkları yapmadıkları ile doldurulmamış olan yapıt Eski Yunan, Eski Roma, Avrupa'nın Doğuşu, Ortaçağ, Hıristiyan Dünyası Bunalımında, Rönesanslar ve Reformlar, Aydınlanma ve Mutlakiyet, Kargaşa İçinde Bir Kıta, Dünyanın Güç Merkezi, Avrupa Geriliyor, Bölünmüş ve Bütünleşmiş Avrupa bölümleriyle dünden bugüne yol alıyor. Kitap içindeki kutucuklarla okuyucuya “bir soluk al” diyerek önemli konulara büyüteç tutmalarına fırsat sunuluyor. Bir sanat, edebiyat, kültür tarihi kitabı da diyebileceğimiz çalışmada önemli görsel malzemeler, tablolar, haritalar, istatistikler, kronolojiler ve listeler bulunuyor. Bilimsel açıdan çok değerli bir kitap yazan yazar, insanları geçmişlerini öğrenme konusunda cesaretlendirmeyi, aydınlatmayı ve eğlendirmeyi amaçlıyor. Bunu da başarıyor.

BİR FOTOĞRAF BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR

Gönderi: SÜLEYMAN YILDIRIM, İSTANBUL

FAYTON

İstanbul Atatürk Eğitim Fakültesi resim bölümünden mezun oldu.

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Prof. Özdemir Altan atölyesinde resim eğitimi aldı. Vancouver- Kanada'da Emily Carr College'de suluboya tekniği üzerine çalışmalarda bulunan sanatçı çeşitli gazete ve dergilerde ressam olarak görev yaptı. Resim-İş eğitimi ve sanat tarihi öğretmenliği dersleri verirken, bir yandan da Prof. Hamdi Ünal'dan halı ve Türk kilimleri dokuma teknikleri eğitimi aldı. Yurt içinde ve dışında çok sayıda sergiler açan sanatçı çalışmalarını şimdi Büyükkada'daki atölyesinde sürdürmektedir.

